"Ca şi Goethe pentru germani, Eminescu este conştiinţa noastră mai bună. Caietele sale te petrec prin atâtea lumi ale gândului şi ale inimii, încât până la urmă ţi se întâmplă să vezi cum ceea ce voiai uneori să spui stă mai bine spus acolo. Când unui popor i se face un asemenea dar, trebuie să ştie să-l primească, cu tinerii lui cu tot."
CONSTANTIN NOICA

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL X
Nr. 1-2/109-110
Ianuarie - Februarie 2000
24 pag. - 5000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

ANUL EMINESCU

Lovit în fel şi chip, în timpul vieţii, dar şi câţiva ani după moarte, de incomensurabila mojicie a contemporanilor săi (ilustrată la nivelul de sus de nefericitul Al. Macedonski, iar la nivelul de jos de preafericitul popă Grama), Eminescu părea să fi fost cruţat măcar de ireverenţiozitatea posterităţii, cel puţin printre conaţionali. Cazuri precum cel al doctorului C. Vlad (care nu era propriu-zis un contestatar, ci o victimă a turpitudinii profesionale) au fost izolate şi copleşite de ridicol. Fronda antieminesciană, atâta câtă a fost, a venit din partea alogenilor (pe urmele viclean - sfătosului C. Dobrogeanu-Gherea, până la isteria rabinică a unui Rosen Moses). Până şi un Eugen Lovinescu, ideolog al antitradiţionalismului occidentalizant, a fost fascinat – chiar dacă nu fără rezerve – de figura lui Eminescu. Comunismul însuşi, deşi i-a simplificat şi pervertit imaginea (mai ales în primele decenii), nu s-a încumetat să-l renege, mulţumindu-se doar să-l amendeze ideologic (iar în ultima fază ajungând chiar să-l remitizeze, desigur superficial şi impur). Un Constantin Noica sau un Edgar Papu putuseră profita de context, încercând o adâncire elitistă a eminescianismului (depăşind atât grila călinesciană, cât şi limitele ideologice ale recepţiei "oficiale"). Pro-eminescianismul, traversând contextele cele mai diverse, este o constantă majoră a culturii româneşti de o sută de ani încoace, pe când anti-eminescianismul este un fenomen de dată relativ recentă, integrându-se în moda "revizuirilor" postcomuniste şi în euforia maniacală a "demitizărilor" în stil occidental (semne ale stupidităţii încântate de sine, ca orice "modă" şi ca orice "manie"; a se vedea în numărul de faţă – pp. 4-5 – excelentul articol despre "Demitizare" semnat Alexandru Antim). Acest vajnic antieminescianism – susţinut, e bine să se observe, nu de figuri ilustre, ci de politruci cenuşii – este desigur şi o replică la supralicitarea didactică sau propagandistică a personalităţii şi operei eminesciene (căci există, fără îndoială, şi o patologie a pietăţii), dar el ţine mai cu seamă de un anume iconoclasm ideologic, care ar fi european, dacă n-ar fi evreiesc. De altfel, "raţiunile" care-l susţin (devenite dogme în conştiinţa anumitor medii intelectuale) sunt prea puţin de ordin estetic; aspectul de "afacere ideologică" este evident, chiar şi îndărătul discursurilor celor mai sofisticate. Noii inchizitori porniţi să epureze tradiţia naţională nu-l contestă doar pe Eminescu, ci practic, prin Eminescu, toată elita culturii româneşti care l-a mărturisit de-a lungul timpului (de la Titu Maiorescu şi până la Constantin Noica). "Poetul naţional" devine astfel pretextul major al unei campanii concertate de culpabilizare globală a trecutului românesc. În acest context, iniţiativa oficială ca anul 2000 să fie declarat "Anul Eminescu" (având-se în vedere a 150-a aniversare a naşterii poetului) este cu atât mai binevenită, rămânând să fie însă şi înţelept chivernisită, dincolo de ispitele comode ale festivismului retoric. În felul acesta, pentru conştiinţa românească, anul 2000 reprezintă Marele Jubileu Universal al Naşterii lui Hristos, dar şi jubileul naţional al naşterii lui Eminescu. E un bun prilej de regăsire a convergenţei esenţiale dintre universal şi naţional, pe de o parte, dintre spiritual şi cultural, pe de alta. O regăsire a Tradiţiei în toată complexitatea ei mistică şi istorică, mărturisitoare şi creatoare. O regăsire a temeiurilor. Chiar dacă Eminescu n-a fost un poet propriu-zis religios, nici ceea ce se cheamă îndeobşte un "ortodox practicant" (potrivindu-i-se mai degrabă formula aplicată lui Goethe şi romanticilor în genere: "religiozitate fără religie"), totuşi el ni se dezvăluie profund creştin în resorturile "abisale" ale personalităţii şi operei sale: prin sensibilitatea metafizică, prin reverenţa faţă de tradiţie, prin altitudinea morală, prin vocaţia mărturisitoare. Pe acest fond, el este, cum spunea Noica (Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti), "semădăul" nostru, cel trimis "să dea seamă" pentru noi toţi, cu împlinirile şi cu neîmplinirile lui. Recitirea operei şi disponibilitatea unei mai drepte înţelegeri s-ar cuveni să fie prinosul adus memoriei sale, la această răscruce de veacuri şi de milenii. Şi o formă de respect faţă de noi înşine: nu în condiţia noastră conjuncturală, ci în identitatea noastră eternă.

Răzvan CODRESCU

Încercând să cinstească dincolo de poncife memoria lui Eminescu şi să contribuie după puteri la mai dreapta lui înţelegere, revista *Puncte cardinale*, în acest al X-lea an al apariţiei sale, va include, număr de număr, cel puţin două pagini închinate lui Eminescu (în numărul de faţă, a se vedea G. Ardeleanu, "Mihai Eminescu: *Odă (în metru antic)* şi variantele ei", pp. 12-13), având în vedere toate ipostazele gândirii şi creaţiei eminesciene. Coloanele revistei rămân deschise oricărei contribuţii de calitate privitoare la viaţa sau opera lui Eminescu (cu condiţia ca materialele să nu depăşească spaţiul a două pagini de revistă). La sfârşitul anului, lucrarea considerată cea mai bună (de către un juriu alcătuit din redactori şi colaboratori permanenţi) va fi premiată. Dacă Dumnezeu ne va ajuta, studiile apărute de-a lungul anului vor fi reunite într-un volum omagial.

Extinderea Uniunii Europene prin începerea negocierilor de aderare a României reprezintă o revizuire a sferelor de influenţă delimitate în cadrul acordurilor ruso-americane de la Yalta şi Malta. După prăbuşirea comunismului, România a continuat să se situeze - cu "binecuvântarea" Americii - sub patronajul serviciilor secrete ruseşti, care au minat din interiorul ţării reforma liberală, menţinând astfel România sub influenţa Rusiei. La venirea sa la Bucureşti, Bill Clinton condiţiona intrarea României în NATO de realizarea (numai prin noi înşine?!) a reformei, de parcă "agenturili" care l-au "uns" pe Iliescu în locul Împuşcatului şi-ar fi făcut bagajele imediat după alegerile din '96, ruşinate de venirea la putere a fantomelor ţărăniste. Dar cum să faci reforma, dacă nu scapi de Securitate? Şi cum să scapi de Securitate, dacă nu eşti primit în NATO?

...În realitate, însă, reforma nu putea să demareze numai dinlăuntrul ţării! Dintr-o mlaştină nu poţi ieşi numai prin tine însuţi! Cu cât te zbaţi mai mult ca să ieşi la mal, cu atât mai repede mâlul te înghite. În această situaţie, e nevoie de cineva dinafară care să-ţi întindă mâna. Or, până acum, America ne-a făcut doar semne prieteneşti de pe mal, sau - mai rău - s-a făcut că ne întinde mâna...

De-acum încolo, însă, finanţările masive, în parte nerambursabile, necesare reuşitei reformei, vor proveni de la U.E. Aceasta îşi va pune amprenta concepţiei sale integratoare asupra organismelor financiare internaţionale, care până nu de mult s-au conformat prudenţei restrictive faţă de România, recomandate de SUA. Cum se explică viziunea diferită a SUA faţă de cea a UE în privinţa integrării noastre? Reuşita reformei va conduce neîndoielnic la prosperitate. Dar o Românie prosperă, care - după precedentul creat de Germania - ar oferi premizele reunificării, reprezintă o piedică serioasă în calea expansionismului rusesc. Într-o asemenea situaţie, protecţia NATO, acordată pe bani grei de SUA europenilor, n-ar mai fi chiar atât de necesară, iar ordinea mondială post-belică, prin care sunt favorizate interesele americanilor în Europa, ar putea fi pusă în discuţie...

THE AMERICAN DREAM

NOUA ORDINE AMERICANĂ DIN EUROPA

Tradiţionala ordine monarhistă europeană, bulversată încă de la 1789 de exportul masonic de revoluţie americană, a fost înlocuită treptat de o nouă ordine mondială supranaţională, reclamată de Marele Capital pe măsura dezvoltării mijloacelor de producţie. Frontierele statelor naţionale s-au dovedit a fi stânjenitoare pentru circulaţia internaţională a mărfurilor şi a banilor deveniţi marfă (atraşi cu o anumită dobândă pentru depozit şi plasaţi cu o dobândă superioară sub formă de credit), astfel încât secolul XX devine teatrul confruntării explicite dintre internaţionalismul ofensiv (prefigurator al globalismului cu faţă deocamdată umană) şi naţionalismul defensiv, în legitimă apărare. De fapt, secolul XX s-a încheiat odată cu prăbuşirea comunismului. De ce s-a prăbuşit comunismul? Economia comunistă nu a mai putut să facă faţă cheltuielilor la care a constrâns-o cursa înarmărilor extinsă la dimensiunea "războiului stelelor" pentru deţinerea supremaţiei militare în cosmos. Încercând să destindă mult prea devreme relaţiile dintre americani şi ruşi, pacifistul preşedinte J. F. Kennedy nu şi-a dat seama că eforturile sale de a pune capăt "războiului rece" ar putea avea ca efect anularea competiţiei Est/Vest în domeniul înarmării, generatoare de uriaşe profituri în beneficiul Marii Finanţe. În consecinţă, a fost "lichidat". Pentru că economia comunistă încă nu devenise falimentară! Pentru că blocul comunist încă îşi mai putea permite *să cumpere* arme, tehnologie, oameni, secrete! Încă mai reprezenta *o piaţă* rentabilă!

În absenţa *concurenţei globale* reglementate de Marea Finanţă prin cele două "reprize" (1914-1917 şi 1939-1945) ale aceluiaşi război mondial, banii Marelui Capital riscau să mucezească "sub salteaua" SUA. Din această necesitate s-a născut "caritabilul" plan Marshall de refacere a economiei vest-europene. Ca să puiască, banii depozitaţi în învingătoarea Americă aveau nevoie de un circuit financiar: altă reţea de bănci care să crediteze profitabil altă reţea de economii performante. Astfel a fost concepută Uniunea Europeană occidentală. Dar preconizata extindere a U.E. de la Atlantic la Nistru (şi poate până la Urali) nu conferă, deocamdată, nici capacitatea sincronizării economiilor ţărilor membre şi nici capacitatea militară de "rezolvare" a problemei Miloşevici.

Conferinţa Organizaţiei Mondiale a Comerţului de la Seattle (SUA) i-a scos în evidenţă pe principalii protagonişti ai concurenţei globale. De o parte a "baricadei" se află SUA (*cel mai mare exportator agricol* din lume având nevoie de noi pieţe) şi grupul de la Cairns format din 18 ţări exportatoare (printre care Canada, Australia, Argentina) care *solicită eliminarea totală a subvenţiilor* de export şi a tarifelor de import pentru produsele agricole. De cealaltă parte se situează U.E. (*cel mai mare importator agricol* mondial) care *acordă agricultorilor subvenţii foarte mari* (din pricina cărora exportatorii nu pot pătrunde pe noile pieţe) şi care *se opune standardizării globale a agriculturii*. Poziţia U.E. a fost susţinută de Japonia şi Coreea de Sud - ţări care, deşi puternic industrializate, resimt din plin efectele crizei financiare şi economice din Asia. În consecinţă, după eşecul conferinţei de la Seattle, premierul francez Lionel Jospin s-a deplasat în capitala Japoniei pentru a lua pulsul posibililor "aliaţi" ai U.E. împotriva unei globalizări necontrolate, cu efecte nefaste pentru economiile încă nepregătite să se confrunte cu cea a Statelor Unite. Cu această ocazie, Jospin s-a pronunţat într-un cadru receptiv pentru o mondializare moderată - adică pentru o tranziţie care să pregătească sincronizarea "turaţiilor" economice în vederea globalizării. La rândul ei, Japonia - a doua mare economie a lumii - se arată interesată de o "coaliţie" cu U.E. împotriva heghemoniei SUA, exercitând presiuni pentru aderarea Marii Britanii la Uniunea Monetară Europeană. În condiţiile în care aproape jumătate din investiţiile japoneze din Europa sunt concentrate în Anglia, "mai mulţi lideri ai unor mari grupuri japoneze au avertizat Marea Britanie în legătură cu riscul unei reduceri a investiţiilor în această ţară, *dacă Londra rămâne în continuare în afara zonei euro*" (cf. *România Liberă*/6 octombrie).

Deocamdată, interesele americane şi cele europene se află într-o contradicţie "neantagonistă" (ca să folosim o sintagmă marxistă adecvată contextului neo-internaţionalist). Când vor deveni "antagoniste" aceste interese? În clipa în care U.E., care a început să-şi creeze *propria armată*, va înceta să "cotizeze" la bugetul NATO! "În momentul de faţă, bugetele europene ale apărării sunt insuficiente şi efectele acestui fapt s-au văzut cu prisosinţă în Kosovo" - a spus secretarul american de stat al Apărării, William Cohen, care a criticat mai ales noile reduceri în bugetul apărării anunţate de guvernul Germaniei (cf. *Adevărul*/3 decembrie). Proiectul european de creare a unei structuri continentale de securitate a călcat pe bătătură interesele americane, prin intenţia dezvoltării de către U.E. a unei industrii *europene* de armament, dar mai cu seamă prin posibila *autonomie* a forţei europene de reacţie rapidă. Până unde poate merge autonomia europenilor în această privinţă? Răspunsul îl aflăm în afirmaţiile tranşante ale aceluiaşi William Cohen: "Înţeleg nevoia europenilor de a discuta despre securitatea europeană ca atare, separat de NATO. Dar, în fapt, nu poate exista separaţie" (cf. *România Liberă*/2 decembrie).

Spre deosebire de tentativa "secesioniştilor" europeni de a se emancipa de sub tutela "unionistă" NATO, nici Rusia şi nici China nu reacţionează însă alergic la prezenţa americanilor în Europa, ci doar la posibilitatea excluderii lor globale de către americani de la "împărţirea tortului".

Concurate de U.E. (în care vioara întâi, în pofida celor două războaie pierdute în acest secol, este Germania, pe care "cămaşa" Uniunii s-ar putea să n-o mai încapă în următorul deceniu!) şi de Japonia (aspirantă şi ea la statutul de mare putere, în viitorul cadru politic asiatic construit după modelul U.E.), SUA, care au cheltuit imens în domeniul militar pentru asigurarea ordinii internaţionale post-belice, neglijându-şi astfel propria competitivitate, au devenit reticente în a se mai implica financiar şi militar pentru susţinerea actualei stabilităţi mondiale. În acest sens pledează votul negativ al majorităţii republicane din Camera Reprezentanţilor (*împotriva* sprijinirii acţiunii militare din Kosovo, *împotriva* achitării datoriilor SUA la ONU, *împotriva* susţinerii financiare a acordurilor israeliano-palestiniene de la Wye Plantation) şi din Senat (*împotriva* ratificării Tratatului pentru limitarea globală a experimentelor nucleare!!!). În cazul în care republicanii vor câştiga alegerile prezidenţiale din anul 2000, izolaţionismul acestora echivalează cu: 1) *O.K.*-ul dat Rusiei şi Chinei ca semnatare ale tratatului neratificat, de a recurge necondiţionat la armament nuclear; 2) *O.K.*-ul dat de SUA pentru reînceperea "războiului rece" şi a cursei înarmărilor; 3) încurajarea prin pasivitate din partea SUA a Rusiei şi a Chinei de a suplini prin expansionism rolul economiei (neperformante) de a satisface nevoile vitale ale populaţiei aflate la limita supravieţuirii; 4) oportunitatea creată de SUA ca China comunistă şi Rusia (pe cale şi ea de a redeveni comunistă, din pricina eşuării reformei) *să se coalizeze* împotriva democraţiilor liberale, refăcând astfel *bipolaritatea* anterioară prăbuşirii comunismului.

TRADIŢIA ŞI EFECTELE IZOLAŢIONISMULUI AMERICAN

Înainte de a intra în primul război mondial, SUA au susţinut financiar *ambele* tabere europene antagoniste, prin acordarea (în octombrie 1914) de credite: "peste 2 miliarde de dolari Aliaţilor şi numai 27 de milioane de dolari Germaniei"[1]. De unde reiese că SUA nu au urmărit câtuşi de puţin stingerea conflictului, ci, dimpotrivă, înteţirea acestuia, plusând pe mâna beligerantului în care au investit cel mai mult, desemnat astfel deja ca învingător. Când doi se bat, al treilea (care finanţează bătaia!) câştigă, deoarece învingătorul îşi plăteşte creditele şi dobânzile aferente din despăgubirile de război încasate de la partea învinsă.

Dar, după ce contribuie la câştigarea războiului ("aproximativ 2 milioane de americani au traversat Atlanticul şi circa 1,4 milioane au participat efectiv la lupte"[2]), SUA se debarasează de calitatea de membru al Societăţii Naţiunilor[3], refuzând astfel să participe la menţinerea ordinii mondiale pentru a cărei instaurare s-au implicat decisiv. De-acum încolo (lăsând timp de "sedimentare" puterii bolşevice din Rusia, ca viitor pilon de conflict global), America închide ochii faţă de ascensiunea militariştilor japonezi în Asia (ocuparea japoneză a Manciuriei, bombardarea de către japonezi a populaţiei civile din Shanghai, ciocnirea trupelor japoneze şi chineze în apropiere de Beijing), ca şi faţă de ascensiunea dictatorilor belicoşi în Europa (invadarea Etiopiei de către Italia, declanşarea războiului civil din Spania, ocuparea de către Germania a regiunii Sudeţilor şi apoi a întregii Cehoslovacii, ocuparea regatului Albaniei de către Italia, ocuparea de către Germania a Poloniei, apoi a

Traian Călin UBA

1 George Brown Tindall şi David E. Shi, *America - o istorie narativă*, ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1996, vol. 2, pag. 669.
2 *Ibidem* - pag. 677.
3 *Ibidem* - vol. 3, pag. 782.

Danemarcei, Norvegiei, Belgiei şi Olandei). Nici unul dintre aceste evenimente nu tulbură "hibernarea" interbelică în timpul căreia Unchiul Sam îşi digeră în tihnă profiturile obţinute de pe urma primului război mondial. Singura excepţie faţă de izolaţionismul politicii americane o constituie "decizia preşedintelui Roosevelt de a susţine recunoaşterea oficială a Rusiei sovietice"[4]. Pe de-o parte, America n-aude, nu vede că democraţiile sucombă una după alta sub cizma dictatorului ocupant, dar pe de altă parte aceeaşi Americă "îl invită pe comisarul sovietic pentru Afacerile Externe să facă o vizită la Washington" şi "după nouă zile de convorbiri, un schimb formal de note, la 16 noiembrie 1933, anunţă reluarea relaţiilor diplomatice"[5] cu Rusia!

Recunoaşterea de către SUA a Rusiei sovietice şi, în consecinţă, *legitimitatea* politică internaţională acordată de americani comunismului (principala cauză a celui de-al doilea război mondial, având ca efect declanşarea ripostei naţionaliste) corespunde creării de către Marea Finanţă (care îşi are sediul în America) a *sistemului global bipolar*. Marea Finanţă face legea, susţinând *oficial* ascensiunea comunismului (pe calea relaţiilor diplomatice dintre SUA şi URSS) şi *ocult* expansiunea hitlerismului (prin neîngrădirea fluxurilor de capital în Germania).

Spre deosebire de bolşevicii din URSS, "partidul nazist nu dispunea de organizarea sau consensul de obiective care să-l conducă la dominarea lumii afacerilor", Germania nazistă nefiind "structura monolitică pe care o sugerează termenul «totalitar»"[6]. Naziştii au distrus numai sindicatele, ferindu-se să intre în conflict cu interesele Marelui Capital şi ale Marii Finanţe. Astfel că "industria germană a continuat să lucreze în folosul regimului nazist până la sfârşit", iar "liderii marii industrii şi finanţe n-au fost în rândul complotiştilor de la 20 iulie 1944"[7]. Controlarea iniţială a politicii economice naziste de către Hjalmar Schacht, preşedintele Băncii Reichului (1933-1939) şi ministru al Economiei (1934-1937), "reflectă necesitatea conducerii naziste de a conlucra cu forţele puternice ale Marii Finanţe, întrucât Schacht era deja un om al finanţelor respectat şi cunoscut pe plan internaţional"[8]. În consecinţă, "Marea Finanţă a fost cea care a beneficiat cel mai mult de pe urma programului economic al naziştilor", deoarece "valoarea industriei germane a crescut în mod constant, după cum reiese din mărirea ratei de indexare de la 41 de procente în 1932 la 106 în 1940, în vreme ce dividendele plătite investitorilor au crescut de la o medie de 2,83% la 6,60% în aceeaşi perioadă"[9].

NEAMUL CELOR FĂRĂ DE NEAM

...Iată de ce politica americană, marcată de o repulsie viscerală faţă de orice fel de naţionalism, nu exprimă o voinţă, o aspiraţie, un sentiment (sau resentiment) naţional, ci se defineşte ca o politică *strict financiară* care îşi subordonează toate celelalte politici (strategice, militare, economice, sociale), pretextând apărarea drepturilor omului şi a valorilor democratice numai în funcţie de dimensiunile profitului scontat. Asta - pentru că *neamul* american pur şi simplu nu există ca atare, sau există cel mult în ipostaza de *neam al celor fără de neam*: dezrădăcinatul popor de emigranţi, lipsit de problematica şi consistenţa istorică a trecutului, trăieşte ancorat numai în *prezentul continuu*... În această lumină, putem înţelege *echilibrul de forţe* ca "imperativ categoric" al ordinii financiare mondiale. Această "dialectică" profesată de Marea Finanţă, atât în timpul celor două războaie mondiale cât şi în timpul "războiului rece", continuă să funcţioneze şi pe timp de pace, prin concurenţa dintre Putere şi Opoziţie. Ca să câştige un război, Napoleon avea nevoie de trei lucruri: bani, bani şi iar bani! Ca să ajungă la putere, un partid are nevoie de sponsori, sponsori şi iar sponsori (cât mai discreţi cu putinţă).

Cert e că America, deşi poate să întreţină de una singură actuala ordine mondială, nu are nici interesul financiar şi nici interesul strategic de a se menţine în postura de unic "jandarm", căci banul nu se înmulţeşte decât în condiţii concurenţiale; iar *concurenţa* nu poate funcţiona global decât într-un cadru politic *bipolar*. Atunci când s-au izolat, americanii n-au făcut-o decât pentru a relansa la nivel mondial antagonismul concurenţial producător de profit. Acum sunt din nou interesaţi de resuscitarea imperiului rus care, hrănit cu "vitaminele" naţiunilor din *Comunitatea* Statelor Independente şi coalizat cu China, poate contracara Asia *comunitară* (unde Japonia experimentează Fondul Monetar Asiatic şi Piaţa Comună Asiatică) şi Europa *comunitară* (a cărei "locomotivă" este Germania). În acest cadru, Japonia şi Germania - vechii rivali ai expansionismului rusesc şi actualii concurenţi ai Statelor Unite - riscă să simtă iarăşi în apropierea hotarelor lor "suflarea" ameninţătoare a Rusiei. Aceasta este "invitată" (prin decizia americanilor de a nu se implica total) să "reglementeze" situaţia din Iugoslavia (în condiţiile în care fratele lui Miloşevici este ambasador la Moscova) şi din Orientul Mijlociu (unde "pretinul" Saddam Hussein aşteaptă sprijin pe vechea "filieră" antisemită).

Cum va reacţiona Israelul la această provocare? În Orientul Mijlociu pacea depinde de capacitatea instituţiilor şi politicilor globale de a neutraliza în egală măsură fundamentalismul islamic şi pe cel iudaic. Asasinarea de către un fundamentalist evreu a premierului Yitzahak Rabin (promotorul israelian al reconcilierii cu palestinienii) care mulţumise creştinilor din întreaga lume pentru sprijinul acordat Israelului, ca şi forţarea demiterii preşedintelui Bill Clinton (promotorul american al reconcilierii) prin orchestrarea scandalului Lewinsky, indică ascensiunea fundamentalismului în Israel.

Aceeaşi problemă se pune în Europa. Vor reuşi instituţiile supra-naţionale ale Uniunii Europene să stăpânească "defulările" naţionalismului încorsetat de "normele globale"? Cum va reacţiona Germania reunificată, naţionalistă şi expansionistă prin vocaţie, confruntată cu pericolul agresiunii ruseşti?

Visul *globalist* al Americii, ce sigur nu va putea ajuta secolul XXI "să fie unul religios", riscă să-l ajute mai degrabă "să nu mai fie deloc".

4 *Ibidem* - pag. 789.
5 *Ibidem* - pag. 790.
6 Geoff Layton, *Germania: Al treilea Reich*, 1933-1945, ed. ALL, Bucureşti, 1997, pag. 82.
7 *Ibidem* - pag. 81.
8 *Ibidem* - pag. 76.
9 *Ibidem* - pag. 90.

MONDIALIZARE SAU DIABOLIZARE?

Surprinzător este că-n toată presa contemporană, la rubricile eseu sau analize politice, abundă în terminologia la modă cuvântul *mondializare*, *mondialisation* adică, în versiune aproape unanim acceptată atât în limbile de origine latină, cât şi în cele germanice şi slave, termen la care mânuitorii condeiului sau ai ordinatorului s-au oprit după ce, de o bună bucată de vreme, cochetaseră experimental cu cel de *globalizare* sau *holism*. Internaţionalismul (proletar sau de altă factură), precum şi comunismul nu mai erau la modă. Se tociseră de prea multă folosire într-o nefastă experienţă istorică; *stalinistă*, motivează cei mai mulţi, şi mai ales cei ce odinioară utilizaseră termenii cu atâta fervoare şi pasiune. Numai că la vechile pasiuni, ca şi la vicii de altfel, nu se renunţă uşor. Ceva nou trebuia totuşi găsit. *Lumicitatea* lui Heidegger, acea *Weltlichkeit*, nu convenea deloc, prea suna nemţeşte; aducea a nazism după unii, iar după alţii era un termen prea complicat pentru a fi aplicat în mass-media; *mondializarea*, în formulă franceză sau anglo-americană, era mult mai la îndemână. Şi termenul s-a impus destul de repede, secondat şi de cel de *oecumenism*. Cosmetizarea *Noii Ere* trebuia făcută cu multă grijă, într-o orchestraţie din care nu putea lipsi nici aportul elenismului. Dicţionarele şi enciclopediile le-au făcut apoi şi ele destul de repede loc în vastul lor cuprins. Şi nu unul oarecare, după alfabet să zicem, sau ca lui Dumnezeu, de pildă (plasat în *Larousse* între Marlene Dietrich şi Dieudonne I), ci într-unul în care este explicat tautologic: «mondializare = acţiunea de a mondializa» (*«mondialisation = action de mondialiser»*; în *Enciclopedia Britanică* şi-n noile dicţionare germane lucrurile stau cam în acelaşi fel.

Or, filologic, ce să mai insistăm? Nu filologia l-a impus în terminologia contemporană. Conţinutul noţiunii nu reprezintă azi ceva tautologic, ceva ce nu se poate explica decât prin sine, ci - intenţional - starea de uniformizare generală a lumii; o stare urmărită cu o finalitate precisă de către cei pe care-i împiedică diversitatea firească să-şi atingă scopurile de stăpânire totală a lumii. Şi-n ce context? Într-unul în care totalitarismul este osândit în numele democraţiei, autoritatea în numele liberalismului şi Dumnezeu, de către propria-i creatură, în numele umanismului.

Răsturnarea sau bulversarea valorică completă impun însă o nouă ierarhie în mondializare, ierarhizare cerută de necesitatea ordinei, dar o ordine nouă: *Noua Ordine Mondială*, atât de dragă celor ce şi-au înscris-o chiar şi pe dolar (*Novus ordo seclorum*), monedă ce s-ar vrea unică în templul monoteismului pieţii.

Consecinţele? O mulţime: viţelul de aur, capitalul, suprema valoare dominantă a lumii nou structurate astfel, în loc să ofere forţei masca unor reguli atât de jinduite de «lumea liberală», o lasă să bântuie în voie prin jungla pieţii. Libertate de circulaţie însă, în Noua Ordine, nu au decât banii şi tot ceea ce se leagă de ei, posesori sau posedaţi. Mânuitorii lor nu mai au onoare (valorile morale dispar în lumea lor), au însă preţ şi credit. În agora sau pe piaţă, nu se mai *discută*; se *schimbă* însă orice, schimbul dominând pe oricine. Finanţele devin blazonul omului care nu mai contează decât statistic. Noua evanghelie este liberalizarea mişcării capitalurilor, reducerea preţului muncii, creşterea impozitelor şi dispariţia interesului politic pentru social.

Mobilitatea capitalului îi face pe posesorii lui indiferenţi faţă de cei deposedaţi de el. Bogaţii nu mai au nevoie de săraci, ci de cei de o seamă cu ei, pentru a se măsura în câmpul speculativ al bursei (Homo sine pecunia imago mortis est). Solidaritatea umană dispare, făcând loc egoismelor, individualismului şi însingurării; dar o însingurare nu în limitele unei finitudini cât de cât firești, ci în cadrul unei dezamăgiri pe care nimic n-o mai poate cuprinde.

Şi-n noua stare a omului, în care gândul îi stă acolo unde-i este comoara, atât de încifrată în spatele unor numere fluctuante, mai putea-va oare apărea un Salvator, un Moise care să-i frângă legile, să-i spargă ordinatoarele, redându-i măreţia pierdută în faţa unor ecrane?

Posibil, dar numai suspendându-i creditul pe care diavolul i l-a furnizat după ce omul s-a declarat *autonom* într-o lume numai a lui, lumea cu *o altă ordine decât cea a Bunului Dumnezeu*.

Marcel PETRIŞOR

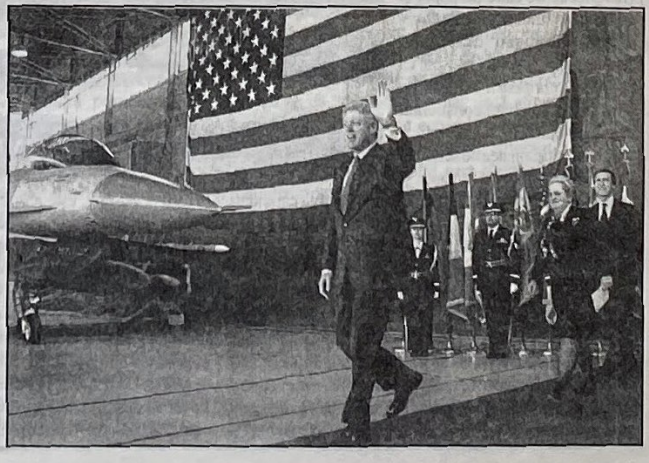

ALEXANDRU ANTIM

DEMITIZAREA

1. CE ESTE DEMITIZAREA?

Pentru a o înțelege, trebuie mai înainte să ne limpezim ce este *mitul*. Dacă ni se îngăduie să jertfim cele vreo 500 de definiții date, putem sistematiza două moduri principale de a-l gândi. Primul, *iluminist*, care asimilează abrupt mitul unei pseudo-realități, unei fantezii, mod întreținut în limbajul cotidian de superficialitatea curentă și de practicile jurnalistice (generic adverse oricărei silințe spre adâncirea lucrurilor și respectul complexității). Al doilea *postiluminist*, marchează sensuri mai complexe: mitul e aici o realitate istorică prelucrată simbolic de conștiința colectivă vie, care îi asociază sensuri mai înalte și chiar și-o însușește. Antropologia modernă (redescoperitoarea miturilor, născută practic în dezbinare cu ethosul iluminist și clasicist) refuză definirea rudimentară a mitului prin "fantezie, basm, legendă" (cum mai cred unele dicționare inerțiale) și lucrează cu formula postiluministă.

Potrivit cu cele două sensuri posibile, *demitizarea* admite și ea două lecturi: 1) sau înseamnă o pură cauterizare a minciunii, 2) sau definește un proces invers, de reprelucrare a unor reprezentări colective despre fapte și figuri istorice exemplare, de degradare și reprimare a sensurilor atribuite lor de comunitate, de sterilizare a virtualităților simbolice pe care conștiința colectivă le-a investit în ele, și, finalmente, de separare a comunității de energiile lor semnificative. Procesul seamănă cu o *muzealizare*, o încremenire a viului din considerente didactice, cu o înhumare în istorie pentru a desăvârși spălarea creierelor și a păzi conștiința colectivă de orice duh pe care mitul ucis l-ar mai putea radia.

2. CINE ȘI CE FACE OBIECTUL DEMITIZĂRII?

Dacă demitizarea este o devoalare, o "desfermecare" a unei aureole, a unei străluciri sau a unui nimb cu care conștiința istorică a drapat fapte și figuri-model, este limpede nu doar că obiectul operației se află îndărătul unor intense raze de semnificații, ci este de asemenea clar că doar fapte și figuri marcante, de excepție, sunt selectate în chip tainic și nereflectat de către un popor și proiectate în demnitatea de *fapte-pilduitoare* sau de *figuri-exemplare*. Este de insistat că procesul *mitificării* nu este de factură reflexivă, conștientă, contractuală sau democratică. Întrucât comunitatea nu se adună în târg să inventarieze fapte și persoane, nici nu stă să se gândească la posibili candidați, nici nu negociază cu ei și cu nici un chip nu îi votează. Dimpotrivă, faptele neobișnuite și ființele de excepție i se impun ei cu o forță teribilă, nemăsurată și nediscursivă, care penetrează, pur și simplu, conștiințele individuale și imprimă structura *exemplarității* lor conștiinței colective. Aceasta nici măcar nu pune problema vreunei adeziuni formale la acest referent care răspândește chipul ei insolit în abisalitățile colective unde este *impropriată*, dospită și mai apoi oglindită în chip absolut minunat. Acum apare marele "povestariu" al fiecărui popor, unde legendele transfigurează realități neobișnuite (dar nu mai puțin reale). Așa se nasc cânturile "fără de vârstă", producții (genetic) anonime, dar atât de cunoscute încât capătă funcțiune de *cod cultural* al întregii comunități. Așa erupe forța simbolică în formă condensată în persoana Eroului, Geniului sau a Sfântului (tipare antropologice supreme, culminative), care, pe lângă nefireasca lor magnitudine istorică, intelectuală și spirituală, atrag *plus-ființă* (adică suport ontologic) din abisurile *noologice* ale neamului care i-a odrăslit și pentru care ei au viețuit. Încât reprezentările lor mitificate capătă încet autonomie față de multiplicitatea conștiințelor individuale, care nu dețin nici o putere asupra lor, ci, mai curând, devin ele însele expuse duhului pe care îl revarsă miturile. Astfel exemplaritatea faptelor și figurilor fundamentale ale unui popor le consacră acestora și reprezentabilitatea *etnospiritualității* lui, constituindu-le în revelatoare, indicatoare de bază ale "specificului național".

PĂRĂSIREA OLIMPULUI (foto Gh. Lăzăroiu - E. Fiap)

Pentru acest fapt, este absolut eronată direcția de azi din cultura română, care pretinde să extragă din fapte și figuri cotidiene un așa-zis profil etnopsihologic românesc. Acestea, căzute în cotidian cum sunt, pierd împărtășirea din esențele tari ale ethosului românesc. Un anume X aruncă mizerie pe jos nu pentru că este român, ci pentru că este un necioplit. Domnul Y nu se ceartă în Parlament din cauza unei substanțe etnice grav marcate de acest sindrom, ci din cauza firii sale certărețe. Lumea este plină de necivilizați fără ca lumea să fie românească, iar în Parlament se ceartă toată lumea, doar că noi n-o vedem! Aceste exemple nu sunt expresia sufletului nostru adânc, deci ele nu sunt indicative ale "matricei noastre stilistice". În schimb, când Blaga a scris *Trilogia culturii*, el s-a alimentat în chip expres și voit de la uitatele energii etnice, de substrat. Această demarcație metodologică vine să împartă în două discursurile etnoidentitare contemporane, lămurind că este inutil să scrii *Despre psihologia poporului român* (D. Drăghicescu) și că este mult mai lucid să faci *Reflecții despre spiritualitatea poporului român* (Dumitru Stăniloae). Pentru că subiecții cercetați azi de etnopsihologi sunt rupți, deconectați de la vreo împărtășire spirituală reală din spiritualitatea românească, ce nu mai pătrunde prin straturile groase ale "rezervațiilor de beton" (orașele). Materia inducției este nereprezentativă: opaci - prin opțiune sau destin - față de condiția asumată de român, față de cultura lui (literată sau non-literată, populară), modul lor de a fi este irelevant pentru cunoașterea firii românești. În plus, ideea de etnopsihologie încalcă grav *principiul individualismului metodologic* (care zice că în spatele fiecărui efect să izolăm cauze bine determinate). La noi, mai ales pe malurile Dâmboviței, etnopsihologi *ad-hoc* explică nu-știu-ce cădere a bursei prin mult deplânsul fatalism al românilor, nu prin mecanica legii cererii și ofertei! Dacă nu curge apă la etajul trei, de vină este psihologia românului și religia lui ortodoxă, nu pur și simplu o încâlceală tehnică foarte obișnuită! Și toată această metafizică holistă și represivă este practicată - ca să-i demascăm ipocrizia până la capăt - de cei mai gălăgioși liberali individualiști cu care s-au pricopsit românii vreodată!

3. CINE PRESTEAZĂ O DEMITIZARE?

Am putut străvedea cât de tainice și intime sunt căile mitificării și cât de puțin "democratic" este modul miturilor de a se naște. Esențialmente *elitist*, mitul (viu în inimile celor smeriți cu propria lor micime) conține straniul dar de a indispune profund marile orgolii. Orice existență superlativă (cu cât e mai firească în sine) împrăștie în jur tortură pentru mediocrul vanitos și prețuire pentru buna-cuviință a marelui "om mic", bine așezat în matca propriilor sale margini. "În cultură nu se aplică votul universal!", zice G. Călinescu. E faptul cel mai dureros pentru conștiința individuală dezbinată, prin luciferism, de marea ei familie. Individul și asocierile de indivizi nu pot dispune de mituri, și tot ce pot să facă este să intre în stare de răzmeriță și să se deconecteze voluntar de la marea înțelepciune practică existențială și spirituală acumulată în mituri. Așadar, doar indivizii și agregările lor contractualiste "demitizează". *Comunitatea își conservă miturile ca o condiție de existență, căci ele îi sunt fondatoare*. De ce apare demitizarea? Xenopol își amintește: "Din motive de *gașcă literară* [s.n.], potrivnicii Junimei își băteau joc de poeziile lui Eminescu. A trebuit să înnebunească, să moară, să se creeze în jurul lui legenda - din nenorocire prea adevărată - a unei vieți petrecute în torturi, pentru ca mințile contemporane să fie trezite din orbirea lor, pentru ca să recunoască faptul că în el țara pierduse pe unul dintre cei mai nobili fii ai săi."

Aceste "găști" separate grav de propria lor comunitate etnospirituală, de consensul comunitar tacit cu privire la modelele lui susținătoare, devin ceva distinct ("țara academică" în contrast cu "țara reală"). Ei își consumă existența resentimentară într-o abstracțiune fără rădăcini etnoexistențiale, o așa-zisă "republică a intelectualilor", de tip alexandrin, cosmopolit și, deci, culturalmente steril.

În raport cu comunitatea (care îi susține, de fapt, prin raporturi de consum necompensate) ei devin, potrivit unei definiții sociologice clasice, adevărate secte intelectuale, sofisticate, agresive și fundamentaliste: 1) opuse majorității, 2) bazate pe acte de opțiune voluntară și reciprocă, 3) bine omogenizate în autoidentificarea cu grupul, 4) supraveghetoare, vigilente la *dizidențe* interne, 5) elitiste (nu neapărat și de elită!) și 6) legitimate de la autorități sacralizate (occidentul soteriologic) (cf. *Sectele*, Jean Vernette, Ed. Meridiane, 1996, pp. 12-19). Este ilustrativ recentul caz în care "gașca literară" de la *Dilema* (sau cât a mai rămas din ea, adică un rest tot mai străveziu!), principial adversă simbolului întruchipat de Eminescu, și-a descărcat resentimentele într-o deflagrație antieminesciană cu incredibile accente de primaritate și cu un foarte redus conținut reflexiv (nu se include aici interviul cu Alexandru Paleologu).

4. Ce beneficii extragem din demitizare?

Pentru a înțelege ce cred agenții demitizării că realizează este necesar să definim întâi filosofia progresului, și este prevenitor să o și "dezvrăjim" ulterior. Redusă la tipul ei pur, *filosofia progresivistă* este acea concepție despre timp și ființă care pretinde că *simpla scurgere a timpului este aducătoare de plusființă*. Blaga definea metaforic acest fel de orizont temporal "timpul-havuz": "timpul are [în această viziune - n.n.] chiar numai prin realizarea sa darul să înalțe necontenit nivelul existenței. Timpul ar fi, grație structurii sale ascendente, creator de valori tot mai înalte" (*în Orizont și stil*, p. 86). Valoarea ar fi, deci, o funcție directă și constantă a timpului. Există o confundare totală între *axiologic* și *cronologic*, în sensul că timpul poartă în sine sporul de valoare. Pentru progresiști, istoria în faptul derulării ei neostoite, convertește tot trecutul într-un vast cimitir, pe care îl numim noi azi muzeu. Cam așa arată progresul definit de Diderot în *Enciclopedie*. Numai că istoria nu s-a prea învoit cu această definire și, nu târziu, și-a ieșit din fire (a devenit prin definiție ea însăși *reacționară*). Pentru că ultimele secole au adus cu ele grave *catacronii* (împingeri înapoi), regresii la condiția barbară, de pildă. Practica agresivă a colonialismului a anihilat concepția eurocentristă despre o prezumată elevație occidentală în raport cu restul lumii, înfrângându-i și pretenția de a fi o locomotivă a progresului. Apoi, secolul XX a desăvârșit construcția acestei filosofii simple și frumoase, dar absolut nerealiste.

Ce agonisim, așadar, în urma demitizării? Cea dintâi urmare ar fi *sărăcirea drastică a unui conținut bogat în reprezentări simbolice*. Este, de pildă, *contra-performanța* de a fi capabili să ni-l reprezentăm pe Mihai Viteazul ca pe *un oarecare*, ridicat prin forța conjuncturii, ca pe o jucărie a istoriei, a cărui ispravă n-ar fi fost decât o fericită urzeală a circumstanțelor, și nu ca pe o ființă exemplară, care a reușit să modeleze prin forța sa de caracter istoria cătorva națiuni. Cu alte cuvinte să nu ni-l reprezentăm ca pe *un* erou, cum a și fost, și să ne reprimăm cu strășnicie orice sentiment de admirație față de o existență exemplară, cu o conduită intranzacționabilă. Sau altfel exemplificat, să-l reducem pe Titu Maiorescu la propria noastră capacitate de a-l distila (așa cum face un critic îmbătrânit în rele și blocat în deconstructivismul nestrălucitoarei sale erudiții, anume Zigu Omea). Acest tehnicism agresiv pretinde să străpungă totul cu silogismele sale reci, să înghețe și să desfacă totul în mod "obiectiv". Să taie în carne vie cu necruțătoarele sale carnasiere panlogiste. Adică să mortifice tot ceea ce este viu și ireflexibil.

Tot astfel stau lucrurile și cu ansamblul *miturilor* unui popor, care depozitează în ele modele exemplare, valori spirituale, înțelepciune practică și implicit principii călăuzitoare, maxime și obiceiuri. Toate acestea provin dintr-o *acumulare de experiențe colective* (care compun cu timpul o mare visterie de răspunsuri optime la solicitările recurente ale istoriei). Cine înțelege aceste lucruri, *nu* se va putea învoi cu ideologiile progresului și ale demitizării. Căci ceea ce pretind ele seamănă mai mult cu o gravă spălare de creiere, cu o reducere a visteriei noastre la un cont curent cu cifra zero, cu *resetarea completă a memoriei culturale*, ce ne lasă din nou doar cu virtualitățile speței umane în fața naturii și a istoriei. Demitizarea seamănă mai curând cu o teribilă decapitalizare (adică cu deșertarea multor agoniseli aflate în orizontul de gândire și simțire al unei comunități) pe temeiul unei prezumate inactualități. Dar decapitalizarea generează faliment.

Puse în practică, ideologiile progresului fac dintr-un popor *bogat* un popor *sărac* (separându-l de datele eredității lui spirituale). Fac dintr-un popor *văzător*, un popor *orb* (despărțindu-l de învățămintele extrase din experiențele sale majore). Fac dintr-un popor *matur* un popor *infantil* (readucându-l în sfera inițialului "de-dinaintea-oricărei-experiențe-marcante", ce s-ar putea contabiliza drept "mit" fondator, la condiția pură și neamestecată cu informație externă).

Problema nu este că îl "idolatrizăm" pe Eminescu. Problema este dacă el merită sau nu prețuirea pe care i-o acordăm! În 15 ianuarie anul trecut un jurnalist deștept din provincie a scris un articolaș: "Eminescu trebuie reciclat", iar o fetiță ingenuă a pus o floare la statuia lui Eminescu. Cine este primitiv, barbar și mediocru? Demitizatorii pleznesc de-atâta deșteptăciune, dar au uitat *să simtă*.

Se cuvine deci să înțelegem că *demitizarea este profund deculturativă*. Dacă adorația necreatoare, care-l îngroapă pe Eminescu sub meta-texte mediocre, este sterilă, cred că nimeni nu va susține că decanonizarea necreatoare, disolutivă, care lansează o altă perdea de meta-texte, ar fi cumva benefică!

5. Cine este competent să demitizeze?

Am văzut cine sunt agenții demitizării. Acum să vedem cine ar putea fi competent să presteze această chirurgie etnosimbolică sau mai precis dacă este cineva în măsură să demitizeze. Am insistat mai devreme asupra faptului că mitificarea *nu* este un proces reflexiv, contractualist-democratic. Conștiința colectivă este "starea reprezentativă, cognitivă și emoțională ce cuprinde, în afară de persoana însăși, toți indivizii unui grup precum și interesele și valorile culturale" (Durkheim). Ea este un factor de coeziune socială și de solidaritate între generații. Prin urmare, *demitizarea*, care diminuează și conștiința colectivă, este și *desocializantă*. Am arătat că agenții individuali nu au control util asupra conștiinței colective și nici asupra reprezentărilor și miturilor ei. Purtătoarea acestei conștiințe este *națiunea*. Baza reziduală (adică rădăcinile existențiale, afective, sentimentale și instinctuale cuprinse într-o natură umană determinată) este comună marii mediii a indivizilor ei și este *suportul ontologic al miturilor*. Ca urmare, *națiunea decide soarta unei reprezentări, a unui mit*. Aceasta dispare când baza lui dispare. Anularea unui mit nu se obține prin efectul unui decret voluntar, prin operații logic-argumentative. Ea nu este posibilă prin acte de voință individuale sau de grup. Căci temeiul ordinii este conștiința comună. Al cui este, de pildă, Eminescu? Au elitele intelectuale contemporane vreun drept asupra lui Eminescu? Un simplu drept de uzufruct. Ele au drept de proprietate doar asupra *propriilor* lor producții (dar acestea nu sunt foarte interesante...). În raport cu întreaga cultură română, ele sunt *elite uzufructuare* ale reprezentărilor colective ale acestui neam; dețin, adică, doar atribute de posesie și folosință, cu obligația de a le conserva substanța și de a le restitui *proprietarului* (conștiinței poporului). Dacă anumiți intelectuali, ce stăpânesc revistele prezentului, își închipuie că ei pot dispune de reprezentarea *noastră* asupra lui Eminescu, atunci ei își arogă competențe cu care nimeni nu i-a investit. Intelectualii căzutului prezent nu pot dispune de reprezentarea pe care românii o au și vor să o aibă despre Eminescu! Nu pot, după bunul lor plac sau după "standardele occidentale", să decreteze *cum* trebuie să se raporteze un popor la Eminescu. Este o viziune necesitând reparații capitale aceea pe care o au unii intelectuali, cum că pot să democratizeze totul, chiar și cultura. Această democratizare îi face pe toți egali prin coborârea geniilor până sub pana unui imberb mediocru (fără operă și doar cu câteva articole străvezii) cum este Cristian Preda. Pretenția acestuia că opera politică a lui Eminescu este nulă (pretenție neargumentată, ci "azvârlită") insultă inteligența și este sfidătoare pentru orice intelectual scrupulos, care are latitudinea să citească, de pildă, lucrarea *Sociologia eminesciană* (prof. Ilie Bădescu) și să-și formeze o idee informată despre scrierile lui Eminescu localizate pe harta mentală a gândirii europene, prin minuțioase *comparații* cu Weber, Marx ori Pareto, despre teoriile sociologiei politice eminesciene sistematizate de cel mai bun expert al chestiunii. Va reieși, la final, cine este barbar și cine este intelectual adevărat.

Nu poți vota tu și cu membrii sectei tale ca Eminescu să nu mai fie "poet național". Căci *nici tu, nici noi* n-am *convenit* ca el să fie ceea ce este. Nimeni nu a convenit așa ceva. El s-a impus *organic*, după legi misterioase, care scapă reflecției reci a unui iluminist rezidual. Nu "național-comuniștii" l-au *ridicat* pe Eminescu unde este el, așa cum pretind demitizatorii. Această asociere e menită doar să-l discrediteze, într-o manieră caracteristică celei mai abjecte dezinformări.

Că Eminescu a fost xenofob? Ar trebui ca, înainte de a fixa asemenea definiții, să realizăm o profundă empatie cu realitățile timpului: pe vremea când el scria, românii trăiau de câteva secole sub stăpânirea a trei imperii foarte pragmatice. Cine era xenofob: Eminescu, disperat de condiția românilor transilvăneni (aflați sub legea maghiarizării, când școlile românești erau *desființate*) sau "occidentalii" habsburgi *împreună cu* "civilizații" deznaționalizatori maghiari ai vremii? Situația românilor din Ardeal era așa de gravă încât lui Carol I i s-a spus: "Veniți acum sau n-o să ne mai aflați aici!". Trebuie să delimităm bine contextul pentru a înțelege accentele de mânie și pasiune ce transpar în unele articole. Strofa "Cine-au îndrăgit străinii, /Mânca-i-ar *inima câinii*..." (marea piatră de poticnire a intelectualului oficial contemporan) vizează *nu* atât pe străini (care atunci, nu va nega nimeni, *erau* stăpânii noștri nedrepți) cât pe *colaboraționiști*. Aceștia "colaborau", în timp ce frații lor zăceau - la propriu - sub bîruri (mult mai mari decât cele ce azi ne fac să ne înverzim de mânie), nu aveau drepturi politice (pe care noi azi nici *nu le folosim, mândrindu-ne* că nu votăm), iar *marii creatori* de cultură români nu aveau posturi universitare (cum au astăzi toți demitizatorii!), pentru că românii nu prea aveau universități! E cam greu să rămâi olimpian și rece în fața acestor injustiții strigătoare la cer. Și totuși demitizatorii asta ar fi vrut: ca Eminescu să scrie cam cum se scrie azi în gazetele de la Bruxelles sau Strasbourg! Dar *toți marii creatori ai micilor națiuni* au fost "xenofobi", dacă setea de dreptate socială și națională înseamnă xenofobie! Eu aș putea să dovedesc, oricui că Petőfi Sandor este un "xenofob" la fel de mare, dacă l-aș scoate din context, dar îl respect prea mult ca să-l tratez așa! Simte poporul maghiar nevoia să-l demitizeze pe Petőfi Sandor ca să poată intra "în Europa"? De ce nici un intelectual maghiar n-are a se răfui cu el? (Poate pentru că nu s-a înscris în G.D.S.!). Exemplul vecinilor noștri arată că se poate intra cu fruntea sus în NATO, respectându-și *temeiurile*. Franța și-a împușcat colaboraționiștii, iar noi nu-l putem ierta pe Eminescu, care nu le-a clintit nici un fir de păr din cap! Orice profesoraș care a făcut "stagii de documentare" *în* țările calde, deși n-a produs nimic măreț (sau poate tocmai de aceea) vine și se dezice azi de Eminescu, de parcă retrăim vremea Anei Pauker și a lui Roller (primul "demitizator" al istoriei noastre!). Toți se înregimentează în acest cor omogen și negator, ca să poată publica în cele mai bine finanțate reviste (*Dilema* și *22*). Nu contează că acolo scrie un Zigu Omea. Important este că el azi se dă "democrat", chiar dacă *atunci* când el măsura cultura română cu echerul marxist, închisorile plezneau de adevărați intelectuali europeni: Noica, Manoilescu, Vulcănescu și alții, care-și așteaptă rândul să fie demitizați de către foștii lor călăi intelectuali și de către ignoranții "pui" ai acestora.

Dacă noi, tinerii, ne vom lăsa amăgiți de o elită îmbătrânită, care și-a epuizat potențialul de a mai oferi ceva culturii românești, vom pierde negândit de mult din munca marilor oameni care au zidit această cultură. *Și cu ce vom răscumpăra visteria pe care suntem gata să o deșertăm?*

***P.S.** Acest text aplică reinterpretările pe care prof. Ilie Bădescu le face lui Durkheim.*

CINE EŞTI DUMNEATA, DOMNULE NEŞTIAN?

VALERIU C. NEŞTIAN (NE) ATACĂ:

PERIODIC NAŢIONAL-CREŞTIN SAU OFICINĂ TEOCTISTISTĂ ?

Alunecarea din ultima vreme a *Punctelor cardinale* în haos (confesionalist, ortodoxist, triumfalist) nu poate să nu-l indispună (de nu să-l şi indigneze) pe cititorul pornit să-şi acorde încrederea şi simpatia unei publicaţii ce se declară hotărât "de orientare naţional-creştină". Da. Revista tinde să se pună, după modelul popimii, în slujba lupului, când locul ei firesc e lângă, în fruntea turmei, adică a românimii creştine. *Şi-apoi de când religia iubirii se reduce la ortodoxie şi la iremediabil compromisa B. O. R.*, "trădătoare de neam", cum nu fără dreptate o caracteriza, în 1990, cardinalul Al. Todea? Şi de ce, de regulă, nu se aplică principiul sacru: *audiatur et altera pars?* V-ar excomunica patriarhul comunist? Apoi, "Sf. Sinod" i-a caterisit şi pe Mitropolitul Visarion Puiu, şi pe pr. Gh. Calciu, şi pe mii şi mii de preoţi şi monahi anticomunişti... Vocea stăpânului e "lege strămoşească"...

Apariţia în numărul de pe noiembrie 1999 a unui discurs sectar patriarhal [este vorba de discursul Patriarhului Ecumenic al Constantinopolului, Sanctitatea Sa Bartholomeu I – *n. red.*] şi a unui articol protopopescian (nume predestinat!) [este vorba de articolul foarte personal "De ce Kosovo?", semnat de d-l Vlad Protopopescu din Australia – *n. red.*], plin de invective, insinuări şi neadevăruri, la adresa celor ce nu s-au bizantinizat orbeşte, nici nu s-au slavizat nedemn, este un exemplu. În schimb, se "uită" că românii din Serbia, sau din Grecia şi de peste Prut, sunt dur persecutaţi de înseşi Bisericile ortodoxe de pe acele meleaguri. Aşadar, cântar cu două măsuri... Adularea ierarhiei şi a clerului, ipocrit şi colaboraţionist, "drept-credincios" (sic!), şi marea grijă (interesată, probabil, financiar, banii fiind ochiul dracului, era să scriu *al patriarhului*!) de a *purifica memoria*; şi de a spăla, bunăoară, sângele de pe mâinile lui Miron Cristea, care, împreună cu alţi prelaţi "naţional-creştini", a înfierat public, în timpul primului război mondial, lupta românilor de întregire a neamului, iar ca prim-ministru carlist (şi amant oficial al "doamnei Nasta"; vezi epitaful lui A. C. Cuza), a patronat genocidul din noaptea Sfântului Andrei 1938, nu ajută la sporirea tirajului revistei! Dimpotrivă. Apropo, de ce se "sare" căpreşte peste "harul" divin al urmaşului celui notat mai sus, Nicodim, care a "binecuvântat" holocaustul antiromânesc din 21-22 septembrie 1939, precum şi intrarea hoardelor bolşevice în Bucureşti (30 august 1944)? Succesorii? Justinian Marina, Justin, Teoctist ("patriarhul roşu", cum i se spune în popor) sunt *vinovaţi principali de calvarul României creştine* (cf. cartea lui Sergiu Grossu). Ei şi subordonaţii lor, cu onorabile excepţii, au fost instrumente docile ("cozi de topor") ale politicii ateo-comuniste, informatori ai criminalei Securităţi; unii sunt astăzi masoni ori nostalgici comunişti, spre ruina moral-spirituală a "păstoriţilor".

Fariseismul, ritualismul canonic [catolicii n-or avea "rituri" şi "canoane"? – *n. red.*], făţărnicia, negustoria cu cele sfinte [or fi vândut ortodocşii *indulgenţe*? – *n. red.*], închinăciunea la viţelul de aur, sub pretextul "administrării tainelor" (v. eseul lui Nichifor Crainic, "Iisus în ţara mea"), sunt actualmente la ele acasă în B. O. R. Aproape toţi marii noştri istorici critică, documentat, "întoarcerea cu violenţă a românilor de la creştinismul roman la cel bulgar (ortodox), datorită unei apăsări exterioare"; Xenopol, D. Onciul, N. Iorga, I. Lupaş, D. Drăghicescu [acesta nu este istoric, ci filosof - *n. red.*], I. Bogdan ş.a.m.d. Sextil Puşcariu *dixit*: "Ortodoxismul a fost evenimentul cel mai grav în urmări pentru dezvoltarea noastră culturală". *No comment!* Se trece vinovat cu buretele peste anul 1948, când B. O. R. s-a înfrăţit cu puterea stalinistă, pentru a distruge Biserica Greco-Catolică. [se pune întrebarea: oare mai puţin vinovat se trece peste anul 1700, când Biserica Catolică s-a înfrăţit cu imperialismul austriac pentru a disloca – inclusiv cu tunurile – Ortodoxia din Transilvania? – *n. red.*]. Văzut-am personal [pasajul care urmează, de o înduioşătoare fabulaţie, este tipic pentru strategia "intoxicării" de tip kaghebist, bazată pe insinuarea patetică şi neverificabilă – *n. red.*], prin nişte sate ardelene, cum umblau (ca nişte turbaţi) popi ortodocşi în sutane, împreună cu securişti, mânaţi de ură feroce, animalică, satanizaţi parcă, în frunte cu Nicolae Bălan, mitropolitul oportunist-model, la vânătoare de ortodocşi. *O ruşine mai mare nici că se poate semnala în istoria contemporană a românilor!* Dar valul de proteste din primăvara lui 1990, la "readucerea în scaunul patriarhal" a subit îmbolnăvitului (sireacul!) Teoctist, vindecat, probabil, prin miracole criptocomuniste? 136 de personalităţi eminente, oameni călită în lupta pentru salvarea Neamului şi a credinţei, semnau, în *România liberă* din 5 aprilie 1990, un virulent şi just protest. Printre aceştia: Sorin Dumitrescu, Al. Paleologu, Octavian Paler, Ana Blandiana, P. M. Băcanu, Valeriu Anania (azi pedeserist!!!) [autorul uită să(-şi) mai explice de ce totuşi unii dintre aceştia recunosc acum autoritatea Patriarhului Teoctist – *n. red.*].

Dar, cu voia cititorului şi cu bunăvoinţa redacţiei (care, ne place să credem, va publica, naturalmente, această intervenţie a noastră), să deschidem revista bisericească oficială *Altarul Banatului* (nr. 1-3, ianuarie-martie 1992) la pp. 110-118, unde este reprodusă, în rezumat, broşura arhimandritului ortodox Eusebiu Stefanou *Avertizează pe ortodocşi din partea mea* ("Destin", Florida, 1987). Citâm spre edificare: "Predicile de rutină nu satisfac nevoile oamenilor din era nucleară"; "Nici un preot sau episcop nu poate să lege cuvântul lui Dumnezeu cu restricţii"; "Cum pot preoţii să transmită mesajul lui Dumnezeu (...), când cei mai mulţi dintre ei au nevoie să fie ei înşişi inspiraţi şi înghiontiţi?"; *"Judecata începe de la altar* (subl. autorului): pedepsiţi pe preoţii şi ierarhii responsabili pentru lepădarea de credinţă a poporului!"; "Nu este deloc o exagerare de a caracteriza formalismul religios şi fără viaţă din Biserica Ortodoxă că e o ticăloşie a idolatriei"; "Ceea ce contează e caracterul, şi nu poziţia noastră în care suntem ridicaţi în Biserică"; "Invidia este cea mai periculoasă boală care afectează pe cei mai mulţi oanmeni din gradele clerului sfinţit. Ea a atins proporţii epidemice"; "Sf. Ioan Gură de Aur: *Este foarte greu pentru un preot ca să fie mântuit"*; "Sf. Cosmas Aetolos: *Va veni ziua când clericii vor deveni cei mai răi şi mai necredincioşi dintre toţi oamenii"*; "aderarea servilă la tradiţiile Bisericii şi îndeplinirea absolută a formelor exterioare nu garantează supravieţuirea Ortodoxiei"; "Formalismul ortodox face ca credincioşii să fie mai puţin sensibili la corupţia politică, morală şi socială"; *"A avertiza înseamnă a iubi* (subl. autorului)".

Cum se face, cum nu, însă, negru-pe-alb, campania de spălare a creierului e întreţinută vitejeşte, din păcate, şi de *Puncte cardinale*. Marea problemă, acum, nu e formarea de creştini (ortodocşi, catolici, protestanţi) practicanţi, inclusiv prin orele de religie, evasitotal ineficiente, din învăţământ, şi prin implicarea directă, responsabilă, a clerului în asigurarea ordinii morale din ţară. Nu, nici vorbă! Marea problemă a timpului nostru stă în extinderea "dreptei-credinţe" în lumea întreagă... *Prozelitism întors*. Un fel de mondializare ortodoxistă (te-apucă râsul când auzi sau citeşti că unirea creştinilor – lucru imposibil de realizat [remarcaţi, pe de o parte, siguranţa de sine a d-lui Neştian, iar, pe de altă parte, circumspecţia cu care tocmai "uniţii" se raportează la ideea de *unire*! – *n. red.*] – se va produce prin trecerea tuturora la ortodoxie!).

Ce absurditate mai este şi să te doară inima de acei care sub comunism ne afuriseau (ori pârau, sunt cazuri nenumărate) de la altar [aceeaşi tehnică a insinuării calomnioase, abrupt generalizatoare din "cazurile nenumărate", nu este citat nici măcar unul! – *n. red.*], iar astăzi nu voiesc nici măcar să oficieze slujbe de pomenire pentru luptătorii de linia I din Rezistenţa Naţională, fiind insensibili la realităţile româneşti, la starea naţiunii din punct de vedere moral-religios (sondaje serioase [care? unde? când? - *n. red.*] demonstrează că nici 10% din populaţie nu frecventează "Biserica Naţională")! Restul? Poveşti de amăgit şi de adormit copiii şi babele neştiutoare ce se-nghesuie către rai...[nu moşii deştepţi, ca d-l Neştian! – *n. red.*].

Să stăm oleacă strâmb şi să judecăm drept. Înainte de 1989, cu excepţia câtorva perioade relativ scurte, feţele bisericeşti o duceau bine-mersi, prosperau, beneficiau de privilegii. Nu vedeai picior de "popă" (termen popular, ca şi acela, vulgar, de "boaită") pe la cozi la alimentare şi librării; nici flămânzind, sărăcind, muncind din greu. În evenimentele din decembrie 1989, unde erau acei "preoţi cu crucea-n frunte", azi profitori cu falsă smerenie ai "revoluţiei"? Acuma, toţi sunt scoşi nu doar nevinovaţi de criza generală din societate (inclusiv cea spirituală), ba chiar... vajnici patrioţi, ce doresc construcţii megalomane de biserici pe spinarea bietului popor pauperizat şi sfidat de "păstorii sufleteşti"... De ce nu-şi vând – cum scrie în Noul Testament – ierarhii şi preoţii, putrezi de bogaţi în majoritate absolută, jumătate din averea lor personală, ca să dea nevoiaşilor şi ca să se poată zidi noi ctitorii? De ce nu plătesc şi ei impozite pe venitul propriu ("daruri", te-apucă râs-plânsul): 100000-150000-200000 lei un botez, o înmormântare, o cununie. Trai neneacă! Nu merg intelectualii la biserică? Să se ducă muntele la Mahomed, nu doar când sunt chemaţi contra-cost? Şi, fără supărare, oamenii bisericii de ce lipsesc cam totdeauna de la acţiunile intelectualilor, de la manifestările cultural-artistice, ştiinţifice, pentru a susţine, sumar şi convingător, punctul de vedere creştin în chestiuni de cultură? (Că timp au, cei mai mulţi, berechet). Chiar dacă, la sfârşit, nu li se dă colaci şi alte "sacrificii", pentru osteneala intelectuală. Lăsăm, din lipsă de spaţiu, problemele eticii în lumea preoţească, despre care pe alocuri vorbeşte lumea întreagă, ca şi ceea ce se întâmplă pe la hramuri, parastase (metamorfozate uneori în petreceri!), pe la mănăstiri, ori la examenele de admitere la teologie şi la ocuparea de posturi parohiale...

Iată de ce – vorba pr. dr. Anton Moisin (apud *Cuvântul românesc*, nr. 272/1999 – nu se redresează poporul român! Păstrarea în B. O. R. a structurilor de influenţă comunisto-securiste, decăderea morală, indiferentismul religios, preţuirea banului, nu a virtuţilor naţional-creştine, faptul că aproape nimeni nu-şi vede greşelile, puţin lucru este?

Valeriu NEŞTIAN

CINE EŞTI DUMNEATA, DOMNULE NEŞTIAN?

REDACŢIA *PUNCTELOR CARDINALE* RĂSPUNDE:

FIZIOLOGIA "LUPULUI MORALIST"

Materialul alăturat, scris cu o patimă care aminteşte pe de o parte de vechile diatribe anticlericale ale propagandei masonice din secolele XVIII-XIX, iar pe de altă parte de "mânia proletară" a propagandei "ateist-ştiinţifice" a regimurilor comuniste din secolul XX, este produsul intelectual şi moral al unui profesor de limba română din Iaşi, astăzi pensionar, care a ţinut să facă într-o vreme, după 1989, figură de publicist "legionar" radical, de moralist şi justiţiar "de dreapta", "creştin" şi "naţionalist".

Am stat la îndoială dacă să publicăm sau nu aceste abjecţii sau insanităţi mistificatoare (multe din categoria bârfei de joasă speţă), pe care s-ar putea face un studiu de metodică a *dezinformării* (tehnica insinuărilor, răstălmăcirilor, decontextualizărilor, manipulărilor retorice, poncifelor vulgare, invocării parşive a "autorităţilor", însă cu escamotarea surselor etc.); am hotărât, în cele din urmă, să le publicăm, din mai multe motive: respectarea principială a "dreptului la replică", ocazia de a preciza câteva aspecte legate direct sau indirect de tema respectivă, dar şi încredinţarea că "nu se spurcă Dunărea cu un găinaţ de vrabie".

Am fost tentaţi o clipă să-i răspundem autorului "punct cu punct" (amendându-i mai ales aberaţiile istorice şi teologice), dar ar fi însemnat să ne lăsăm prinşi într-un joc steril şi otios, acordându-i mai mult decât merită. Ne rezumăm, prin urmare, la câteva observaţii de principiu, suficiente, credem, pentru orice cititor onest.

Vom începe cu aspectul secundar al discuţiei: acuzaţia adusă publicaţiei noastre că s-ar fi transformat într-o "oficină teoctististă", călcându-şi astfel, chipurile, "orientarea naţional-creştină". Îi răspundem simplu d-lui Neştian că Ortodoxia nu se confundă cu reprezentanţii ei vremelnici şi că "orientarea naţional-creştină", la români, nu numai că nu poate exclude Ortodoxia, dar chiar se întemeiază pe ea, în virtutea unei tradiţii de două ori milenare. Şi că Ortodoxia nu ţine de contextul slav ulterior ("creştinismul bulgar", cu formula bagatelizatoare colportată analfabet de domnia-sa), ci de marea comunitate răsăriteană a creştinismului originar, de acea *orientale lumen* al cărei focar glorios a fost Bizanţul, cetatea imperială a lui Constantin, "a doua Romă", de la care Occidentul însuşi a reînvăţat lecţia culturii şi a civilizaţiei după aşa-numita "noapte barbară" (care a durat de la căderea Imperiului Roman de Apus şi până în zorii mileniului al doilea). În fine, că Ortodoxia nu este o opţiune pentru "altceva", făcută la un moment dat, din raţiuni politice sau de altă natură, ci o continuitate istorică a "dreptei-credinţe", poporul român fiind născut, iar nu "făcut" ortodox, fie că aceasta este sau nu pe placul d-lui Neştian.

Pentru români, prin urmare, Biserica Ortodoxă este "Biserică naţională" nu prin decretul cuiva, ci în virtutea realităţii istorice obiective (confirmate, în mod firesc, de uriaşa majoritate declarat ortodoxă a poporului român de azi). Ortodoxia s-a împletit organic cu istoria românilor, le-a vegheat destinul, le-a impregnat cultura, le-a modelat sensibilitatea. Ea este nu doar un cadru exterior, ci şi o dimensiune interioară a românităţii, dincolo de gradul conştientizării ei individuale.

Că, sub aspect *instituţional*, B. O. R. a avut, de-a lungul timpului, şi unele scăderi regretabile, ţinând de nevrednicia slujitorilor săi (ierarhi, dar şi clerici în general), acesta este un fapt pe care nici noi nu l-am ascuns, ba chiar l-am dezbătut în nenumărate rânduri, uneori în termeni destul de duri (colecţia revistei stă mărturie). Desigur, asemenea scăderi (existente, de altfel, în viaţa istorică a *oricărei* Biserici) au fost mai numeroase în ultimul veac, şi mai ales în contextul-limită al regimului comunist, ale cărui "sechele" continuăm să le resimţim la toate nivelurile societăţii româneşti. De aici şi până la stigmatizarea B. O. R. ca "trădătoare de neam", ba chiar până la culpabilizarea întregii Ortodoxii, este o cale pe care n-o poate acoperi decât o minte bolnavă. Cu atât mai mult cu cât, în ciuda scăderilor cu pricina, ortodoxia românească a continuat să-şi aibă *valorile* şi *martirii* ei (a se vedea, de pildă, amplul volum documentar *Biserica întemniţată*, pe care l-am recenzat nu demult în revista noastră), să rămână *funcţională* şi să-şi păstreze *creditul* la nivel popular (toate acestea fiind fapte "statistice", pe care însă d-l Neştian le eludează, desigur nu doar din ignoranţă, ci cu o impuritate morală care trădează, dincolo de un spirit antiortodox, o conştiinţă religioasă nulă).

Antiortodoxismul visceral al autorului n-are nimic de-a face cu maiestatea elegantă şi cu realismul ecumenic al catolicismului mai recent (de după Conciliul Vatican II), ci ţine de schizofrenia ulcerată a *greco*-catolicismului falimentar – această "strutocămilă" confesională născută dintr-o conjunctură istorică, iar astăzi stânjenitoare pentru toată lumea (inclusiv pentru Sfântul Scaun, care ar prefera evident transformarea rămăşiţelor ei într-o enclavă *romano*-catolică, clar definită confesional şi capabilă de o coexistenţă neconflictuală cu majoritatea locală ortodoxă). Realitatea o dovedeşte tot mai limpede: cu romano-catolicismul se poate purta un dialog civilizat şi constructiv, se poate năzui, dacă nu o unire, măcar o *unitate* "strategică" în faţa provocărilor laice sau ateiste; cu greco-catolicismul nu se poate dialoga, pentru că toată "morala" şi "spiritualitatea" lui eşuează inevitabil într-o ură antiortodoxă vecină cu delirul maniacal.

Principalul "cal de bătaie" al d-lui Neştian – care, luându-şi-i ca tovarăşi când pe d-l Sergiu Grossu, când pe preotul greco-catolic Anton Moisin, se complace senin la limita imbecilităţii, afirmând (şi repetând, cu variaţii contextuale) că patriarhii (Iustinian, Iustin, Teoctist) sunt "vinovaţi principali de calvarul României creştine" şi că din cauza B. O. R. "nu se redresează poporul român"!!! – este pretinsul zel comunist şi securist al "popimii" ortodoxe. Noi suntem ultimii care să contestăm că, în trecut, au existat compromisuri de acest gen, cum au existat în *toate* contextele dictatoriale de dreapta sau de stânga (Italia lui Mussolini, Germania lui Hitler, Spania lui Franco, Rusia lui Stalin, Cuba lui Castro etc.), dar că Biserica ar fi vinovată de toate nenorocirile istorice şi de toate nevrednicriile prezente – acestea sunt afirmaţii cel puţin necontrolate. Iar a judeca B. O. R., la zece ani de la prăbuşirea regimului ceauşist, ca fiind un bastion securisto-comunist perpetuu (*de ce şi în slujba cui*, de vreme ce nu mai există nici Partidul, nici Securitatea, nici "lagărul comunist", nici colosul sovietic?!) – ţine de logica pacienţilor de la Socola.

E curios că d-l Neştian (şi alţii ca dumnealui, din ţară sau din exil) îl evocă pe Părintele Gh. Calciu ca victimă notorie a unei Biserici manipulate politic sub vechiul regim, dar n-au ştiut să înveţe nimic din poziţia aceluiaşi de după 1989, care răspunde înţelept şi realist unui alt context istoric. Principalul cusur al acuzatorilor de serviciu ai B. O. R. este că pentru ei timpul pare să fi încremenit acum 20-30 de ani, cel puţin când vine vorba despre aceste lucruri.

Să vedem însă cine este vajnicul inchizitor pe nume Valeriu C. Neştian. Vă gândiţi că e poate un fost deţinut politic, sau un fost disident, sau măcar unul dintre acei numeroşi şi admirabili "rezistenţi" anonimi, ce au evitat discret orice compromis cu regimul comunist, asumându-şi o existenţă marginală, dar curată, suferind în tăcere pentru tragedia neamului lor... Ei bine, nimic din toate acestea! Tovarăşul Neştian a fost unul dintre politrucii notorii ai ideologiei comuniste pe linie de învăţământ, papagalul perfect al pedagogiei oficiale, materialiste şi ateiste, şi – *last but not least* – un maestru al citatelor din documentele de Partid şi de Stat şi din "magistralele" cuvântări ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu! Luaţi presa didactică a "epocii de aur" şi-o să vedeţi acolo rectitudine "greco-catolică" şi "legionară", nu colaboraţionisme popeşti! Să vedeţi acolo român verde, nu patriarh roşu! Dacă d-l Neştian e hotărât să ne "stimuleze", vă vom oferi, într-un număr viitor, o "antologie a ruşinii" din cele peste o mie de articole "pe linie" publicate de tovarăşia-sa în presa comunistă.

Nu ştim pe ce cale va fi ajuns d-l Neştian, după '89, în anturajul *Gazetei de Vest*, unde a fost uns, într-o vreme, chiar "publicist comentator". Nu mai încăpea revista de patosul legionar al scribălăului comunist! Citatele din Ceauşescu au fost înlocuite cu citatele din Horia Sima, didactica s-a prefăcut în politichie (de mărgăritar), iar toţi nostalgicii decerebraţi ai gloriilor simiste jubilau cu fiţuica în mână, arătând la toată lumea (inclusiv celor de la *Puncte cardinale*, care trăgeau a "mexicani" cu "mofturi" spiritualiste) cum se face presă de dreapta sub nasul lui Măgureanu! "Copilul teribil" Ovidiu Guleş, pe care apele presei i-au luat aşa de tare încât n-a mai apucat să-şi termine nici facultatea, nici proiectele ştiinţifico-fantastice, îşi găsise colaboratorul ideal (că s-a răcit mai târziu de el, e şi nu e de mirare, căci O. G. s-a răcit cam de toată lumea, până ce-a reuşit să îngheţe tot proiectul legionar de la Timişoara şi s-a dus să-şi caute norocul prin Ungaria).

La avertismentele provenite din mai multe direcţii cu privire la trecutul d-lui Neştian, *Gazeta de Vest* a încercat iniţial să sugereze că ar fi vorba de "o simplă coincidenţă de nume". Când s-a constatat că totuşi "coincidenţa" era prea mare (nume, prenume, iniţială, oraş, vârstă, profesie), d-l Neştian a fost pus să dea nişte explicaţii ameţite şi ameţitoare (care i-au preocupat însă mai puţin pe "bătrânii legionari" decât dilema, pare-se încă nerezolvată, dacă Răzvan Codrescu nu este cumva... evreu!): că domnia-sa, pe vremea comunismului, îşi scria articolele ca profesionist al şcolii, iar "alţii" îi strecurau în ele pasajele şi citatele astăzi incriminabile. Şi d-l Neştian, "sireacul" (vorba dumnealui), a răbdat asta amar de ani în şir, cale de o mie de articole, fără să-l chinuiască scrupulele "greco-catolice" sau "legionare"! Că dacă l-ar fi chinuit, s-ar fi oprit poate după primele articole mistificate în contul dumnealui, sau măcar după prima sută... Dar uite că l-a apucat "Revoluţia" ca "ideolog profesionist" al învăţământului bolşevizat, iar acum îl apucă *mileniul trei* în pielea "lupului moralist"!

Desigur, nu cazul în sine al d-lui Neştian rămâne până la urmă important (domnia-sa e un oportunist între alţii, doar poate cu mai mult *tupeu* decât media "lichelelor" de teapa dumnealui, către care d-l Liiceanu făcuse cunoscutul "Apel" postdecembrist), ci, pe de o parte, chipul simptomatic al antiortodoxismului pe care îl reprezintă, şi, pe de altă parte, naivitatea unui anumit segment al lumii legionare, care s-a "ars" în nenumărate rânduri, dar nu se învaţă minte. Regretăm că noi înşine, din teama de a *nu* lipsi principial un om de şansa redresării morale, ne-am iluzionat că d-l Neştian ar fi devenit – sau măcar ar fi aspirat să fie – un "naţionalist" şi un "creştin" sincer, tolerându-i 2-3 intervenţii în paginile *Punctelor cardinale*.

Un legionarism pornit atât de radical împotriva "Bisericii naţionale" nu este, în mod cert, unul pe placul lui Codreanu sau al întemeietorilor Legiunii adunaţi în jurul Icoanei. Flaşnetă comunistă sau greco-catolică, d-l Neştian s-a dovedit definitiv, prin textul alăturat, *un avorton al spiritului naţional*, chiar dacă dumnealui se va fi crezut în mod sincer altceva. Nu e de mirare că, părăsită sistematic de puţinele condeie de calitate rătăcite circumstanţial în paginile ei, încropită cu guleşi şi neştieni, *Gazeta de Vest* a pierit pe limba ei, după ce devenise fundătura irespirabilă a celui mai iresponsabil sectarism legionar.

Ştim bine că rândurile acestea, dintr-un motiv sau altul, vor ofusca multă lume, nu doar pe d-l Neştian. Sunt însă lucruri care trebuiau spuse până la urmă (măcar în virtutea vechiului dicton: *Amicus Plato, sed magis amica veritas*), chiar dacă ele nu ajută, vorba d-lui Neştian, "la sporirea tirajului revistei".

În ce ne priveşte, fără a fi neapărat "fanii" Patriarhului Teoctist (ale cărui laturi bune, atâtea câte sunt, nu vom refuza să le vedem, şi acărui autorităţe principială respectăm cu voia lui Dumnezeu), rămânem – în limitele noastre omeneşti – credincioşi Ortodoxiei răsăritene şi Bisericii Neamului, respectuoşi faţă de orice adversari oneşti şi refractari oricărei impuneri ideologice. Cititorii (atâţia câţi avem) ne vor admite ca atare sau nu ne vor mai citi. Dintre toţi, d-lui Neştian îi vom simţi cel mai puţin lipsa.

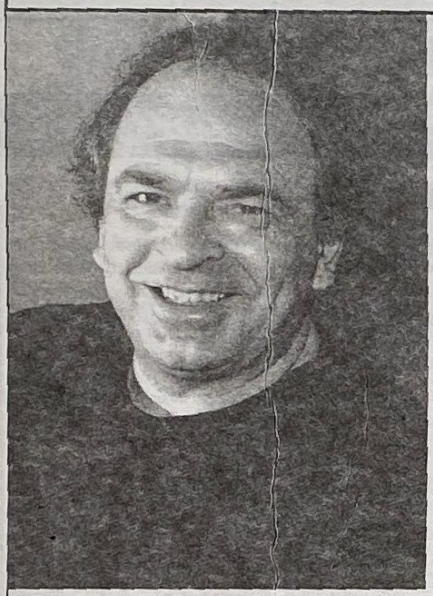

RADIOGRAFIA "PICIORULUI STÂNG"

D-l Gabriel Liiceanu între tăcerea prudentă şi falsul eticism

"MODELUL OCCIDENTAL"

În *Cartea neagră a comunismului,* punând faţă în faţă crimele nazismului şi comunismului, Stéphane Courtois face următoarea afirmaţie provocatoare: "Moartea prin înfometare a copilului unui culac ucrainean, victimă a foametei provocate de Stalin, nu se deosebeşte cu nimic de moartea unui copil evreu înfometat de naziştii în ghetoul din Varşovia". Două situaţii diferite, între care se poate pune semnul identităţii doar privindu-le din perspectivă creştină. Dar Courtois ştie prea bine că, în raport de poziţia celor care impun contemporaneităţii o anumită înţelegere a faptelor, similitudinea de mai sus este iluzorie. Actualii diriguitori ai lumii ignoră, cu bună ştiinţă, adevărurile incomode, chiar atunci când acestea sunt de domeniul evidenţei. Scriitorul rus Lev Rasgon, care a cunoscut timp de 17 ani ororile Gulagului, înfiera încă din 1989 indiferenţa (împinsă până la uitare totală) faţă de crimele comunismului: "Noi nu avem muzee în care vizitatorii să se îngrozească de ororile istoriei contemporane, aşa cum sunt cele de la Auschwitz sau Mauthausen, şi nici memoriale, ca la Lidice. Mii, multe mii de morminte pe care nu este scris nici un nume sunt demult uitate sub buruienile şi iarba care au crescut peste ele".

Este drept că au existat câteva momente când Occidentul a fost cutremurat de crimele săvârşite de regimurile comuniste. Dezvăluirile lui Aleksandr Soljeniţîn despre Arhipelagul Gulag, ale lui Jean Pasqualini despre închisorile din China şi ale lui Pin Yathi despre genocidul din Cambogia au descumpănit pentru un timp Occidentul, dar conjunctura nu a fost favorabilă unor reacţiuni pe măsura faptelor dezvăluite. Comunismul dispunea de largi enclave în ţările occidentale (partide marxiste cu un număr mare de membri). Inteligenţia apuseană era fascinată de ideologia marxistă, în care vedea o continuare a ideilor lui Platon, ale utopiştilor din Renaştere, dar mai ales a filozofiei Secolului Luminilor, considerând că bolşevismul rusesc este împlinirea concepţiei voltairiene şi a Revoluţiei franceze. Cât priveşte clasa politică a democraţiilor apusene, ea nu se putea dezice, de o manieră brutală, de aliatul pe care-l sprijinise în toate momentele cruciale ale existenţei lui (Revoluţia din Octombrie, Războiul civil din Spania, cel de al doilea Război Mondial, fără să mai vorbim de ajutorul economic şi politic, datorită căruia criminala utopie comunistă a putut deveni "socialismul real", timp de trei sferturi de veac).

Apariţia *Cărţii negre a comunismului*, în 1997, la Paris, a readus însă în actualitate problema crimelor comunismului. De data aceasta, ceea ce şoca era numărul apocaliptic al victimelor - 85 de milioane! O cifră care punea în umbră cele 6 milioane de morţi trecuţi în contul regimului naţional-socialist din Germania. Reacţiunile pentru a scăpa de povara neiertătoare a cantităţii nu au întârziat. Care mai de care mai aberantă! În cartea sa *Nenorocirea secolului - Despre comunism, nazism şi unicitatea "Şoah"-ului* (tradusă din franceză de Mona Antohi şi publicată în 1999 de Editura Humanitas), Alain Besançon relatează următorul fapt, provocat de apariţia *Cărţii negre*: "În discuţiile care au urmat apariţiei *Cărţii negre*, un editorialist al ziarului *L'Humanité* a declarat la televizor că cele 85 de milioane de morţi nu afectau cu nimic idealul comunist. Nu reprezentau decât o regretabilă rătăcire. După Auschwitz, a continuat el, nu mai poţi fi nazist; dar după lagărele sovietice, poţi rămâne comunist. Nu realiza că ideea comunistă pervertise într-atât principiul realităţii şi principiul moral, încât putea într-adevăr supravieţui celor 85 de milioane de cadavre, în vreme de ideea nazistă se prăbuşise sub povara victimelor sale. Crezând că vorbeşte ca un om onest, idealist şi intransigent, rostise o frază monstruoasă. Comunismul este mai periculos decât nazismul, pentru că nu-i cere omului să facă în mod conştient pasul moral al criminalului şi pentru că se serveşte de spiritul de justiţie şi de bunătate, prezent pe întregul glob, ca să răspândească peste tot răul. Fiecare experienţă comunistă reîncepe cu inocenţă." Tentativa teoreticienilor contemporani, confruntaţi cu dovezile zdrobitoare despre ororile comunismului, de a găsi o cale de ieşire din cleştele evidenţei, este la fel de condamnabilă ca şi crimele pe care încearcă să le justifice.

UN PARADIS ÎN INFERN

Pentru români, însă, problema crimelor comunismului se pune în cu totul alţi termeni decât pentru Occident. În timp ce Occidentul a fost *spectator* la ororile comunismului, implicarea opiniei publice din Apus fiind, în cel mai bun caz, de natură morală, noi românii am fost *actori* în această cumplită tragedie. În România, comunismul a lichidat, prin exterminare fizică şi morală, lumea valorilor autohtone tradiţionale, înlocuind-o cu o creatură marxistoidă, fără Dumnezeu şi fără identitate naţională, clonată în cele 4 milioane de membri ai Partidului Comunist Român. În această atmosferă coclită spiritual, D-l Gabriel Liiceanu a publicat, în anul 1983, la Editura Cartea Românească, volumul intitulat *Jurnalul de la Păltiniş - Un model paideic în cultura umanistă.*

Critica timpului a apreciat elogios *Jurnalul*, trecând discret cu vederea posibilitatea ca cineva din afara "sistemului" - un străin - să-şi formeze opinia că, în România, în plin regim comunist, la Păltiniş, domnea un climat de deplină libertate spirituală, oamenii de cultură putându-se întruni, nestingheriţi de Securitate, în cenacluri constituite *ad-hoc*, pentru a dezbate probleme de filozofie, începând cu presocraticii şi terminând cu Heidegger. O posibilitate care nu a scăpat ochiului atent al lui Emil Cioran, care într-o scrisoare, din care reproducem un fragment, comentează: "Dragă Domnule, Un străin care ar citi *Jurnalul* d-voastră ar putea crede că în anii aceia oamenii din România nu făceau altceva decât să se piardă în meditaţii atemporale sau să viseze la soarta civilizaţiei. Oferiţi, aşadar, o imagine aparent falsă, dar în fapt veridică a realităţilor din ţară, de vreme ce întâmplările pe care le povestiţi au existat cu adevărat, fie şi numai la Păltiniş..."

Tonul amabil şi încurajator al lui Emil Cioran nu trebuie să surprindă, dacă se ţine seama că distanţa dintre Paris şi Păltiniş constituia un factor perturbator pentru înţelegerea realităţilor româneşti. La data la care se consumau faptele relatate în *Jurnalul de la Păltiniş*, ochiul Securităţii era omniprezent. A crede că cineva ar fi putut fi exceptat de la canonul supravegherii generale este fie o dovadă de *naivitate* condamnabilă, fie o dovadă de *rea credinţă*. Aşa fiind lucrurile, nu încape nici o îndoială că participanţii la cenaclul patronat de Constantin Noica erau permanent supravegheaţi de Securitate şi obligaţi să dea informaţii atât cu privire la temele discutate, cât şi la atitudinea adoptată faţă de regim. Bineînţeles că D-l Liiceanu, în ediţia din 1983 a *Jurnalului de la Păltiniş*, nu putea relata şi această componentă extrafilozofică a cenaclului.

În anul 1991, în condiţii de deplină libertate de expresie, D-l Liiceanu a scos, de data aceasta la editura pe care o conduce (Humanitas), ediţia a doua a *Jurnalului de la Păltiniş*, "revăzută şi adăugită". Cum la data aceea Securitatea încetase să mai reprezinte un pericol pentru cei ce voiau să rostească adevărul, ar fi fost normal şi de dorit ca textul iniţial al *Jurnalului* să fie realmente "revăzut şi adăugit", în sensul ca toate ingerinţele organelor de represiune în activitatea cenaclului să fie aduse la cunoştinţa cititorilor, pentru o cât mai dreaptă cunoaştere a adevăratului chip al regimului comunist. Că astfel de ingerinţe au existat, uneori într-o formă brutală, o dovedeşte următoarea întâmplare, omisă din textul *Jurnalului*. La un sfârşit de săptămână, medicul O. Z. din Sibiu, o cunoştinţă apropiată a D-lui Liiceanu, i-a invitat pe C. Noica şi pe emulii acestuia la casa sa de odihnă din zona Făgăraşului. Ce s-a întâmplat cu grupul Noica după despărţirea de gazda sibiană, nu ştiu. Ştiu însă că medicul O. Z. a fost interogat, cu metode specific securiste, timp de o lună, leitmotivul interogatoriului fiind: "Ce aţi pus la cale la întrunirea de la vilă, doctore?".

Ar fi stupid, şi cititorii ediţiei a doua a *Jurnalului* ar trebui diagnosticaţi ca imbecili irecuperabili dacă ar accepta, în conformitate cu litera textului, că discuţiile purtate în cadrul cenaclului s-au limitat strict la subiecte filozofice, şi că, în atâţia ani, învăţăceii lui C. Noica "s-au

Gabriel CONSTANTINESCU

ferit ca dracu de tămâie" să abordeze vreun subiect cu caracter politic. Să ne găsim oare în faţa unei noi specii - *zoon apolitikon* - care şi-a făcut apariţia la Păltiniş tocmai când ţara se sufoca sub rigorile regimului comunist?

Mai grav însă decât "omerta" - legea tăcerii - pe care D-l Liiceanu şi-a impus să o respecte în privinţa relaţiilor membrilor cenaclului cu Securitatea, mi se pare conţinutul textului reprodus mai jos, care apare neschimbat în partea finală a ambelor ediţii ale *Jurnalului*: "Începută modest, aproape cu discreţie prevăzătoare, aventura paideică a lui Noica a sfârşit în sublimul donchijotesc al celui care are nevoie să transforme întreaga lume în scena faptei sale. Dacă România are douăzeci şi două de milioane de locuitori, oare nu există printre ei douăzeci şi doi - deci unul la un milion - cu o înzestrare excepţională? Noica a început, de unul singur, o campanie dezlănţuită de «recoltare a geniilor viitoare». A colindat mai toate oraşele mari ale ţării, pentru a trece în revistă tinerii de viitor între 25 şi 28 de ani. Alcătuise dosare pe oraşe, în care se afla, trecută în fişe, situaţia fiecărui tânăr cărturar, prinsă pe două rubrici: «Ce ştie» - «Ce-i trebuie». Bătea apoi la uşa autorităţilor locale, cerându-le ca tinerii aceştia să fie angajaţi o vreme, după modelul sportivilor, pe posturi fictive şi lăsaţi să facă performanţă culturală..."

Atribuindu-i filozofului de la Păltiniş o activitate despre care orice om de bun-simţ, care a trăit în regimul comunist, îşi dă seama că este îngroşată de fantezia D-lui Liiceanu, se pune întrebarea ce s-a urmărit de fapt prin cvasi-caricaturizarea maestrului său. O variantă de răspuns am putea-o găsi în subtitlul *Jurnalului*, "Un model paideic în cultura umanistă". În Grecia veche, *paideia* era denumirea programului de educaţie spirituală, fizică şi politică, prin care se urmărea desăvârşirea sufletească şi trupească. Cu această înţelegere, activitatea cenaclului de la Păltiniş ar putea fi privită ca un "model paideic", în pofida lipsei componentei politice. Dar a abântui ţara pentru a descoperi "geniile viitoare", a alcătui pentru aceste elemente excepţionale "dosare pe oraşe" şi "fişe" în care este consemnată situaţia fiecărui tânăr cărturar, pe care apoi să le prezinte "autorităţilor locale" pentru ca geniile "fişate" să fie "angajate pe posturi fictive" şi lăsate să facă "performanţă culturală", nu are nimic comun cu *paideia* greacească. Mai probabil, să-mi fie iertată bănuiala, pasajul incriminat a fost inclus "strategic", venind în întâmpinarea eforturilor guvernului de la Bucureşti de a-i convinge pe cei cinci membri ai Comitetului care hotărăşte atribuirea Premiului Nobel pentru Pace să-l nominalizeze pe Nicolae Ceauşescu pentru această distincţie. În această idee, C. Noica, protectorul "viitoarelor genii" ale culturii româneşti, trebuia să-i determine pe prietenii săi din "lumea liberă", Eugen Ionescu, Mircea Eliade sau Emil Cioran, să facă *"lobby"* pentru dictatorul comunist (atât de îngăduitor cu spiritualitatea păltinişeană).

PRIMUM VIVERE, DEINDE PHILOSOPHARI

Pentru a lăsa totuşi impresia că ediţia din 1991 este într-adevăr "revăzută şi adăugită", D-l Liiceanu introduce, bunăoară, în textul referitor la data de 8 mai 1981, un paragraf în care relatează moartea filozofului Mircea Vulcănescu în temniţa de la Aiud. Prilej pentru autorul *Jurnalului* să-şi prezinte punctul de vedere cu privire la datoria asumată de nenumăraţi luptători anticomunişti de a servi crezul în numele căruia s-au angajat în luptă până la jertfa supremă. Informaţiile pe care le foloseşte pentru a construi eşafodajul interpretării acestui tragic caz sunt însă deformate şi insuficiente (M. Vulcănescu nu a fost condamnat la 5 ani şi nu a murit în 1950; a fost condamnat la 8 ani temniţă grea şi a fost asasinat în închisoare în anul 1952).

Şi acum faptele. Împreună cu alţi patru deţinuţi, Mircea Vulcănescu a fost pedepsit cu izolare (celula în care se executa pedeapsa - "neagra" - nu era încălzită, iar pe jos se turna intenţionat apă; hrană se primea o dată la trei zile şi deţinuţilor li se luau hainele groase). Derularea evenimentelor este relatată astfel de D-l Liiceanu: "La un moment dat, un tânăr de 20 de ani a leşinat. Vulcănescu avea 50 de ani şi s-a gândit că e mai important să trăiască tânărul. S-a întins atunci pe podea, cu coatele sub burtă, şi le-a cerut celorlalţi să-l pună pe tânăr peste el. Gestul este sublim. Tânărul a scăpat, Vulcănescu a făcut pneumonie şi a murit".

Comentând "gestul sublim", D-l Liiceanu îşi exprimă dezacordul cu modul în care a procedat M. Vulcănescu, mustrându-l *post-mortem*. "Vă întreb: avea dreptul să facă ce a făcut? Nu era mai adânc etic să se gândească la ce datora celorlalţi, la tot ce avea bun de făcut pentru întreaga obşte după ce ar fi ieşit? Să se gândească deci la toţi câţi s-ar fi putut împărtăşi din spiritul lui extraordinar? Ceea ce predic nu este nici laşitate, nici urâţenie morală în genere, ci eticul pus în slujba a ceva, nu a eticului în sine".

Prin modul în care D-l Liiceanu priveşte împrejurările morţii lui M. Vulcănescu, precum şi consecinţele acestui deces pentru cultura românească, Domnia Sa păşeşte pe un teren bătătorit până la epuizare în Evul Mediu, "cazuistica". Pentru a găsi un răspuns convingător la "cazul Vulcănescu" nu vom apela la opul *Resolutiones morales*, scris de Antonio Diana (1585-1683), "prinţul cazuiştilor", care analizează 20.000 de cazuri. Ne vom mulţumi cu interpretarea discretă a Dorei Mezdrea, care, în "Nota biografică" la volumul lui M. Vulcănescu, *Posibilităţile filozofiei creştine*, publicat în 1996 la Editura Anastasia, scrie: "La închisoarea din Aiud, Mircea Vulcănescu încetează din viaţă în urma contracarării unei pneumonii pe care o căpătase dormind pe cimentul ud, pentru ca alt deţinut bolnav să poată dormi pe trupul lui. Ca traducător al lui Rilke, Mircea Vulcănescu transcrisese de multe ori versul: «Dă fiecăruia, Doamne, moartea lui». Şi ce altă moarte şi-ar fi putut dori decât una din iubire pentru aproape? Căci este scris: «Mai mare iubire decât aceasta nimeni nu are: să-şi pună cineva viaţa pentru prietenii săi» (*Ioan* 15, 13). De aici ultimul său mesaj: «Să nu ne răzbunaţi!»".

Poziţia adoptată de D-l Liiceanu în "cazul Vulcănescu" dovedeşte că autorul *Jurnalului* a preceput destul de puţin din tragedia trăită de neamul românesc sub comunism, ferindu-se chiar să cunoască impactul comunismului asupra oamenilor. Oare când îi impută lui M. Vulcănescu că nu s-a păstrat pentru "obşte", şi-a închipuit sincer că, după eliberare, regimul comunist i-ar fi oferit filozofului o catedră universitară pentru a "împărtăşi din spiritul său extraordinar"? În 1991, când D-l Liiceanu comenta cu atâta suficienţă "cazul Vulcănescu", calvarul suferit după eliberare de foştii deţinuţi politici nu mai era un secret pentru nimeni. Pe Vulcănescu (ca oficial al guvernării antonesciene) l-ar fi aşteptat probabil un stagiu de ani buni în domiciliu obligatoriu în Bărăgan şi eventual, o nouă arestare, urmată de o nouă deportare într-un lagăr de muncă, în Insula Mare a Brăilei...

De fapt, când D-l Liiceanu vorbeşte de datoria filozofului faţă de obşte, nu s-a gândit la Mircea Vulcănescu, ci la sine. Domnia Sa face parte din categoria oamenilor dotaţi cu *un spirit de orientare* foarte dezvoltat. Sub regimul comunist, "din datorie faţă de obşte" s-a ferit să întreprindă vreo acţiune care să-i pună în primejdie posibilitatea de a face studii strălucite atât în ţară, cât şi în străinătate. După decembrie '89 şi-a găsit patroni noi şi s-a aliniat exigenţelor acestora, devenind negustor prosper, dar şi profesor universitar, respectând astfel recomandarea *primum vivere, deinde philosophari*. Chiar şi *Jurnalul de la Păltiniş* este o ilustrare a spiritului său de orientare. Pentru a fi în ton cu Occidentul, nu este recomandabil să insistăm asupra "rătăcirilor" din trecut.

DIAGNOSTICUL NOICA

Morga doctorală a D-lui Liiceanu a impresionat multă lume, dar nu şi pe C. Noica. Bătrânul filosof şi-a dat seama de incapacitatea structurală a discipolului său de a participa, între altele, la trăirea misterului creştin, pentru ca pe această cale să înţeleagă semnificaţia sacrificiului cristic pe care l-a imitat, cu smerenie, Mircea Vulcănescu. Într-un pasaj din al său *Jurnal de idei*, C. Noica comentează cu o ironie amară fotografia în care apare el, însoţit de discipolul său, păşind umăr pe umăr pe sub brazi: "Peste 100 de ani nici eu nu voi mai fi cunoscut, nici Liiceanu. Dar raportul dintre noi va fi *cunoscut*... A face cultură e a sta într-un picior. În fotografie şi eu sunt într-un picior, şi el. Dar eu stau pe piciorul drept, pe când el pe cel stâng. Acesta e raportul."

Precizarea deosebirilor de orientare – Noica *la dreapta*, Liiceanu *la stânga* – nu numai că nu l-a deranjat pe autorul *Jurnalului de la Păltiniş*, dar a fost cum nu se poate mai bine venită. I s-a oferit prilejul să se distanţeze de *vederile* "desuete" ale maestrului. În timp ce pentru M. Vulcănescu, ca şi pentru C. Noica, adevăratele determinări cu valoare ontologică erau creştinismul şi românismul, D-l Gabriel Liiceanu *s-a orientat* din nou. A ales drumul puternicilor zilei, drumul "democraţiei de tip american" cu atributele sale definitorii: "pragmatismul" şi "mondialismul". Şi, în spiritul acestei orientări, Domnia Sa "nu predică eticul în sine" – Binele, alături de Adevăr şi Frumos, ca valori absolute (*kalokagathia*, ţelul urmărit de vechii greci prin *paideia*) – ci "eticul pus în slujba a ceva", urmând ca acel "ceva" să-l stabilim fiecare, după *cum* ne dictează interesele...

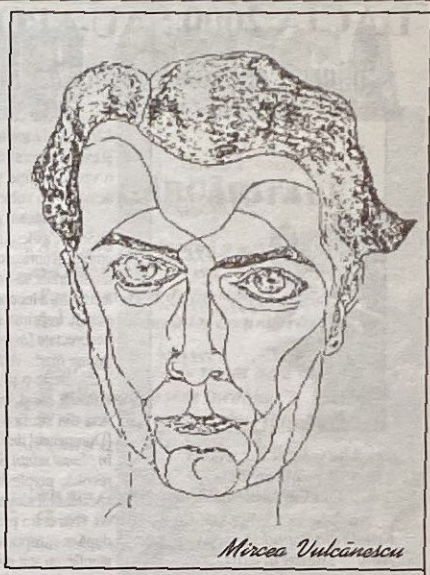

Mircea Vulcănescu

DACIA 2000 SAU APOCALIPSA EDITORIALISTICII ROMÂNEŞTI

În jurul volumului *Strigăt către îngerul meu* de Ovidiu Vasilescu, apărut la Editura Dacia din Cluj (1999)

Alte volume de versuri publicate de Ovidiu Vasilescu:

Fructe din pomul serii
(volum apărut în exil)

Strigăt către dragoste şi către moarte
(volum apărut în exil)

Cânturi pentru somnul Tău
(volum apărut în exil)

Pasărea abisului
(Ed. Puncte Cardinale, Sibiu, 1996)

DIN CICLUL "SONETE PENTRU ALERIM"

XXI
(textul corect, pe baza manuscrisului)

E încă drept mesteacănul şi tânăr
şi încă-şi lasă tâmpla-n câte-un cer;
eu anii,-aş zice, n-am ştiut să-i număr
şi n-am ştiut cui zilele să-i cer.

Aşa gândea, când noaptea se lăsase,
cu farmecul şi cu tristeţea ei;
în sineu lui, el, parcă se retrase
şi aţipea, şi tresărea-n idei.

Din când în când, o pasăre săracă,
ce nu-şi găsise locul de dormit,
se cuibărea la sânul lui pe-o cracă
şi amândoi treceau în infinit.

Visa şi el cu pasărea că zboară şi
că de stele se lovesc în zbor,
că lumea toată li se-nchină lor

şi că vorbesc cu zodia Fecioară,
că iarna-i dusă şi va fi o vară,
cât ţine o pădure seculară.

XXI
(textul mutilat din ediţia de la Cluj, p. 164)

E încă drept mesteacănul şi tânăr
şi încă-şi lasă tâmpla-n câte-un cer;
eu anii-aş zice n-am ştiut să-i număr
şi n-am ştiut cui zilele să-i cer.

Aşa gândea, când noaptea se lăsase,
cu farmecul şi cu tristeţea ei;
în sine lui, el, parcă se retrase
şi aţipea şi tresărea-n idei.

Din când în când, o pasăre săracă,
ce nu-şi găsise locul de dormit,
se cuibărea la sânul lui pe-o cracă
şi amândoi treceau în infinit.

Visa şi el cu pasărea că zboară,
că iarna-i dusă şi va fi o vară,
cât ţine o pădure seculară.

Am citit cu bucurie şi interes cele câteva rânduri prin care Răzvan Codrescu semnala, în numărul 12/1999 al *Punctelor Cardinale*, p. 2 (sub titlul "Ovidiu Vasilescu: o voce lirică împlinită între temniţă şi exil"), recenta apariţie, "în splendide condiţii grafice", la Editura Dacia din Cluj (citez: "o editură cu o veche tradiţie şi larg ecou cultural, putând să-l impună pe autor atenţiei criticii şi publicului de acasă..."), a volumului de versuri intitulat *Strigăt către îngerul meu*.

Cunoşteam demult, ca şi Răzvan Codrescu, volumele anterioare ale camaradului de suferinţă Ovidiu Vasilescu, poet foarte înzestrat (deşi poate inegal pe alocuri), pe care l-am citit întotdeauna cu emoţie şi curiozitate. Intrat în posesia noului volum, substanţial şi într-adevăr făţos la prima vedere, n-am întârziat să-l parcurg, cu aceeaşi veche emoţie şi curiozitate. Din păcate, încă de la a doua poezie lecturată, a început să mi se "sparie", dacă nu gândul, ca bătrânului cronicar, în orice caz urechea şi ochiul. În prima strofă, rima (*credeam-aveam*) se pierduse din pricina unei evidente erori de culegere necorectate (*avem* în loc de *aveam*). Se mai întâmplă, mi-am zis; sunt greşeli mărunte, care scapă şi la case mari... Abia mă consolasem după această neplăcută poticnire eufonică, când iată că textul îmi pricinuieşte o şi mai neplăcută poticnire ortografică, în strofa a treia: *Întoarcete*, scris nu doar fără linioară, dar şi, în mod nejustificat, cu literă mare. Am mers mai departe, tot mai circumspect. Primul vers din strofa a patra era evident "şchiop", abătându-se grav de la măsura riguroasă a poeziei: *El* [Dumnezeu] *ţine rostul în planul minţii Sale* (ulterior am văzut că în manusris era: *El ţine rostul* **nostru** *în planul minţii Sale* - subl. mea). Ceea ce a urmat m-a lăsat cu un sentiment greu de definit, ceva între revoltă, perplexitate şi indignare: erorile editoriale erau prezente pe aproape fiecare pagină, oferind spectacolul sinistru al unui adevărat **masacru editorial**!

Nu eram primul care observam dezastrul. Răzvan Codrescu (care semnalase "generos" cartea după ce nu apucase decât s-o răsfoiască) era la fel de indignat de ce constatase ulterior, lecturând-o cu atenţie, cu atât mai mult cu cât fusese la rândul său, nu demult, victimă a ediurii clujene (a se vedea articolul meu "Cronica unei gafe editoriale" - *Puncte cardinale*, nr. 5/1999, p. 7 - referitor la volumul său *Exerciţii de reacţionarism. Între zoon politikón şi homo religiosus*, apărut în primăvara trecută, în condiţii tehnice mai mult decât jenante)*. Desigur, cel mai afectat a fost bietul Ovidiu Vasilescu însuşi, aflat temporar în ţară, care a şi contramandat lansarea programată la Bucureşti pentru ziua de 26 decembrie. Tot el ne-a pus la dispoziţie manuscrisul volumului, pe baza căruia am putut face observaţiile de mai jos (ce nu reprezintă decât un inventar parţial al erorilor incomensurabile care desfigurează ediţia, deconspirând, cred, nu numai totala lipsă de profesionalism a editorilor, dar şi un fond grav de indolenţă şi iresponsabilitate, care compromite galopant imaginea publică a unei edituri cândva serioase şi preţuite, dar astăzi ajunse una dintre ruşinile impardonabile ale vieţii editoriale româneşti).

E greu de înţeles în ce fel "a redactat" cartea numita Viorica Mării (la care analfabetismul pare să se armonizeze perfect cu indolenţa cea mai crasă) sau în ce fel şi-a dobândit postul de tehnoredactor numita Liliana Bolboacă (care nu pare a stăpâni nici cele mai elementare reguli în materie). Dar şi mai greu de înţeles este cum de conducerea editurii nu catadicseşte să exercite nici cel mai mic control asupra nulităţilor profesionale cu care lucrează, părând a lăsa totul la voia întâmplării (mai abitir după privatizare decât înainte, oferindu-ne şi o nouă probă de anticapitalism românesc!).

Cele mai abundente sunt **greşelile de ortografie** (nici nu mai vorbesc de cele de punctuaţie); iată câteva mostre: *întoarcete* (p. 8), *vin-o* (imperativul de la "a veni", grafiat astfel de 7 ori pe pp. 120-121, dar de alte câteva ori şi-n restul volumului), *să-mi fi sfetnic* (p. 121), *Duhul cel sfânt* (p. 131), *şi îmi-e frate* (p.131), *câte-odată* (p. 146), *a-ţi fugit* (p. 152) etc., la care se adaugă **inconsecvenţele ortografice** (*vino/vin-o, Iisus/Isus* etc.). Numeroase sunt şi **lecţiunile greşite** din grabă ori neatenţie, sau **cuvintele stâlcite** din evidentă ignoranţă culturală, afectând şi înţelesul, dar şi prozodia: *vărsători* în loc de *vărsări* (p. 62), *Herandul* în loc de *Heraldul* (p. 88), *viţă* în loc de *viaţă* (p. 131), *salomenic* în loc de *salomeic* (p. 140), *ţie* în loc de *ie* (p. 140), *atmosfera* în loc de *amfora* (p.146), *paşii* în loc de *başii* (p. 147), uneori anulând chiar rima: *avem* în loc de *aveam* (rimă cu *credeam* - p. 8), *uitate* în loc de *uitare* (rimă cu *are* - p. 146), *subţire* în loc de *subţie* (rimă cu *beţie* - p. 147) etc.

Desigur, cele mai grave rămân **omisiunile** (pe care, în exemplele următoare, le indic între paranteze drepte): de la cele de litere (*de umbra[-n] care Dumnnezeu se-arată* - p. 71, *către st[r]aja-ntâi* - p. 88, *în sine[a] lui* - p. 164 ş.a.m.d.), trecând prin cele de cuvinte sau sintagme (*El ţine rostul [nostru] în planul minţii Sale* - p. 8, *aici pe unde frate [pe frate] se mănâncă* - p. 39, *decât [în] ţara asta de la Nord* - p. 201, *Ciclul cămările [Raiului]* - la Cuprins, unde ar fi trebuit scris, la rigoare, *Ciclul "Cămările Raiului"*), până la omisiunile cele mai grave - incredibile, dar adevărate! - de versuri şi chiar strofe întregi: astfel, bunăoară, la p. 197 lipseşte un vers, la pp. 164 şi 201 - câte trei versuri, iar la p. 166 - patru versuri (două dintre poeziile cel mai grav mutilate le reproducem alăturat, atât în forma corectă, cât şi, spre comparaţie, în forma din volum)! Uneori aberaţia devine... "creatoare": frânturi de versuri apar contopite prin hazard, ca de pildă la p. 166, unde versul *şi câtă suferinţă şi dragoste-i lega* devine *şi câtă suferinţă prin viaţă şi moarte-s amândoi* (în care *prin viaţă şi moarte-s amândoi* este un crâmpei dintr-unul din versurile sărite)! Totul se preface într-o tragicomedie editorială căreia anevoie i s-ar putea afla echivalent...

Gafele de tehnoredactare îşi aduc şi ele obolul lor: secţiunile a doua ("Cămările Raiului"), a treia ("Elegii euxine") şi a patra ("Sonete pentru Alerim") au pagini de titlu separate în interiorul volumului, în vreme ce prima secţiune ("Scrisori către îngerul meu", ce a dat şi titlul întregii culegeri) începe abrupt, chiar de sub titlu; se păstrează amatoriceşte coloncifrul (numerotarea grafică a paginii) pe paginile albe sau finale; se mănâncă în mai multe rânduri spaţiul dintre strofe (ex.: p. 95 şi p. 175); interlinia (distanţa dintre rânduri) variază deconcertant pe pagini alăturate (cazul de la pp. 140-141); pe p. 89, fără nici o justificare, apare un vers boldit (îngroşat) etc.

Nu poate fi în nici un fel o scuză pentru editori faptul că unele imperfecţiuni (cele mai puţin grave, de altfel) se constată şi în "textul de bază" pus la dispoziţie de autor; în aproape orice text elaborat individual se află astfel de "scăpări", pe care editorul e dator să le îndrepte tacit, acesta fiind unul dintre aspectele inerente profesionalismului său. Cei de la Dacia, recidivişti de-acum în incompetenţă şi nesimţire deontologică, nu mai pot avea nici un fel de circumstanţe atenuante. Ei reprezintă, în anul 2000, mizeria întruchipată a culturii româneşti, iar autorii lezaţi ar trebui să-şi suspende conjunctural "cumsecădenia" şi să ceară satisfacţie în Justiţie pentru grava prejudiciere a imaginii lor publice. Câtă vreme ei vor fi îngăduitori (dintr-un motiv sau altul) şi vor înghiţi "gălueştile" editorilor neaveniţi, aproape că vom fi siliţi să spunem că îşi merită soarta...

Demostene ANDRONESCU

* Răzvan Codrescu, lezat atunci nu doar ca autor, dar şi ca editor, a cerut stoparea difuzării cărţii sale şi retipărirea ei cu îndreptările cuvenite. Recunoscând proporţiile gafei şi cerându-şi scuze, directorul Radu Mareş, pe care-l crezusem un profesionist adevărat şi un om de cuvânt, a promis (inclusiv negru pe alb) că va retipări volumul "în a doua jumătate a anului". Nu numai că nu l-a retipărit, dar a şi repus după o vreme în vânzare tirajul iniţial, cu o grosime de obraz care motivează perfect vechiul proverb (pe care-l invocasem şi-n articolul menţionat): "Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc şi singur", dar şi la fel de cunoscuta zicală cu "strigatul oltenilor la prune târzii"...

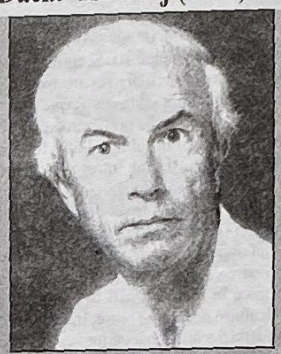

"Chipul omului este el însuşi de neuitat; cu părul argintat de vreme, cu faţa supţă ca a sfinţilor din icoanele bizantine, cu ochii halucinaţi ai celui ale cărui priviri bat dincolo de lumea aceasta..."
(R. Codrescu - din prefaţa la *Pasărea abisului*)

"În 1956, la vârsta de 17 ani, Ovidiu Vasilescu era cel mai tânăr deţinut politic din ţara românească (...) Cu un talent şocant, cu o artă poetică originală şi o la fel de originală concepţie despre salvarea prin suferinţă şi prin credinţă, Ovidiu Vasilescu este un nume pe care timpul îl va valida cu siguranţă..."
(M. Petrişor - din prefaţa la *Scrisori către îngerul meu*)

LVIII
(textul corect, pe baza manuscrisului)

Uppsala 1996

Nu-i asfinţit mai mare şi mai sfânt
decât în ţara asta de la Nord,
în care curcubeu-i luntre, pod,
să te petreacă-n cer de pe pământ.

Atât de lung e asfinţitu-aicea
şi-aşa firavă e lumina sa,
că fiecare parcă-şi duce crucea
şi e un sfânt pe cale de-a pleca.

Aici e cerul jos, e jos de tot,
că nu e nimeni ca să-l murdărească;
aicea lumea ştie să iubească
şi muritorii Îngeri se socot.

E-atât amurg, că-ţi vine ca să plângi
de cât de scurte-s zilele lăsate,
cu ce migală-s ele numărate

şi cum lumina - care e şi nu-i -
e cât ar fi în candelă să pui
şi cât într-o privire să o strângi.

LVIII
(textul mutilat din ediţia de la Cluj, p. 201)

Uppsala 1996

Nu-i asfinţit mai mare şi mai sfânt,
decât ţara asta de la Nord,
în care curcubeu-i luntre, pod,
să te petreacă-n cer de pe pământ.

Atât de lung e asfinţitu-aicea
şi-aşa firavă e lumina sa,
că fiecare parcă-şi duce crucea
şi e un sfânt, pe cale de-a pleca.

Aici, e cerul jos, e jos de tot,
că nu e nimeni ca să-l murdărească:
aicea lumea ştie să iubească
şi muritorii Îngeri se socot.

E-atât amurg, că-ţi vine ca să plângi,
de cât ar fi în candelă să pui
şi cât într-o privire să o strângi.

sonete

DUMITRU ONIGA

SFÂRȘIT

La capătul cărării de-am ajuns
Oprit-am telegarii mei în vis,
Săgeţile din iad m-or fi ucis
Ori lăncii lungi din cer m-or fi străpuns.

Iar trupul ca o rană s-a deschis
Şi curge viaţa, sufletul ascuns,
Atâtea sângerări i-or fi de-ajuns,
Se va prelinge tainic pe abis.

La cea din urmă poartă de-am bătut
Înfrângeri, remuşcări şi plâns, şi zbor
Par albe fluturări peste trecut.

Îmi trec prin gând decor după decor
Să lăcrimeze-n ultimul sărut.
Ce straniu ideal neiertător!

Închisoarea de la Aiud, august 1954

SĂ FII POET

lui Adrian Păunescu

Ai fost vreodată biciuit la sânge?
Ai degete sfărâmate, prinse-n uşă?
În unghii ţi-au înfipt câte-o ţepuşă?
Sub fier simţit-ai osul cum se frânge?

Te-a schilodit vreo gloată bătăuşă?
Le-ai suportat insultele nătânge?
La gât văzut-ai funia cum se strânge?
Şi moartea în linţoiu de cenuşă?

Foamea te-a ros să simţi că te sfâşie?
Te-ai pârjolit de sete în tăcere?
Te-au jupuit? Te-au ars în carne vie?

Ai tras la jug în cazne şi durere?
De n-ai trăit întreaga nebunie?
E greu să fii poet acestei ere.

Suceava, 4 aprilie 1984

MĂRGĂRITARE

Aşa ne-a fost menită o ursită
Să ducem viaţa-n cazne şi durere,
Parte-am avut de lacrimi şi de fiere,
Iar diavolul ne-a tot cernut prin sită.

Doar dragostea de neam ne-a dat putere
Şi mila pentru ţara înrobită
Şi ne-am luptat cu patimi şi ispită
Pentru izbavă, pentru înviere.

Nu am râvnit avere sau mărire,
Ci-am strâns în palme sânge şi sudoare,
Un veac de ură şi nelegiuire.

Dar luminaţi de-o tainică splendoare,
Învăluiţi de-o unică iubire
Din răni noi am cules mărgăritare.

Suceava, 8 decembrie 1994

SMOCHINUL

De-o veşnicie stau uitat, uscat,
Mă pârjolesc între nisip şi soare,
De-atâtea veacuri lungi cer îndurare,
Eu, Doamne, eu, smochinul blestemat!

Sunt ca o umbră care nu mai moare,
În cioturi, ramuri strâmbe-ncârligat,
Furtunile în mine toate bat
Şi lemnul sec scrâşneşte şi mă doare.

Tu, Doamne, ştii că-n trunchi mai port o mlădă
Din care pot renaşte falnic, mare,
Să fiu umbros, să dau de-a pururi roadă

Şi tuturor să fiu spre-ndestulare.
De două mii de ani aştept să cadă
De sus din cer o binecuvântare.

Stupca, 23 mai 1965

Volume de versuri:
Cântece triste (Suceava, 1996)
Lumină şi iubire (Suceava, 1997)
Novissima Tristia (Suceava, 1998)

IISUS

Iisus a fost cu mine în celulă,
În beciuri împuţite, mocirloase,
Ne-a ros rugina, fierul pâ-n la oase
Ostracizaţi între bătăi şi hulă.

Călăii? Brute crude, ticăloase,
Ne copleşeau c-o ură nesătulă,
Nici o durere nu era destulă
În râvna lor cu sfichiuri veninoase.

Înlănţuiţi de gratii şi zăvoare,
Între tortură chin şi pătimire,
Prin crăpături cerşeam un strop de soare

Şi deplângeam a veacului sluţire.
Iar El mă implora pentru-ndurare,
Să iert şi să răspund doar cu iubire.

Suceava, 28 iulie 1996

SONETE

Cu mâna prinsă-n za şi în cătuşă,
Picioru-n lanţ, cu trupul vânătăi,
Ziua coşmar, sudalme şi bătăi,
Noaptea-ngheţată, ghimpe şi ţepuşă...

Adulmecat de sute de potăi
Ce mă pândeau prin gratii şi prin uşă,
Cu gândurile pulberi şi cenuşă,
În inimă înfipte mii de găi...

Mereu flămând sau aşchiat de sete,
Ajuns adeseori la agonie,
Râvnind speranţe,-ngenunchind regrete,

Acestea mi-au fost drum spre poezie.
Am scris pe zid, cu unghia, sonete
Să pot fura un strop de bucurie.

Suceava, 31 ianuarie 1984

RUGA

Istoria ne-a fost un rug aprins,
Fiece pas sau gest - o abdicare,
Cărările duceau spre disperare,
La orice colţ o moarte ne-a surprins.

Ocări, blesteme dus-am în spinare,
Încătuşaţi de ziduri reci ne-am stins,
Viaţa ca o rană s-a prelins,
Meniţi la gloanţe şi spânzurătoare.

O, Doamne, să-ţi aduci de noi aminte:
Suntem un râu de suferinţi şi sânge
Şi-un munte nesfârşit de oseminte!

Lumina spre apus acum se frânge
Şi totuşi cerem lacrimi şi cuvinte
Să mai putem iubi, ierta şi plânge.

Suceava, 14 martie 1989

DRAGOSTEA

S-au dus şi ani şi clipe efemere
Gonind prin timp ca o străfulgerare,
Lăsând în urmă gol şi devastare,
Lumină, umbre, lacrimi şi durere.

Şi astfel existenţa noastră pare
Eforturi, când urcuşuri, când căderi,
Speranţe-ntre mormânt şi înviere,
O zbatere, o veşnică-ncleştare.

Purtând în suflet propria povară
De fapte care dor şi ne sfâşie
Sau fericiri cu-aripa lor fugară,

Din tot ce-a fost şi ce va fi să fie
Doar dragostea e singura comoară
Şi călăuza noastră-n veşnicie.

31 decembrie 1996

MIHAI EMINESCU: *ODĂ (ÎN METRU ANTIC)* (SI VARIANTE)

DESCHIDEREA NIVELELOR DE RECEPTARE

"O idee este cu atât mai individuală şi mai stimulentă cu cât în ea se întretaie şi vin în contact mai multe gânduri, universuri şi atitudini. Când o operă prezintă mai multe pretexte, mai multe înţelesuri şi mai ales mai multe aspecte şi feluri de a fi înţeleasă şi iubită, atunci cu siguranţă este foarte interesantă, atunci este o expresie pură a personalităţii"

(Novalis)

PRELIMINARII: AMBIGUITATE ŞI NIVELURI DE RECEPTARE

Studiul de faţă, pornind de la premisa că în *Odă (în metru antic)*, în trecerea de la o variantă la alta, are loc un proces de *ambiguizare*, îşi propune să identifice şi să analizeze câteva aspecte ale acestui proces. Paradoxal (în intenţia realizării unei conexiuni nu am putut evita acest paradox), titlul lucrării este el însuşi ambiguu.

O primă accepţie pe care am dat-o noţiunii de "nivel de receptare" este aceea de "nivel descriptiv" (în terminologia lui Oswald Ducrot şi a lui Tzvetan Todorov), de nivel de interpretare, de decodificare a semnificaţiilor. Deci, implicit, am privit noţiunea de *nivel* din ceea ce am numi o perspectivă "*à vol d'oiseau*" (sau ceea ce în limbajul cinematografic s-ar numi "panoramare"), raportul dintre nivele fiind pus, într-o asemenea perspectivă, sub semnul egalităţii. Ambiguitatea funcţionează în această direcţie, fiecare sens, fiecare referent al ambiguităţii deschizând câte un nivel de receptare.

"Nivelul de receptare" poate fi privit în acelaşi timp şi din perspectiva verticalităţii, raportul dintre nivele într-o asemenea accepţie presupunând o ierarhie valorică, ierarhie care vizează categorii de lecturi şi categorii de lectori. Aici intrăm oarecum pe tărâmul sociologiei literare. Vreau să spun că există nivele superioare şi nivele inferioare (evident, aceasta este doar o nuanţare, numărul nivelelor fiind infinit). La un anumit nivel receptează criticul profesionalizat poemul (individualitatea poemului ca limbaj, perspectiva scriitorului care se impune ca model existenţial prin limbaj etc.); la alt nivel îl receptează un lector (să-l clasificăm, pentru circumstanţă, "mediu") pe care-l interesează doar decodificarea sensurilor filosofice sau a stărilor existenţiale exprimate de poem şi care, în orice caz, face o disociere prea tranşantă între fond şi formă; la alt nivel îl înţelege, de pildă, o coafeză (trimiterea e tot circumstanţială), care gustă poemul în măsura în care găseşte o corespondenţă între ceea ce crede ea că exprimă şi starea ei interioară. Ceea ce mai trebuie să precizez, este faptul că fiecare nivel (considerat în prima accepţie) se circumscrie nivelelor luate în a doua accepţie. Deci, pe lângă faptul că este ambiguu, titlul acestei lucrări mai trimite şi la ideea de *concentricitate*. Evident, întrebarea care se impune este: în ce măsură, în cea de-a doua accepţie, în variantele poemului *Odă (în metru antic)*, se deschid nivelele de receptare. De fapt, cred că aici nu se poate vorbi de o deschidere în sensul măririi numărului de nivele (ca în primul caz), cât de o mutaţie, de o migrare în interiorul nivelelor existente, de o "deschidere" de la nivelele inferioare spre nivelele superioare, deschidere implicată tot în procesul ambiguizării. Ambiguitatea fiind, atât la nivel formal cât şi la nivelul reprezentărilor pe care le creează (aici mai intră în discuţie şi *tipul de ambiguitate*)[1], mai evidentă, mai seducătoare, mai mult generatoare de probleme decât unicul sens, poate să producă o "revelaţie" în conştiinţa lectorului de nivel mediu: de pildă, să-i deschidă o perspectivă asupra faptului că poezia mai e şi limbaj, sau, dacă această perspectivă exista latent, să-l facă să şi-o conştientizeze. Cu alte cuvinte, ambiguizarea duce la o rafinare a gustului cititorului. Că se mai poate vorbi în *Odă (în metru antic)* şi în afara procesului de ambiguizare de o asemenea deschidere, este mai greu de demonstrat. Lucrarea se centrează pe primul sens al "deschiderii" (şi pe al doilea, în măsura în care se implică în primul), aşa că obiectul şi în cea de a doua perspectivă a servit mai mult ca pretext pentru dezvoltarea unei teorii generale despre ambiguitate, pe care am dedus-o din chiar experienţa acestei lecturi.

A devenit banală de-acum ideea că o operă este cu atât mai valoroasă cu cât are mai multe perspective de deschidere (*cf.* Umberto Eco, *Opera deschisă*). Am racordat ambiguitatea şi la statutul pe care aceasta îl avea în romantism (*cf.* citatul din Novalis). Precizez, de asemenea, că am folosit noţiunea de ambiguitate într-un sens restrâns, de ambiguitate "poetică". Într-un sens lărgit, orice enunţ este ambiguu, prin orientarea receptorului asupra unuia sau altuia dintre elementele discursului (pentru ambele sensuri, vezi William Empson, *Şapte tipuri de ambiguitate*). Şi, în sfârşit, o precizare legată de metoda adoptată: în procesul analizei ambiguizării am ales o direcţie regresivă, urmărind în special raportul dintre versiunea finală şi fiecare variantă anterioară. Departe de mine gândul de-a explicita, de-a lumina sensurile versiunii finale prin variante (deşi există şi o asemenea aparenţă). O asemenea tentativă s-ar baza pe o mare eroare; în orice caz, spaţiul ei de aplicare ar fi foarte relativ. Nimic nu-l împiedică pe poet de la o deviere de sens în trecerea de la o variantă la alta şi, după cum constatăm analizând metoda de atelier a poetului, în procesul acestei treceri, ceea ce numim în mod curent "idee" survine uneori în urma unui act de formalizare.

Unghiurile din care poate fi abordată această problemă sunt multiple, sensurile se intersectează, aşa că o încercare de restructurare a "haosului" este foarte dificilă. În orice caz, realizarea unui aspect didactic (cu puncte şi subpuncte) este imposibilă şi inoperantă. Totuşi, în tentativa cristalizării unui fir conducător, am încercat să grupez *tipurile de ambiguitate în interiorul nivelelor de receptare* care s-au dat poemului în ansamblu.

ODĂ (ÎN METRU ANTIC) – O ELEGIE EROTICĂ SAU O ELEGIE CU UN UNIVERS MAI LARG DE REPREZENTĂRI?

«Că *Odă (în metru antic)* este o elegie de dragoste, cu atât mai intimă cu cât se travesteşte mai mult, iată ce este neîndoios», nota Perpessicius. În economia poemului, puţine sunt mărcile unei asemenea semnificaţii (şi, după cum vom vedea, şi acelea ambigue):

a) pronumele personal "tu" în versul al patrulea, reluat împreună cu apelativul "suferinţă" în versul al cincilea. Situaţia este ambiguă: cui i se adresează poetul, iubitei (iubirii) care provoacă suferinţa sau suferinţei în sine? Un lector obsedat numai de evidenţe gramaticale este tentat să acorde credit doar primului sens: plasarea virgulei după pronume şi nu între "suferinţă" şi "tu" (de fapt, plasarea după pronume oricum se impunea, dar în cazul în care adresarea s-ar face suferinţei, virgula, de regulă, ar trebui să ocupe a doua poziţie). În această accepţie, "suferinţă" ar fi un determinant metaforic al lui "tu". Totuşi, şi a doua semnificaţie este posibilă, în cazul în care se accentuează asupra "suferinţei" (în cazul acesta absenţa virgulei fiind justificată): "Când deodată tu răsărişi în cale-mi,/ Suferinţă [şi nu altcineva] tu, dureros de dulce..."; ca şi Empson, am procedat (şi o să procedez şi în continuare) la demontarea în unităţi mai mici a discursului. În varianta a şaptea (F) situaţia nu este mai puţin ambiguă, deşi semne ale unicului sens ar exista, dar argumentul în favoarea acestuia nu este suficient de convingător: "Pân-în fund băui voluptatea morţii/ *Nendurătoareo*", faţă de "Pân-în fund băui voluptatea morţii,/ *Nendurătoare*" (în forma definitivă, în care "nendurătoare" este un epitet al "morţii"). Aceeaşi situaţie în variantele E (6), D (5) şi C2 (4), cu toate că

1) Vreau să specific aici că nu orice lector poate să perceapă o ambiguitate în bloc. De asemenea, nu orice ambiguitate poate fi receptată în simultaneitatea semnificaţiilor, ci şi în alternanţa lor. Empson identifică şapte tipuri de ambiguitate: ambiguitate şi polisemantism, ambiguitate în simultaneitatea semnificaţiilor, ambiguitate şi combinarea semnificaţiilor neconcordante, ambiguitatea valorilor în contradicţie etc.

"deconspirarea" unicului sens este din ce în ce mai evidentă (mergând, după cum am anticipat, în direcţie regresivă): "Când deodată tu răsărişi în cale-mi/ Suferinţă tu, dureros de dulce./Şi *prin chin* [sintagmă care ar putea fi considerată redundantă: *suferinţă - prin chin*; iar îndoiala în privinţa unei asemenea "căderi" a stilului eminescian ar fi un argument pentru prima semnificaţie, şi în acelaşi timp ar putea fi un cumul de sens - argument în favoarea celei de-a doua semnificaţii] mi-ai dat voluptatea morţii,/ Nendurătoareo.// Ai răpit al Semiramidei zâmbet/ Ţie-ţi dete braţele albe Here/ Numai ochii întunecoşi (6), tulburători (5), cei ucigaşi (4), ai tăi sunt/ Marmură rece." Avem aici un portret al iubitei sau o alegorizare a suferinţei? Absenţa ambiguităţii este evidentă abia în varianta C1 (3): "Când deodată tu răsărişi în cale-mi/ Mai frumoasă-ai fost de cum este Venus/ Şi-n dureri mi-ai dat voluptatea morţii,/ Nendurătoareo!// Ai furat al Semiramidei zâmbet..." etc.

b) O altă marcă a eroticului ne-o dă sintagma: "Piară-mi ochii turburători din cale". Aici situaţia este mai puţin ambiguă. Ochii sunt ai iubitei. Totuşi, la punctul a), la nivelul variantelor E(6), D(5) şi C2 (4), am identificat – ca pe un referent al ambiguităţii - alegorizarea suferinţei (suferinţa are chipul iubitei), aşa că posibilitatea reducerii la un singur element (ochii) a procedeului de alegorizare de care vorbeam nu este exclusă.

Se mai cuvine o precizare aici; în alte variante se află: "Înfăşurat în mant-ai, coborât piedestalul/ Şi-amestecat în popor l-au mişcat cu putere/ Ochi-ţi imobili"; în A1 (adresarea se face către Napoleon, investit cu atributele geniului, ale spiritului contemplativ, care nu este decât o proiectare a propriului eu al poetului, devenit "tu" în varianta A2 şi "eu" în varianta B: "Coborâi cu ochii nemişcaţi în gloată/ Cutremurând-o." Cu alte cuvinte, în aceste variante elementul "ochi" aparţine poetului. Să persiste în varianta finală ideea unei dorinţe de anihilare a efectului tulburător al propriilor ochi ai poetului, ai geniului, pentru a nu mai exista obstacolul unei reînălţări, al unei reveniri la starea iniţială? E îndoielnic. De aceea, suntem îndreptăţiţi să considerăm că, în acest punct, raportul între primele variante şi versiunea finală nu se caracterizează printr-un proces de ambiguizare, ci mai degrabă printr-o *deviere de sens*.

Aceste două mărci ale eroticului (am stabilit că sunt ambigue) antrenează alte ambiguităţi, care funcţionează în contexte mai largi. În acest sens, o altă întrebare se impune: este erosul aici o tentaţie terestră a geniului (s-a spus că poemul reface drumul Luceafărului), versurile "Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată.../...Pân-în fund băui voluptatea morţii/ Nendurătoare" semnificând revelaţia *condiţiei de muritor* prin această tentaţie, sau *Odă (în metru antic)* este o elegie erotică în care perspectiva geniului este exclusă, versurile citate semnificând, în această structură, revelaţia *morţii* prin iubire?[2]

Legitimitatea uneia sau a celeilalte dintre interpretări, sau, ca să revenim la preliminarii, a unuia sau a celuilalt nivel descriptiv, este determinată de contextul imediat în care încadrăm primul vers. Astfel:

1) Încadrând primul vers în contextul primelor două strofe, funcţionalitatea acestuia este una rezumativă, una conclusivă, versurile următoare dezvoltând progresiv circumstanţele acestui enunţ (versurile 7-8 reluându-l). O astfel de încadrare ar fi dată de existenţa punctului şi virgulei (semn care nu mai revine în primele două strofe). În această ordine de idei, raportul adversativ (*când-dar*) se constituie între versurile 2-3-4 şi 5-6-7-8, primul enunţ fiind în acelaşi raport atât faţă de 2-3-4 cât şi faţă de 5-6. Aceeaşi circumscriere ne dă un indiciu şi asupra perspectivei temporale relevate de discurs: "Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată" = Nu credeam (*atunci*, într-un *trecut* indeterminat) că voi învăţa a muri... (accentul plasându-se pe al doilea segment: "să-nvăţ a muri"). Raportul temporal al primului segment al enunţului "nu credeam" faţă de versurile 2-3-4 este unul de simultaneitate, faţă de 5-6-7-8, de anterioritate; al celui de-al doilea segment, "să-nvăţ a muri vrodată", este de posterioritate faţă de 2-3-4 şi de simultaneitate faţă de 5-6. Marca generalităţii este dată de gestul fundamental romantic: "Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,/Ochii mei nălţam visători la steaua/ Singurătăţii". În concluzie, încadrarea pe care am discutat-o justifică prima interpretare.

2) Dacă circumscriem primul enunţ doar contextului imediat al primei strofe (punctul şi virgula mai apar şi în versurile 10 şi 18, fără ca acolo să aibă o funcţionalitate determinantă şi prin analogie, mai ales că în varianta 7 (F) lipseşte - putem şi aici să constatăm aceeaşi situaţie) întregul sens pe care l-am discutat la punctul 1) este

ODĂ
(în metru antic)

Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată,
Pururi tânăr, înfăşurat în manta-mi,
Ochii mei nălţam visători la steaua
Singurătăţii.

Când deodată tu răsărişi în cale-mi,
Suferinţă tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morţii
Nendurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus,
Ori ca Hercul înveninat de haina-i,
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai renviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

Piară-mi ochii turburători din cale,
Vino iar în sân, nepăsare tristă,
Ca să pot muri liniştit, pe mine
Mie redă-mă!

(Versiunea finală, după Perpessicius)

răsturnat, raportul temporal între primul vers şi versurile 2-3-4 fiind exclusiv de simultaneitate, faţă de 5-6-7-8, de anterioritate. Raportul adversativ în acest sens se constituie între versurile primei şi ale celei de-a doua strofe. "Nu credeam să-nvăţ a muri vrodată" (aici accentul se deplasează pe primul segment: "Nu credeam", acestuia circumscriindu-i-se oarecum şi al doilea segment), având sensul pur şi simplu de "nu mă gândeam la moarte, ignoram moartea" - în general tinerii, mai ales cei înfăşuraţi în "mantă romantică", nu se gândesc la moarte. În acest context, gestul pe care la primul punct l-am calificat ca fiind "fundamental romantic" poate fi interpretat ca un gest teatral, atitudinea poetului fiind una ironico-sceptică: prea multe sunt mărcile romantismului într-un discurs atât de concentrat, aşa încât posibilitatea ironizării gestului mai sus pomenit prin ironizarea chiar a discursului ce-l semnifică (un discurs saturat de clişee romantice) nu este exclusă. Semnificaţia determinată de această încadrare ar fi, deci, aceea a iubirii provocatoare de suferinţă şi revelatoare a morţii.

În celelalte variante ambiguitatea aceasta nu există: în varianta 7 (F) prima interpretare este exclusă, în celelalte este exclusă a doua interpretare. De fapt, în primele trei variante tema erotică nu este dezvoltată (nici măcar ca *tentaţie terestră a geniului*). Perspectiva este în exclusivitate a spiritului contemplativ, a însinguratului, a geniului. De pildă, în *Odă lui Napoleon*, tentaţia terestră se *ipostaziază în imaginea* conducătorului de popoare, în imaginea puterii - motiv frecvent dezvoltat în literatură, probabil o constantă a spiritului omenesc. În varianta 3 (B), *tentaţia terestră* se produce prin coborâre în "gloata murmurătoare".

Semnificativ este aici regimul pronumelor (ceea ce am anticipat), ca şi *regimul verbelor care semnifică* "reînălţarea": "Te-ai reurcat pe scări de marmură albă,/ Ai răsucit piedestalul şi iarăşi imobil/ Stai printre secoli" (A1), "Şi-*atunci* din nou tu privit-ai *în marea*..." (A2), "Am să urc din nou părăsita treaptă" (B), "Am să urc *din nou* la părăsite trepte" (C1), "Voiu să urc din nou părăsita treaptă" (C2), "Ah, te rog, redă-*mi* nepăsarea tristă/(...) Pe *mine însumi*/ *Mie* redă-mă" (D), "Vino iar în sân nepăsare tristă" (F).

Un alt tip de ambiguitate (care nu se circumscrie în mod exclusiv uneia sau celeilalte dintre *structurile identificate* mai sus) este cel creat de sintagma "Pot să mai renviu luminos din el ca/Pasărea Phoenix?". Cui i se aplică epitetul "luminos": poetului, reînvierii poetului sau reînvierii Păsării Phoenix? Şi de data aceasta o lectură obsedată numai de evidenţe gramaticale acordă credit doar primelor două sensuri (*luminos* = element predicativ suplimentar *exprimat prin adjectiv*, în cazul în care se aplică poetului, şi circumstanţial de mod exprimat *prin* adverb, în cazul în care este un epitet al reînvierii poetului), mai ales că poetul scrie: "Pot să mai renviu luminos din el ca/ Pasărea Phoenix?" şi nu "Pot să mai renviu din el luminos ca/ Pasărea Phoenix?". Dar regimul corelaţiilor poate să funcţioneze şi la distanţă. Şi un alt argument în defavoarea evidenţei absolute a primului sens este că, dacă ar fi apărut versiunea pe care am propus-o, nu s-ar mai fi respectat schema metrică. Or, Eminescu a avut tot timpul în vedere această schemă (⏑ – / ⏑ – / – v v / ⏑ –) - influenţat fiind de cunoscuta odă a poetei Sapho către Afrodita, de unde "oda saphică". Cezar Papacostea, în studiul său *Filozofia antică şi Eminescu*, dezvoltă şi cea de-a treia perspectivă, raportându-se la un model cultural: "Epitetul «luminos» nu-i întâmplător cum s-ar părea: fenixul avea pe cap o creastă scânteietoare; puful gâtului îi era aurit, iar restul fulgilor erau purpurii. Avea coada albă şi ochii îi luceau ca două stele. În epoca creştinismului primitiv, fenixul deveni popular şi era interpretat ca simbol al învierii". Asemenea amănunte mitice dau un conţinut mai simplu poeziei, care, deşi se cristalizează într-o formă concisă, rămâne totuşi evocativă. Părerea mea este că epitetul "luminos" se repartizează în mod egal *tuturor* semnificaţiilor (situaţie determinată de *comparaţie*), având aici ceea ce Empson numeşte "ambiguitatea prin concettism". Această ambiguitate există şi la nivelul variantelor, sensul unic existând doar la nivelul "colateralelor Phoenix".

Atitudinea acestei analize este una "optimistă". Vreau să spun prin aceasta că nu am procedat ca acel filosof antic, reprezentant al Şcolii Academice, care într-una din zile a pledat din for în faţa tinerilor romani în favoarea existenţei zeilor, convingându-i în modul cel mai evident, iar a doua zi a negat *totul*, convingându-i, de asemenea. O astfel de metodă ţine de scepticism. Or, interpretarea de faţă, în virtutea optimismului de care am pomenit, rămâne *deschisă*.

GEORGE ARDELEANU

2) Chiar cu riscul căderii într-un didacticism excesiv, ţin să precizez că acest motiv a fost frecvent literaturizat. Iată, de pildă, un fragment din *Nuntă în cer* de Mircea Eliade: "Parcă nu mai era îmbrăţişare contopirea aceea din urmă, când cu adevărat se *topeau* contururile, dispărea camera, ne uitam respiraţia, mistuiţi amândoi de o singură - însângerată şi nesăţioasă gură. De mai multe ori am nădăjduit că la capătul răpirii aceleia vom întâlni împreună moartea, atât de caldă - voluptate fără spasm, beatitudine fără strigare."

Repere bibliografice
Eco, Umberto, *Opera deschisă*, E.L.U., Bucureşti, 1969
Eminescu, Mihai, *Poezii tipărite în timpul vieţii* (ediţie critică de Perspessicius), vol. III, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură, 1944.
Eminescu, Mihai, *Poezii*, Editura Minerva, Bucureşti, 1971.
*** *Eminescu şi clasicismul greco-latin*, Iaşi, Editura Junimea, 1982.
Eliade, Mircea, *Nuntă în cer*, E.L., 1969.
Empson, William, *Şapte tipuri de ambiguitate*, Editura Univers, Bucureşti, 1981.
Ducrot, Oswald şi Todorov, Tzvetan, *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Editions du Seuil, Paris, 1972.

ORTODOXIA ŞI INTERNAŢIONALISMUL RELIGIOS

ORTODOXIA - ECUMENICĂ SAU ECUMENISTĂ?

Ce este *ecumenicitatea*? Bisericile Ortodoxe din întreaga lume sunt organizate, din punct de vedere administrativ, în Biserici locale sub conducerea unor sinoade locale, respectiv patriarhii. Acestea se regăsesc într-un *sinod ecumenic* din care fac parte reprezentanţi ai tuturor Bisericilor Ortodoxe locale.

Ce este *ecumenismul*? Ecumenismul, în schimb, este o formă instituţională prin care, în numele *păcii* şi al *unităţii*, sunt adunate la un loc toate religiile lumii (evrei, musulmani, budişti etc.) şi unde se dezbat probleme economice, politice, sociale, culturale etc. Ecumenismul caută prin toate acestea să se impună ca nouă religie a viitorului.

Un rol important în Mişcarea ecumenică îl are *teoria ramificaţiilor*, care este o erezie eclesiologică promovată în cercurile teologice aşa-zis moderniste, a cărei esenţă este că toate confesiunile creştine existente în momentul actual sunt văzute ca ramuri egale ale unei singure Biserici a lui Hristos, deţinând în mod egal harul Sfântului Duh şi Adevărul Divin. La baza acestei învăţături eretice stă interpretarea incorectă a procedurilor canonice privind primirea în Biserică a ereticilor şi schismaticilor.

Viziunea ecumenică asupra *unirii* şi *armoniei* a lumii este de fapt o formă a mişcărilor internaţionaliste pe plan religios, prin care se încearcă desfiinţarea naţiunilor, instituirea unor noi guverne mondiale, pe care nimeni nu le-a uns şi care urmăresc doar gloria lor, buna lor viaţă şi satisfacerea dorinţei lor de a conduce popoarele (pr. Gheorghe Calciu). Şi astfel, descătuşaţi de orice legături "învechite", purcezând din reformă în reformă, cu Biserică sau fără Biserică, cu sacramente sau fără sacramente, cu Hristos sau fără Hristos, nu contează decât să se ajungă la o unire, iar pe această cale să se meargă mereu înainte, pentru *civilizaţie* şi *progres social*.

Aici cuvântul *iubire* este un câmp de luptă. În acest cuvânt se confruntă credinţa în Dumnezeu şi capitularea în faţa idolilor. Este o mare ispită. Diavolul nu este şi nu a fost niciodată inventiv. El nu creează un nou limbaj, ci parazitează cuvintele lui Dumnezeu. El este mincinuna şi impostura. Tocmai pentru că Dumnezeu este Iubire, tocmai de aceea "lumea" (lumea păcatului) strigă: "Ba eu sunt iubire!". În faţa *iubirii lui Dumnezeu*, "lumea" pune o altă iubire, *iubirea de sine*.

Un cuvânt des auzit în ecumenism este *reconcilierea*. Mereu auzim de "lipsă de reconciliere", de "căi de reconciliere", de "mesaj de reconciliere" etc. Acest cuvânt, ca şi multe alte cuvinte standardizate la nivel internaţional, devine seducător credulilor, interesant nedumeriţilor, atrăgător necredincioşilor, sublim ecumeniştilor şi incitant fanaticilor.

Biserica noastră este **ecumenică** şi nu ecumenistă.

NU NE UNIM CU PĂCATUL

Într-un interviu din *Schimbarea la Faţă*, nr. 2, pg. 8, la întrebarea "Credeţi că mai e timp pentru ecumenism acum, când românii nu sunt uniţi?", părintele Stăniloae răspunde: "Eu nu prea sunt pentru ecumenism; socotesc că ecumenismul este produsul masoneriei[1]; iarăşi vor să relativizeze credinţa adevărată. Ecumenismul este pan-erezia timpului nostru. De ce să mai stau de vorbă cu ei, care au făcut femeile preoţi, sunt de acord cu homosexualii, nu se mai căsătoresc..."

Într-un interviu din ziarul *Ziua* (5 dec. 1998, p. 8), la întrebarea: "Ce ne puteţi spune despre mişcarea ecumenică la nivel mondial şi naţional?", părintele Calciu răspunde: "Mişcarea ecumenică este o formă a mişcărilor internaţionaliste pe plan religios, în care se încearcă desfiinţarea naţiunilor, instituirea unor guverne mondiale, pe care nimeni nu le-a uns şi care urmăresc doar gloria lor, buna lor viaţă şi satisfacerea dorinţei lor de a conduce popoarele. Ecumenismul acesta este în sine o acţiune diabolică şi sunt de acord cu unii teologi greci care spun că ecumenismul este cea mai mare erezie a secolului nostru...", exprimându-şi în continuare speranţa că următoarea ţară care va părăsi Mişcarea ecumenică va fi România.

Faţă de cei care se bat în piept că ei vor uni religiile şi vor face "ca toţi să fie una", părintele Cleopa de la mănăstirea Sihăstria, la întrebarea: "Cum vedeţi unirea Bisericilor?", răspunde: "Fraţilor, unirea Bisericii nu este lucru omenesc, ci dumnezeiesc. Nu-i în puterea noastră. Iată cum văd eu: să punem post şi rugăciune către Dumnezeu şi când va veni Duhul Sfânt să ne găsească ca Sfinţii Apostoli (...). Asta e lucrarea Duhului Sfânt. Iar dacă va veni Duhul Sfânt, când Îl cerem cu post şi rugăciune, când va veni la toate minţile arhiereilor catolici şi ortodocşi, va fi aceeaşi gândire: *Hai să ne unim, că n-au fost la început două Biserici, ci una singură*! Deci asta să cerem de la Dumnezeu, că El poate face unitate de vederi în toate privinţele... Iar dacă este vorba să se creadă, să se facă unitate de credinţă, atunci numai Domnul ştie... Noi, nu". În aceeaşi carte, *Ortodoxia şi internaţionalismul religios*, părintele Cleopa ne spune: "Aţi văzut dumneavoastră la primii voievozi creştini ai românilor, de când sunt cele trei ţări române, Moldova, Muntenia şi Ardealul, toţi au fost ortodocşi... Ştefan cel Mare nu a fost baptist! Mircea cel Bătrân nu a fost evanghelist sau adventist! Alexandru cel Bun nu a fost martorul lui Iehova; nebunii ăştia au venit acum. Nici o sectă nu exista în ţara noastră pe atunci. Aceştia vin din străinătate, plătiţi de masoni, să ne strice dreapta credinţă şi originea noastră de popor ortodox (...) Să ţineţi credinţa care aţi supt-o de la piepturile maicilor voastre! Să ţineţi credinţa pe care o avem de două mii de ani! Nu vă luaţi după slugile satanei, care vin din apus cu milioane de dolari! Ei cumpără pe proşti şi pe nelămuriţi în credinţă, să rupă unitatea în sufletul poporului român şi să facă cele mai mari erezii şi nebunii în ţara aceasta. Păziţi-vă de aceştia! Au case de rugăciuni, dar acolo e casa satanei."

Părintele Teofil Pârâianu, fiind întrebat dacă socoteşte posibilă în viitor unirea tuturor Bisericilor într-o singură Biserică apostolească şi sobornicească, ne spune: "Consider posibilă, în viitor, unirea tuturor Bisericilor într-o singură Biserică apostolească şi sobornicească, dar nu prin puterea omului, ci prin rânduiala şi harul lui Dumnezeu. Nu întrevăd aceasta pentru generaţia noastră." Astfel, aceşti duhovnici bătrâni ai României, precum şi părintele Arsenie, părintele Iustin, părintele Ioanichie şi alţii, prin lucrarea lor duhovnicească de trăitori ai credinţei, rămân în continuare de strajă sufletului acestei ţări, prin învăţăturile şi experienţele lor din perioada prigoanei comuniste, ajutându-ne să trecem peste această luptă dusă împotriva Adevărului de către cei ce L-au răstignit pe Hristos acum două mii de ani şi Îl răstignesc şi azi prin viclenia lor diabolică. Dar binele va învinge răul, căci Adevărul este piatra pe care se află zidită Biserica.

CE SPUN APOSTOLII?

Zicea Sfântul Ioan Casian că cel ce nu mărturiseşte credinţa Bisericii se află în afara Bisericii.

Fără tăgadă, ceea ce Sfinţii Apostoli au învăţat, au scris mai departe în Scriptură, au lăsat prin Tradiţie şi au stabilit Canoanele Apostolice ca pe o călăuză de credinţă:

can. 10 - Dacă cineva s-ar ruga, chiar în casă, împreună cu cel afurisit (scos din rânduiala Bisericii), acela să se afurisească.

can. 45 - Episcopul sau prezbiterul sau diaconul, dacă numai s-a rugat împreună cu eretici, să se afurisească, iar dacă le-a permis acestora să săvârşească ceva ca clerici (să săvârşească cele sfinte), să se caterisească.

can. 46 - Poruncim să se caterisească episcopul sau prezbiterul care a primit (ca valid) botezul ori jertfa (euharistia) ereticilor. Căci ce fel de împărăţie are Hristos cu Veliar? Sau ce parte are credinciosul cu necredinciosul? (*II Cor.* 6, 15).

can. 64 - Dacă vreun cleric sau laic ar intra în sinagogă (adunarea evreilor sau ereticilor) spre a se ruga, să se şi caterisească şi să se afurisească..

De-a lungul istoriei Bisericii noastre, toţi Sfinţii Părinţi au păstrat neschimbate aceste dogme de credinţă, care sunt şi au fost şi vor fi mai departe nu ceea ce vor unii, ci ceea ce au lăsat să fie întemeietorii Bisericii al cărei cap este Hristos. Părintele Cleopa respecta tot timpul canoanele şi îi îndemna şi pe credincioşii care îi cereau sfat, spunând: "Eu nu vreau să mă cert cu Sfântul Vasile cel Mare..."

Sfântul Ioan Iacob Hozevitul, parcă prevestind aceste vremuri, atenţiona asupra celor ce se roagă cu cei de altă credinţă (vezi *Din Ierihon către Sion*, vol. I, pg. 173): "Al 10-lea Canon al Sfinţilor Apostoli opreşte a ne ruga împreună cu ereticii şi schismaticii măcar în casă de s-ar afla, se afurisească şi să nu fie primit la Sfintele Taine (adică să se împărtăşească). ... La tâlcuirea Canonului 47 al Sf. Apostoli scrie Sf. Nicodim Aghioritul că latinii sunt eretici şi nu au nici Botez, nici Preoţie, şi dacă vreun preot nu botează pe cei care se întorc la Ortodoxie, se afurisește. Şi canonul 33 din Laodiceea opreşte cu ereticii şi schismaticii a te ruga. Canonul 6 şi 7 de la Soborul I Ecumenic porunceşte că cele de la început obiceiuri să le păstrăm. Canonul I al Sf. Vasile cel Mare tot aşa zice, că ereticii şi schismaticii trebuie să se boteze. Sf. Sfinţit Mucenic Chiprian tot aşa zice, că ereticii şi schismaticii să se boteze.

Iar câţiva din slujitorii Sfântului Altar din ziua de azi defaimă aceste Sfinte Canoane, numind "bariere ruginite" Canoanele insuflate de Duhul Sfânt prin Sfinţii Apostoli şi prin Sfinţii Părinţi ai celor şapte Sfinte Soboare Ecumenice, şi zic: Canoanele de multă vechime pe care o au, au ruginit.

Nu zic că lor, de multă grăsime şi nefrică de Dumnezeu, li s-a întunecat mintea şi au năpârlit, căzându-le şi părul, şi barba, şi mustaţa, făcându-se ca femeile. Cum e chipul Domnului şi al Sfinţilor şi cum e chipul lor? De aceea, Sfintele Canoane ale Sfinţilor ei le calcă în picioare, dar predică sus şi tare că sunt ortodocşi."

SE POATE RIDICA UN LOCAŞ DE CULT ECUMENIC?

O astfel de întrebare şi-au pus-o mulţi, şi şi-o pun din ce în ce mai mulţi: *Se poate ridica un locaş de cult ecumenic*? Răspunsul îl putem da ţinând seama de cele prezentate mai sus. Cei ce ridică astfel de lăcaşuri poate n-ar fi rău să consulte învăţăturile Bisericii, iar dacă nu le respectă, să fie cu băgare de seamă să nu rătăcească şi pe alţii, căci "mai vai de cel prin care vine sminteala". Aceasta se referă la toţi creştinii şi nu în ultimul rând la arhiereii care susţin sus şi tare că ei vor face ceea ce încă n-a făcut nici Dumnezeu (căci încă n-a venit timpul); porunca "ca toţi să fie una" nu înseamnă să ne unim doar de dragul ereticilor şi după condiţiile impuse de ei.

Cu toate că Canoanele nu admit acest lucru şi prin Tradiţie nu am învăţat că s-ar putea realiza aşa ceva, iar în Sfânta Scriptură suntem avertizaţi de Sfântul Apostol Pavel să ne ferim de eretici pentru a nu cădea şi noi cu ei, azi, din mila unor "păstori bine intenţionaţi", beneficiem de un Centru Cultural Ecumenic la Durău (iniţiat din iniţiativa şi cu binecuvântarea Mitropolitului Moldovei şi Bucovinei), unde mai vin din când în când în vacanţe, pentru a se recrea, protestanţi şi neoprotestanţi, rabini din "lumea bună" şi tot felul de predicatori cu diplome teologice din Apus.

Astfel, beneficiem şi de un complex ecumenic la Vulcan Băi, jud. Dâmboviţa, unde în aceeaşi curte se află, alături de o biserică ortodoxă, de-o parte şi de alta a sa, o moschee şi o sinagogă. Acest Centru Internaţional Ecumenic a luat fiinţă în ianuarie 1991, iar în prezent funcţionează sub egida UNESCO. La intrare se află un monument ("Ecumenismul - Religia speranţei") care marchează intrarea în complex. Pe acest monument se găsesc o semilună, un sfeşnic cu şapte braţe, iar în mijloc o cruce...

Biserica ortodoxă de aici are hramul Sf. Ioan Botezătorul şi a fost sfinţită de trei ierarhi ortodocşi, între care şi un mitropolit. Întâmplarea face că şi lojele albastre sau englezeşti au luat fiinţă pe data de 24 iunie 1717, zi în care se serbează naşterea Sf. Ioan Botezătorul, iar acest complex ecumenic de la Vulcana Băi a fost inaugurat pe 29 august 1998, zi în care se prăznuieşte tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul. Ca să vedeţi ce coincidenţă![2]

Surpriza cea mare a fost aceea că, la câteva zile după inaugurarea complexului ecumenic de la Vulcana Băi, a avut loc la Bucureşti o faimoasă întrunire intitulată "Pacea este numele lui Dumnezeu", la care am fost şi noi prezenţi prin cei ce ne-au reprezentat; alături de alte organizaţii religioase creştine şi necreştine, s-a aflat şi ADL – una dintre cele mai cunoscute organizaţii masonice. La această întrunire, sub numele păcii, au avut loc şi nişte discuţii tensionate, iar la puţin timp după aceea a reînceput războiul iudeo-musulman din Golf.[3]

Ioan S. MUGUR

---

1 La cererea mitropolitului Nicolae Bălan, în 1937, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române a anatemizat masoneria ca anticreştină.

2 Sf. Ioan Botezătorul este cel ce a proorocit venirea lui Iisus. Faptul că masoneria a luat fiinţă la această dată e un semn de sfidare (vezi *Protocoalele Înţelepţilor Sionului*).

3 Dacă războiul din Golf nu a luat sfârşit, dacă războiul iudeo-musulmano-ortodox din Serbia nu a luat sfârşit, dacă cei ce vorbesc de pace încită la război, atunci la ce folos astfel de întruniri? Care sunt rezultatele? Sau toate sunt doar de faţadă? "Crezi că dacă iscălim noi să fie pace, este pace? Da! Lui Dumnezeu îi place asta, politica asta de pace, dar să fie din inimă!" (arhim. Cleopa Ilie).

LOGICI ÎN LUPTĂ ŞI LOGOSUL MATERIEI

Aşa cum a lămurit chestiunea Nae Ionescu, logica se constituie în vederea transmiterii de cunoştinţe[1], indiferent dacă ele au rezultat din experienţa lumii fizice sau a sacrului. Pentru acest motiv nu se poate vorbi de o singură logică, ci de mai multe, întrucât structura sufletească a subiectului cunoscător diferă în funcţie de epocă şi cultură. Analiza lor relevă că fiecăreia îi revine un anumit complement de doctrină:

- ştiinţei eline îi corespunde logica aristotelică;
- teologiei catolice, scolastica tomistă;
- iar ştiinţa pozitivă susţine logistica lui Russel şi Whitehead (*ibid.*, 132).

Exemplele nu se opresc aici, deoarece logica - fie ea codificată sau nu în dogme şi table categoriale - este instrumentul pe care şi-l făureşte orice zestre sau cucerire spirituală.

Între structura intimă a mesajului şi formularea lui, poate interveni însă o inadecvare, o disfuncţie. Este ceea ce s-a întâmplat cu creştinismul Bisericii Universale în momentul când a întâlnit logica aristotelică. Tentaţia de a lua de-a gata un material aşa de bine sistematizat, care a supravieţuit ca prin minune secolelor, a fost mare. Ei nu i-au rezistat nume mari ale teologiei şi misticii apusene, precum Abélard, Petrus Lombardus, Sf. Bonaventura, culminând cu Sf. Toma din Aquino. Gânditori de calibrul lor par să nu-şi fi dat seama că acea logică servise unei *anumite* experienţe a realului, însă era cu totul improprie pentru a prinde în cadrele ei absolutul revelaţiei creştine. Aşa se face că, în spaţiul catolic, ea şi-a perpetuat învăţătura într-o haină străină, de unde neînţelegerile şi falsificările care au urmat. Ca şi cum n-ar fi existat un geniu teologic de profunzimea lui Augustin, sau un Tertulian cu al său *credo quia absurdum*. Pentru a nu mai aminti de patristica răsăriteană, ale cărei constante preocupări pentru constituirea unui organ propriu au fost umbrite pentru multe sute de ani de prestigiul aristotelismului. Dar nu trebuie înţeles că printr-un efort conştient, printr-un act de voinţă s-au cucerit temeiurile dogmaticii creştine, ci printr-o atitudine de receptare fidelă, în care contemplaţia mistică şi trăirea în sobornicitate a adevărurilor Revelaţiei deţin un rol central. Este exact ceea ce deosebeşte *teologia pozitivă a Apusului*, cu pretenţia de a conceptualiza integral pe Dumnezeu, de *apofatismul omului răsăritean*, cu preferinţa sa pentru postura de "vas al transcendentului care coboară".

Având în vedere caracterul acestei theo-logii aproximând în chip mulţumitor Cuvântul făcut trup, este curios destinul singurei logici acordate eufonic cu scandalul dogmei dublei naturi şi a Dumnezeului întreit în Unu, logica "paradoxiilor", cum spune Blaga. Însă el greşeşte văzând în "scindarea unui termen solidar şi transfigurarea antinomiilor rezultate, operaţii conştiente ale spiritului patristic. Logica "eonului dogmatic" este *născută*, nu fabricată de Sfinţii Părinţi.

Orice logică lucrează, în fond, la imprimarea unei *forma mentis*. Faptul că e familiară deja unei elite de teologi şi filosofi, nu înseamnă că ea determină presupoziţiile metafizicii lor, ci invers. Dacă Fiul lui Dumnezeu nu s-ar fi descoperit oamenilor în Iisus Hristos, şi Sfântul Duh nu s-ar fi pogorât asupra apostolilor, acest tip logic nu ar fi avut nici o şansă de a se impune, cu toate că ar fi existat, în continuare, ca o posibilitate înscrisă în conştiinţă. Fără îndoială că el nu era cu totul nou, în măsura în care experienţele de tip *coincidentia oppositorum* constituiseră esenţa ontologiei arhaice, şi mai erau încă accesibile în unele tradiţii. Dar trebuie să intervină în ordinea faptelor ceva cu totul excepţional, o răvăşire a datelor existenţei, pentru a face inutilizabil vechiul mod de a le conceptualiza.

Confruntarea dintre scolastică şi patristică nu e nici astăzi tranşată, când asistăm totuşi la un reviriment al acesteia din urmă în Apus, fără a determina, deocamdată, o revizuire a doctrinei oficiale, tomismul.

Aşa se face că, între timp, această logică străină firii creştinismului originar, a câştigat teren şi în ştiinţă, tocmai datorită rădăcinilor ei aristotelice. Insuficienţa ei începe să se facă simţită de pe la 1900 (după aproape un mileniu de domnie necontestată), când are loc o adevărată "schimbare la faţă" a ştiinţei, transfigurând radical viziunea galileo-newtoniană. Noile descoperiri ale lui Planck, Einstein, de Broglie dezvăluie materiei o structură de adâncime care cerea un alt tip de logică. Unul care să aboleasc㠖 mai bine zis *să suspende* – principiul contradicţiei şi al terţului exclus. În faţa comportamentului unui electron în anumite împrejurări, nu se mai pune alternativa binară aici *sau* dincolo. Iarăşi, un fenomen complex de natura luminii nu poate fi somat: *ori* undă, *ori* corpuscul.

Cu toate că aceste noi etaje de realitate şi-au găsit epistemologul în Ştefan Lupaşcu, care a avansat un nou principiu logic, al "contradicţiei complementare", Constantin Noica mai avea motive să se războiască, în anii noştri, cu exclusivismul iacobin al vechii logici. În diferite lucrări, scrisori sau jurnal, reiterează necesitatea restaurării în deplină demnitate a "logicii lui Hermes" (deosebită de cea "a lui Ares"), bazată pe o contradicţie p.p.= 0 *care să nu desfiinţeze*. "Cu o logică în care nu există contradicţie [ci desfiinţare - n.mea] nu e nimic de făcut."[2], îşi încheia el răfuielile cu logica lui Aristotel şi a modernilor.

Nu este întâmplător că strădaniile unui Lupaşcu, Noica sau Onicescu (promotor al unei cosmologii deduse din realitatea materiei, şi nu dintr-un relativism abstract) întâlnesc insolitul comportament "de ultimă oră" prin care materia zguduie edificiul logicii moderne. Prezenţa lor în câmpul acestei problematici nu face decât să probeze formaţia răsăriteană graţie căreia ajung la soluţii identice.

Aspectul care merită accentuat aici este ironia destinului, care face ca ceea ce nu a reuşit religia Întrupării în gândirea apuseană, să reuşească materia *prin simplul fapt că a fost adorată ca o zeitate de idolatrii pozitivişti*! Şi anume - impunerea logicii coincidenţei contrariilor.

Oare numai din acest motiv? Nu a devenit materia în mod necesar suportul unei astfel de logici *tocmai pentru că este impregnată, la temelia ei, de Logosul divin*?

După ce o teologie neconformă a falsificat ori a pierdut Chipul Dumnezeului creştin, i-a fost dat ştiinţei să-L regăsească, pulverizat în materie.

Florea TIBERIAN

NOTE

1) *Curs de istoria logicei* (1924-1925). Cf. *Introducere în logică*, Ed. Eminescu, Buc., 1998, p. 130.
2) *Jurnal de idei*, Ed. Humanitas, Buc., 1991, p. 342.

Aici numele lui Dumnezeu era Pacea, nepomenindu-se mai nimic de Iisus Hristos. Pe mine de mic copil m-au învăţat părinţii şi bunicii mei că Dumnezeul meu este Iisus Hristos, Cel ce S-a răstignit pentru noi şi a înviat. Ce facem? Îl mai răstignim o dată? Este drept că Dumnezeu aduce pacea, dar *pacea sufletească* şi nu cea politică, despre care se discuta acolo. Iar împăcarea se face întru Iisus Hristos. Nu prin cuvinte, ci prin Cuvântul întrupat. Nu prin abstracţiuni omeneşti, ci prin divino-umanitatea concretă a Mântuitorului lumii.

Citind canoanele şi învăţăturile Sfintei Scripturi, nici nu mai este nevoie să punem întrebarea dacă avem sau nu nevoie să ne rugăm împreună cu ereticii. Totuşi, am avut "fericita" ocazie să văd pe holul Facultăţii de Teologie din Iaşi un afiş prin care Asociaţia Ecumenică a Bisericilor din România anunţa că pe data de 17-24 ianuarie 1999 va avea loc "Săptămâna de rugăciune pentru unitatea creştină". Aproximativ în aceeaşi perioadă, ceva asemănător s-a întâmplat şi la Bucureşti, unde în cadrul acestei săptămâni ecumenice s-au săvârşit slujbe comune, pe rând, la fiecare dintre bisericile participante la aceste programe. Au participat la aceste activităţi anglicani, copţi, armeni, luterani, catolici, totul încheindu-se la Catedrala Patriarhală a Bisericii Ortodoxe Române, care a fost reprezentantă la toate aceste ceremonii de doi preoţi şi un arhiereu.

În cartea *Reconcilierea – dar al lui Dumnezeu şi început de viaţă nouă* (Ed. Trinitas, Iaşi, 1995, p. 11), apărută cu binecuvântarea Mitropolitului Moldovei şi Bucovinei, este prezentată o liturghie ecumenică în care nu găsim taina Sfintei Împărtăşanii, dar în schimb găsim pasaje din Vechiul Testament, astfel născându-se o nouă liturghie, fără Trupul şi Sângele lui Hristos, deloc asemănătoare cu cea pe care ne-au lăsat-o Sfinţii Părinţi. Despre această liturghie părintele Gheorghe Calciu (vezi *Rugăciune şi lumină mistică*, ed. Dacia, 1998) spunea că "este o liturghie desfigurată, în care s-au strecurat cu viclenie unele rugăciuni frumoase şi puternice, cum sunt: *Sfinte Dumnezeule*, sau rugăciunea Sfântului Francisc d'Assisi. Toate s-au făcut însă cu intenţia satanică de a ne muia inima cu jumătăţi de adevăr şi a ne face să uităm că textul liturgic a fost mutilat ca într-o liturghie neagră."

Arhimandritul Vasilios, una dintre vocile cele mai reprezentative ale Muntelui Athos, în cartea *Intrarea în Împărăţie* (ed. Deisis, Sibiu, p. 33), spunea despre Taina Euharistiei *cum* îi uneşte pe oameni: "Astfel credinţa ortodoxă întrupată este teologia vie. Este viaţa şi prisosul vieţii. Este paharul care ne îmbată şi paharul comun la care Biserica îi cheamă pe toţi, este însăşi credinţa, praznicul ce umple pe fiecare om de viaţă şi bucurie. Aici, în Dumnezeiasca Liturghie, în spaţiul acesta al credinţei, toate sunt în *logos*, sunt făcute *logos* (*logos*ificate). A da *paharul vieţii* neortodocşilor, fără *unitatea credinţei* şi *împărtăşirea Duhului Sfânt*, e o practică mecanică şi magică. E ceva străin, de neînţeles şi respins de *Slujba Cuvântătoare* de taina luminată şi de nepătruns a vieţii."

PIATRA CEA DIN CAPUL UNGHIULUI

Uneori, când mai am timp, ascult şi eu ştirile la aparat, ca oricare altul. Într-o dimineaţă din februarie 1999, s-a anunţat că, la Ierusalim, câteva mii de "ultraortodocşi" şi-au manifestat dezacordul faţă de nivelarea religiilor, iar, în paralel cu aceştia, alţi israelieni manifestau pentru respectarea drepturilor omului. Cu ce se încalcă vreun drept al cuiva dacă vrei să-ţi păstrezi credinţa neacceptând ereziile? Ei au manifestat pentru păstrarea credinţei lor, nu şi *pro sau contra* altor culte sau religii. Dar ei nu ar avea dreptul de a respecta poruncile lui Dumnezeu neschimbate?

Nu înţeleg totuşi de ce li se spunea "ultraortodocşi"? De ce *ultra* sau *extra* sau *mega* sau alte sufixe sau prefixe, prin care se dau alte forme şi înţelesuri unor cuvinte?... La fel ca în alte situaţii, unde, pentru a induce în eroare opinia publică, prin metode psiho-manipulative, se folosesc cuvinte-cheie ca *bunăstare*, *progres*, *reconciliere*, *înnoire*, etc., sub care se ascund de cele mai multe ori alte interese. Un lucru consider că ar trebui menţionat, şi anume că Sinodul Bisericii Ortodoxe din Ierusalim a avut tăria de a părăsi Consiliul Mondial Ecumenic, care, sub numele reconcilierii, păcii, iubirii şi altor cuvinte frumoase, încearcă trecerea Ortodoxiei în rând cu cei ce au părăsit Calea Adevărului la diferite date în ultima mie de ani. Odată părintele Cleopa le spunea unor protestanţi: "Ce evanghelie propovăduiţi voi nouă, când noi am fost deja evanghelizaţi? A venit cu mult înaintea voastră pe aici Apostolul Andrei, dacă aţi auzit voi de el, şi a propovăduit Evanghelia pe care o avem noi astăzi."

Un duhovnic de-al meu, ieromonahul Iosif Paşca, spunea: "Incontestabil, rămânerea Bisericii Ortodoxe Române în Mişcarea ecumenică este posibilă doar prin încălcări de ordin dogmatic, canonic şi liturgic, validând doctrina eclesiologică eretică a mişcării şi îndepărtându-i pe credincioşii ortodocşi de Hristos, cu pericolul inevitabil al înmulţirii rândurilor schismaticilor. Calea cea dreaptă spre restabilirea *adevăratei unităţi bisericeşti* este cea a *revenirii la învăţătura Bisericii nescindate*, singura din această lume păstrătoare cu fidelitate a adevărurilor de credinţă." Ce păcat este mai mare decât lepădarea de Hristos? Un călugăr bătrân spunea odată că atunci când un popor va accepta păcatul ca stare de normalitate, Dumnezeu Îşi va întoarce faţa de la acel popor. Ne vor ajuta ereticii mai mult decât Dumnezeu? Unde am ajuns? Ne batem între noi, ne vindem fabricile şi bogăţiile ţării la străini. Ne vor ajuta străinii *mai* mult decât Dumnezeu? Ne vor ajuta cei ce încurajează desfrâul, alcoolul şi tutunul, avorturile şi sodomia?... Îmi amintesc adesea de ceea ce spunea odată un ierarh din Ardeal, ÎPS Bartolomeu Anania, şi anume că "cel mai mare duşman al nostru este necredinţa noastră".

Această mişcare ecumenică multora dintre noi ne duce de-a valma trupurile şi sufletele în curentul *New Age*, care după cum bine se ştie este una din feţele înşelătoare ale masoneriei, dar a ne face părtaşi sau nu unei astfel de lucrări *depinde numai de noi*. Esenţial este să nu uităm că Hristos rămâne în toate "piatra cea din capul unghiului".

Cartea publicată anul trecut de D-na Monica Papazu în Danemarca: **Ultima bătălie de pe Câmpia Mierlelor. *Noua ordine mondială - noul totalitarism***

MONICA PAPAZU

Corespondență din Danemarca

ULTIMA BĂTĂLIE DE PE CÂMPIA MIERLELOR

Evenimentul cel mai important care a avut loc de la căderea comunismului, și care ne-a dezvăluit dintr-o dată noua perspectivă istorică sub care am intrat, este războiul NATO împotriva Serbiei.

Evenimentul esențial, nu pentru că ar fi fost un război printre multe altele care formează țesătura istoriei și care sunt încercări prin care trec popoarele (semn al păcatului, dar și mijloc pedagogic în mâna lui Dumnezeu), ci pentru caracterul său aparte. Căci acest război nu s-a numit "război", ci "acțiune umanitară", "de eliberare" și aducătoare de "pace"!

*A fost un război în care partea agresoare, NATO, s-a aflat militar și ideologic deasupra condițiilor existențiale ale luptei. Lupta, oricare ar fi ea, aducea întotdeauna cu sine o egalitate între dușmani: toți împărțeau aceeași nesiguranță, același risc, în primul rând riscul de a muri; aici, însă, nu a mai existat nici un risc pentru agresor. Agresorul devenise invulnerabil fizic (nici un soldat NATO nu a fost rănit), cât și moral, pentru că se erijase într-o înțruchipare a "Dreptății", ceea ce înseamnă că se afla **deasupra** legii și a oricăror instituții juridice care l-ar fi putut judeca. În locul cinstei militare (care, în esența ei, a rămas neschimbată de la Homer încoace) a apărut în acest război un nou tip de militar, care poartă arme nimicitoare și ucide, dar nu poate fi nici omorât, nici judecat - cu alte cuvinte, armata **justițiară** și militarul transformat în călău.*

Războiul NATO împotriva Serbiei a fost o încălcare a dreptului - dreptul scris și nescris al unui popor asupra teritoriului său, dreptul internațional, atât clasic cât și modern. Dreptul internațional clasic, care s-a format începând din secolele XVI-XVII, nu accepta de exemplu ideea de "război punitiv", întrucât "nici un stat și nici un popor nu se poate erija în judecător al unui alt stat sau popor", după cum nu accepta nici amestecul în treburile interne ale unui stat sau ducerea de activități subversive (schimbare de regim), întrucât un astfel de amestec face lumea profund nesigură și lasă pe cei slabi fără de apărare în fața celor puternici. NATO a încălcat nu numai vechile principii ale dreptului între popoare, dar și pe cele moderne, inclusiv convențiile în vigoare de limitare a suferințelor populației civile (NATO a terorizat un întreg popor, a folosit arme de distrugere în masă, a lovit rețeaua de aprovizionare cu apă etc.) și de cruțare a patrimoniului național (biserici, monumente).

*Dar mai presus de toate (și aceasta este ceea e conferă evenimentului o importanță deosebită), războiul NATO a avut un caracter pur **ideologic**: război pentru "drepturile omului", pentru instaurarea "societății multi-etnice și multi-culturale", pentru "noua ordine mondială" și pentru "pacea lumii".*

*Războiul NATO împotriva Serbiei deschide o perspectivă care depășește cu mult tragedia poporului sârb, tragedie care, la rândul ei, nu se limitează la cele 78 de zile de bombardament și la urmările lui concrete, ci este în primul rând catastrofa de a pierde Kosovo și Metohia (aceasta este denumirea corectă a regiunii - numele de Metohia, cu sensul de "metoh", "proprietate a Bisericii", a fost șters de albanezi în timpul lui Tito, pentru a distruge memoria identității creștine a ținutului pe care i-au făcut stăpâni printr-o pax americana, care a dus la alungarea ultimelor mii de sârbi din provincie și la distrugerea bisericilor și mănăstirilor, care sunt nu numai inima poporului sârb, nu numai comori duhovnicești ale Ortodoxiei, ci și simbolul vechii Europe creștine. Pentru poporul sârb este o crâncenă încercare, pentru că nu este doar vorba de ciuntirea regatului medieval sârb, de o pierdere teritorială oarecare. Kosovo și Metohia au o valoare **spirituală** fundamentală, sunt **axa identității** și chemării sârbilor ca popor. Acest ținut este mormântul sfânt ("osuarul luminos", cum îl numește unul dintre poeții clasici ai Serbiei) de la 1389, din care s-a născut poporul sârb, și nu numai că s-a născut, dar s-a născut ca popor **înviat**. Tocmai semnificația spirituală este aici esențială - pentru că războiul NATO împotriva Serbiei a fost un război ideologic, îndreptat împotriva conștiinței de neam și împotriva memoriei istorice, împotriva creștinismului, și purtat de o nouă utopie totalitară - "noua ordine mondială" - care nu face decât să reia utopia comunistă într-o altă formă.*

*Aceasta este tema cărții pe care am publicat-o la sfârșitul lunii noiembrie, la editura teologică daneză Tidehverv, cu titlul: **Ultima bătălie de pe Câmpia Mierlelor. Noua ordine mondială - noul totalitarism**. Cartea este prefațată de distinsul diplomat Henning Gottlieb, consilier în problemele apărării naționale la Ministerul de Stat.*

*Căderea comunismului nu a adus cu sine acea reflecție asupra fenomenului totalitar, pe care am sperat-o cu toții. Dimpotrivă chiar, tentația utopică a rămas la fel de puternică. Odată cu dispariția comunismului, NATO și-a pierdut obiectul ca alianță defensivă împotriva unui pericol real. A rămas un aparat de putere disponibil, fără ancorare în real, aparat care, fiind dată fascinația și **kybris**-ul puterii, nu putea fi abandonat. Aici a avut loc o transformare radicală: pentru a continua să existe a necesitate obiectivă, NATO a trebuit să-i motiveze existența și să justifice folosirea forței militare uriașe pe care o deține. Și nimic nu era mai potrivit ca ideologie de justificare a forței decât "drepturile omului" și "pacea lumii".*

*"Drepturile omului" sunt un concept ideologic cu conținut arbitrar și discriminatoriu. Nu oricine e demn de "drepturile omului". E suficient să ne gândim încă o dată la tragedia sârbilor - nici un "drept al omului" nu i-a putut apăra să nu fie uciși de bombe, iar fără lor distrusă. Aspectul esențial este însă acela al universalității "drepturilor omului", deoarece, pentru a fi operante, ele implică existența unui aparat juridic la nivel planetar și a unei forțe militare mondiale capabile să intervină oriunde - exact rolul pe care și l-a asumat noul NATO. "Drepturile omului" trimit în ultimă instanță la crearea statului mondial, **imperium mundi**.*

*Conceptul de "nouă ordine mondială" și transformarea alianței NATO într-o unealtă a acestei ideologii, o putere militară în ofensivă, cu arie de acțiune nelimitată, reflectă permanența fascinației utopice. Aici se proiectează din nou imaginea globului terestru înconjurat de raze de soare, care fusese simbolul Uniunii Sovietice și al comunismului mondial. Din nou apare planul de a strânge omenirea într-o unică turmă ("o turmă și un păstor"), plan pe care îl descria atât de precis Dostoievski în "Legenda Marelui Inchizitor". Din nou ispita unei **eshatologii terestre** - înfrățirea tuturor oamenilor și pacea veșnică a lumii **fără Hristos**.*

*Acesta este punctul în care critica trebuie formulată. Conflictul, o bătălie spirituală în care stau față în față credința în Mântuitor și tentația utopică a omului de a se crede în stare să se mântuiască pe sine și întreaga lume - mântuire de rău, de păcat, de război. "Noua ordine mondială" este în principal o **utopie** a păcii lumii - un plan de a scoate omenirea de sub spectrul conflictelor, al asupririi și al războiului, prin distrugerea statelor naționale, anularea conștiinței de neam și instaurarea unui furnicar multietnic planetar. Proiect care, ca orice utopie, face parte din condiția umană supusă păcatului și nu poate dispărea prin nici un efort pur omenesc, iar pacea între oameni nu se poate înfăptui orizontal, prin voința oamenilor rupți de Dumnezeu (și de aceea rupți și unii de alții), ci numai vertical - de la Dumnezeu spre oameni. Sigur, războiul va dispărea, așa este credința noastră creștinească, dar va dispărea atunci când Dumnezeu va fi în toți și în toate. Utopia păcii lumii nu numai că nu poate aduce pacea, dar universalizează războiul, într-o distrugătoare negare a realului și a vieții.*

*Utopiile "păcii lumii", adesea cu titlul de "pacea veșnică" (!), sunt nenumărate. Unele mai puțin cunoscute, altele mai cunoscute: planuri scrise de un Pierre Dubois (1305-1307), ducele de Sully (**Le Grand Dessein** - 1638), William Penn (1693), John Bellers (1710), Emeric Crucé (1623), abatele de Saint-Pierre (1713), Kant (**Zum ewigen Frieden** - 1795), Bertrand Russell (1917, 1935). Studiul acestor texte este cât se poate de util. Pentru că utopiile nu numai că mint prin*

viziunea paradisiacă pe care o descriu - această viziune în sine trebuie respinsă radical, pentru că iluziile nu sunt inocente; minciuna este de la diavol! - dar îşi şi dezvăluie conţinutul. Fără a intra aici în amănuntele şi nuanţele diverselor texte, se poate spune că **soluţia utopică este una: pacea lumii prin crearea imperiului mondial**. Pacea este asigurată prin monopolizarea forţei armate de către o putere planetară, care să intervină în conflicte regionale, transformându-le în mici revolte reprimate imediat, sau în interiorul statelor (care oricum nu mai sunt decât un fel de unităţi administrative în interiorul Marelui Stat) în caz de nesupunere sau de conflicte interetnice. Ceea ce e interesant este că în utopiile păcii, oricât de idilic ar fi pictate, războiul nu dispare de fapt. Se universalizează numai. Ceea ce utopiile ajung să proiecteze nu este decât crearea unei puteri urlaşe, a unui aparat de constrângere şi represiune cosmic.

Ideea de **imperium mundi** se împleteşte în textele utopice cu aceea de "legiferare a păcii", mai precis cu o interpretare utopică a dreptului. Utopiile sunt în general refractare faţă de dreptul internaţional existent, considerându-l insuficient de revoluţionar (dreptul între popoare continuă să respecte suveranitatea statelor) şi de aceea incapabil de a asigura pacea "veşnică" a lumii. Potrivit planurilor utopice, pacea nu poate fi realizată decât printr-un nou tip de **jus gentium** (dreptul între popoare) şi prin stabilirea unui **jus cosmopoliticum** (dreptul valabil pe tot globul).

E adevărat că dreptul internaţional, atât clasic cât şi modern, este puţin revoluţionar. E adevărat şi că este neputincios. La o analiză mai atentă descoperim însă că valoarea lui stă tocmai în această neputinţă intrinsecă. Dreptul internaţional nu este o instituţie juridică ca oricare alta, ci în primul rând un simbol moral, o recunoaştere a dreptului popoarelor şi un fundal pe care se proiectează agresiunea nedreaptă a unui stat împotriva altuia, apărând aşa cum este. În momentul însă în care dreptul internaţional se transformă, aşa cum o vrea interpretarea utopică, într-o instituţie juridică efectivă, cu tribunale şi cu pedepse, se ajunge dintr-o dată la ideea de Judecător al Lumii şi la lansarea şi motivarea unei forţe militare planetare. "Nici un stat nu se poate erija în judecător al unui alt stat", spunea vechiul principiu de drept internaţional; şi avea perfectă dreptate. Căci dacă un stat e să fie pedepsit, atunci un alt stat (sau alianţă militară) se transformă în "sabia dreptăţii" (ceea ce nici un stat nu poate să fie), iar pedeapsa devine pedeapsă colectivă a unui întreg popor (ceea ce s-a petrecut cu Serbia).

Tocmai această nedreptate strigătoare la cer trebuie evitată, păstrând dreptul internaţional în starea lui simbolică şi necedând tentaţiei utopice de a face dreptate pe întreg pământul, ceea ce nu îi este posibil omului.

Al doilea aspect al "păcii prin lege" este ficţiunea potrivit căreia existenţa aceluiaşi drept pe întreg globul (**jus cosmopoliticum**) este o garanţie a dreptăţii şi păcii. Nimic mai greşit. **Jus cosmopoliticum** ca drept universal ("drepturile omului" sunt **jus cosmopoliticum**) reprezintă, pe de o parte, negarea dreptului ca fenomen istoric şi naţional (dreptul este un fenomen vital în societăţile omeneşti şi nu poate fi rupt de experienţa istorică şi de înţelegerea morală şi spirituală a unui popor), şi implică, pe de altă parte, existenţa unui stat mondial care să cuprindă o instituţie juridică cu putere asupra întregii populaţii a globului.

Perspectiva timpului în care intrăm este, ca şi cea a secolului care acum se încheie, dominată de **utopie**, totalitară prin excelenţă. Utopia ca semn de revoltă împotriva lui Dumnezeu, ignorare a păcatului şi neacceptare a Mântuirii prin Hristos; utopia ca negare a realităţii umane - realitate spirituală şi realitate pământească, istorică şi trans-istorică, individuală şi colectivă. Utopia ca negare atât a Cerului, cât şi a pământului.

Oroarea comunismului nu a fost în stare să discrediteze utopia unui "nou pământ" şi a unui "nou cer" create de om. Maladia spirituală a cărui simptom a fost comunismul a rămas aceeaşi, dacă nu cumva chiar s-a agravat. Brutalitatea comunismului a fost într-un fel şi slăbiciunea lui. "Noua ordine mondială" şi **pax americana** nu sunt încă la fel de sângeroase, pentru că se mizează acum pe o altă manipulare, oarecum mai subtilă, a conştiinţelor şi pe o capitulare necondiţionată. Serbia a fost pedepsită, nu pentru Miloşevici, nu pentru o rămăşiţă de comunism (ceea ce e discutabil - de altfel, nu sunt destule "rămăşiţe" de comunism şi în Rusia, sau în România, sau în Croaţia?), ci pentru că nu s-a supus diktatului Occidentului şi, într-un timp al deznaţionalizării popoarelor, a dat dovada persistenţei memoriei naţionale. Războiul NATO a fost un război anti-naţional şi împotriva vechii Europe creştine. În această calitate este semnul unei noi epoci istorice, care însă porneşte din însăşi moştenirea comunistă. Semnul unei noi "lupte pentru pace" care, cum se ştie, nu lasă "piatră pe piatră".

Istoria pământului este o istoria a rătăcirilor. După ce omul, în războaiele sale distrugătoare, va fi băut întreg paharul amăgirii, el se va întoarce în sfârşit către Dumnezeu, nu plin de "pacea" sa, ci căutând, din abisul neputinţei şi al durerii, către "Pacea de Sus".

GÂLCEAVA DREPTEI CU STÂNGA

(urmare din numărul trecut)

VI. DOUĂ ORIENTĂRI CONTEMPORANE

Dacă te-ai întreba care sunt cele două orientări mai bine conturate pe eșicherul ideologic, ar fi imposibil - cu toate dezinformările - să nu-ți răspunzi: *Dreapta și Stânga*. Pentru că nu prin ceea ce "mănâncă" reprezentanții lor se definesc ele, ci prin ceea ce le orientează și prin finalitatea spre care se îndreaptă. Cu alte cuvinte, factorii ideatici, adică acele elemente care joacă cel mai mare rol în stabilirea identității. Și cred că, azi, nici un domeniu nu este străin de ideologia care-l subordonează, iar ideologiile - începând cu cele religioase și sfârșind cu cele atee sau liberale, indiferente, de altfel, la ceea ce le transcende - dau tonul în totul.

De fapt, totdeauna, ne orientăm în funcție de ceea ce am moștenit sau ales. Factorul neutru, inițial, adică cel ce alege, este omul. Societatea însă, sau societățile în care el trăiește, nu. Ele sunt neutre; ele sunt rezultatul opțiunii indivizilor care le formează și care s-au hotărât să trăiască, într-un mod sau altul, omul sau insul fiind, de fapt, denominatorul tuturor lucrurilor, fie prin creație, fie printr-o vocație inexplicită.

Există însă, diferite moduri de a vedea lumea și de a fi în ea (vederi *de dreapta și de stânga*, să zicem), acestea reprezentând, de fapt, consecințe ale unor cunoștințe, intuiții, credințe, emoții, înclinări, sentimente artistice care, în nici un caz, nu conduc la acceptarea existenței unor idei gata conturate - de dreapta sau de stânga - cât la feluri, sensibil diferite, de percepere, înțelegere și interpretare a realităților lumii.

În cadrul acestor moduri, însă, ceea ce ne surprinde e faptul că omul de stânga își cunoaște mai bine tiparul în care trebuie să gândească și raporturile de producție. Opțiunile și interpretările sale s-au făcut și se fac în funcție de anumiți factori dominatori.

Omul de dreapta, în schimb, la toate acestea își permite și un fel de scepticism, dacă nu o ezitare sau chiar o ridicare din umeri: "Știu eu dac-o fi așa sau altminteri?". Iar, mai departe, o oscilație în chiar nevoia de a declara cine și ce este el și cine-i este inamicul; or, în această situație, pentru "dreapta" se impune nevoia de a se pronunța ferm asupra oricărui subiect sau discurs al adversarului, mai ales cu privire la ceea ce ar implica-o și pe ea. Să se pronunțe, îndeosebi, atunci când este vorba de tragismul lumii în care este și ea implicată și pe care și ea-l consideră ca atare.

Nu se spunea, oare, că ceea ce îl caracterizează pe legionar sunt: logosul, etosul, patosul și tragicul (viziune tragică asupra lumii)? Și atunci de ce să n-o mărturisească deschis și ferm? Și de ce să nu fie critic la adresa unor stări de lucruri și mai complicate, ca - spre pildă - la exaltarea unui anumit stil de viață, la ascensiunea, pe plan politic, a lumii a treia, la situația geopolitică survenită după ultima partajare a lumii, la eșecul atâtor doctrine politice constituite, la adresa transformărilor de structură ale societăților occidentale, la adresa eurocomunismului sau chiar a europenizării cu orice preț, produsă de forurile cu dorințe atât de atotnivelatoare?

Șicana hipercritică, sloganurile sau numai câteva cuvinte de duh, ori răutatea distilată nu sunt ripostele cele mai potrivite sau așteptate din partea unei Drepte care înseamnă - în accepția clasică a termenului - ordine, măsură, echilibru și ierarhie valorică. Cu alte cuvinte, diversitate și ordine, măsură, echilibru și armonie, în același timp, între elementele participante la alcătuirea lumii.

Și totuși, în Franța, acum se pare că Dreapta a reînceput să-i caute pe Barrès, Maurras și Massis. Nu-i însă suficient numai un început de reconsiderare și mângâiere doar cu gândul că majoritatea, acolo, este totuși de dreapta. O fi, dar e încă tăcută și, mai ales, divizată din pricina unor vanități. Destul cu subversitatea tacită și cu motivația comodă a unei conspirații oculte. Analizei situaționale trebuie neapărat să-i urmeze acțiunea, manifestarea în virtutea a ceea ce ești și-n consecință a ceea ce trebuie să faci. Tu, Dreaptă, atât de clarvăzătoare cum te pretinzi, ce faci când Stânga îți fură stindardul și ideile? Taci? Dar până când? Nu-ți abandona cel puțin rolul explicativ al unei superiorități pe care pretinzi că o ai. Și nu lăsa pe mâna altora rolul pedagogic pe care îl pretinzi legitim. Altfel ignori ceea ce porți în tine. Sau ți-ai uitat cumva menirea? Ori te temi să-ți declini identitatea tocmai acum, când atâția au curajul să se declare de stânga? A fi de dreapta nu-i o rușine, după cum nici faptul de a mărturisi acest lucru cu glas tare. Or, atunci, de ce eziți? Să-ți afirme adversarul identitatea într-un mod denigrator? Destul!

N-ar fi deloc cazul ca-n fața a ceea ce încearcă adversarul să-ți dea înapoi. Ierarhia, ordinea, echilibrul, măsura și armonia diversității sunt valori în fața cărora adversarul de stânga trebuie să reculeze. Iar dacă totuși ți-ai uitat valorile implicite, reamintește-ți-le și socotește că a sosit timpul să le reafirmi, chiar dacă aceasta ar presupune și un anumit *Tragos*. E doar una dintre coordonatele sale, de care până mai ieri atâția au dat dovadă chiar cu prețul vieții. "Lamentația memorialelor unor dureri" trecute nu provoacă decât compasiune. Or n-ai nevoie de ea, mai ales că motivele pentru care te-ai angajat tragic în istoria de mai înainte au fost cu totul altele...

VII. ERORILE LIBERALISMULUI

Î. Ținând seama, domnule A. de Benoist, de faptul că sunteți cel mai reprezentativ exponent al gândirii de dreapta - nu numai din Franța, ci din întreaga Europă de Vest - v-am ruga să ne prezentați, din punctul dumneavoastră de vedere, liberalismul contemporan. Am fi acuzați, altfel, noi - aici, în România - de patimă sau părtinire în prezentarea unui fenomen politic atât de impetuos.

R. Da, cu plăcere; am mai făcut-o și cu alte ocazii, niciodată, însă, invitat.

Î. Ne bucurăm că suntem primii care vă oferă acest prilej și vă cerem, totuși, o favoare. Pentru noi sunteți autoritatea cea mai lăudată și mai ponegrită, în același timp, din Franța sau Europa...

R. Unde ați văzut dumneavoastră profet recunoscut în patria lui?

Î. Recunoscut de contemporani, mai puțin; nici chiar în Biblie; regretat și foarte pomenit însă peste secole, da.

R. Da, e o tristă postură cea de profet, pentru că, dacă profetul spune adevărul, e ucis cu pietre, iar dacă nu, atunci se neagă pe sine și nu mai e profet.

Î. Să sperăm, însă, că n-o veți face, așa cum n-ați făcut-o nici până acum. De altfel, liberalii contemporani n-au prea trecut la represalii, cel puțin în Franța.

R. Nu-i același cazul României. Cunosc destul de bine și istoria țării dumneavoastră - și nu numai din cărți.

Î. E adevărat, dar vremurile s-au schimbat, și odată cu ele și liberalii noștri.

R. Atunci să-ncercăm! Deși, vă spun, mă voi repeta. Pentru prieteni o fac însă cu plăcere. Și s-o facem cu mențiunea inițială că acea concepție a lui Adam Smith (*Homo oeconomicus*) și a Școlii sale, privește omul ca pe "un animal sau ființă economică", poate chiar ca pe o *maimuță*, care conotează și capitalismul burghez și marxismul socialist.

Î. Adică? Vă rugăm, explicați alegoria!

R. Da. Să-ncerc. Vedeți dumneavoastră, liberalismul și marxismul s-au născut ca doi poli ai aceluiași sistem economic de valori. Liberalii, un pol, îl apără pe exploatator, marxiștii, celălalt pol, îl apără pe exploatat; ambele categorii politice, însă, nu ies din așa-zisa "alienare economică". Și unii și ceilalți sunt de acord asupra unui punct esențial: pentru ei, funcția determinantă a unei societăți este *economia*, ea fiind sau constituind infrastructura reală a oricărui grup uman.

Î. Dar unde încep deosebirile?

R. Acolo unde, în activitatea economică, marxiștii acordă rol predominant *modului de producție*, în timp ce liberalii celui de *consum*, de piață. Deci, modul de producție sau consum determină pentru ei structura socială; cu alte cuvinte, pentru ambii, finalitatea e bunăstarea insului; să-ne-nțelegem însă, e vorba doar de o bunăstare *materială*.

Î. Oare numai atât?

R. Da, deși chestiunea e nițel mai complicată cu încă un termen operant la ambii, marxiști și liberali: *interesul*. Și aceasta deoarece, esențial definiți ca agenți economici, oamenii țintesc totdeauna spre cel mai "avantajos interes" (cel economic); la liberali aceasta luând doar aspectul material, în timp ce la marxiști îmbracă aspectul de clasă, clasa în concepția marxistă fiind ea însăși determinată, în ultimă instanță, de poziția sa în cadrul modului de producție. Deci ne aflăm aici în cadrul unui sistem fundamental *optimist*: omul fiind, în respectiva concepție, *bun prin natura sa* și la fel și prin rațiune, tendința sa naturală făcându-l să discearnă constant unde se află interesul său (economic) și care-i sunt mijloacele cele mai propice pentru a-l realiza când i se oferă prilejul, el pronunțându-se, atunci, în favoarea soluției care-i oferă cel mai mare "avantaj".

Î. Să fie, oare, vorba *numai* de natura optimistă a sistemului?

R. Nu numai, pentru că, în același timp, sistemul e și *raționalist*, clădit fiind în întregime în jurul postulatului (nedemonstrat însă până acum) al *raționalității naturale*, al alegerii pe care o face insul, consumator sau întreprinzător.

Î. Dar *avantajul* și *interesul*, pe care le caută insul, cum sunt definite?

R. Ambele rău sau foarte slab. Pentru că se pune întrebarea despre ce tip de "interes" este vorba? Și la ce *sistem de valori* se raportează "avantajul"? Or, în fața acestor întrebări autorii liberali vădesc aceeași reticență ca autorii marxiști când se pune chestiunea definirii "societății fără clase". În același timp, însă, ei postulează, în unanimitate, că interesul individual se confundă cu cel general, acesta, de fapt, fiind o sumă de interese parțiale necontradictorii. Oricum, însă, și la marxiști, și la liberali, comportamentul cu motivații economice devine *cel mai bun comportament posibil*. Numai că atât teoria lui *Homo oeconomicus*, cât și cea a economiei ca Știință, au aceeași emergență: "știința" ca o știință care e totdeauna surprinsă de *eșecul neprevăzutului*, adică al unui factor uman imposibil de prevăzut în mod rațional.

Î. Dar ce factor e, totuși, acesta?

R. Conștiința istorică.

Î. Și cum operează această conștiință?

R. În felul următor: nu poate fi vorba, de fapt, despre o "știință economică" la ambele curente, decât dacă economia ar constitui, în sine, *o sferă autonomă*, adică o sferă care n-ar depinde de legile-i proprii, care n-ar mai fi subordonate altei sfere sau altui sistem. Or, până acum, nu s-a văzut nici un sistem necomplementar, adică unul care să depindă numai de sine. Iar dacă economia e și ea o sferă sau *un sistem subordonat*, atunci această "știință economică" nu mai poate fi decât o *tehnică* sau o *metodologie* cu "geometrie variabilă". Și, ca disciplină, ea nu mai e decât o descriere istorică sau o clasificare a mijloacelor proprii de realizare a cutărei *intenții* cu motivații *noneconomice*.

Î. Totuși, liberalismul nu cumva se mai eliberează de tutela economicului?

R. Ba da, și iată cum. Thierry Maulnier, de pildă, remarcă faptul că liberalismul, istoric vorbind, este o "revendicare a libertății pentru noi forme de putere care se nasc vis-à-vis de Stat și de oameni, *normativ* fără însă a putea distinge totdeauna ce provine din *datul experimental* care-l manevrează" (*Cahier de combat*, 1937). Cu alte cuvinte, o doctrină prin care funcția economică vrea emanciparea de sub tutela politicului. Or, față de Stat, liberalismul se manifestă în două feluri; pe de o parte, îl critică violent pentru ineficacitate și pericolul de putere, iar, pe de altă parte, îi basculează în sfera economicului vechea ierarhie a funcțiilor. Cu alte cuvinte, "economicul" liberal devine el factor politic supraordonator al celorlalte domenii, inclusiv al lui propriu. Și aici se întâlnește cu teoria marxistă a dispariției statului - anunțată chiar de Karl Marx.

Î. Și atunci, ce se-nțelege din această pseudo-metamorfoză a liberalismului?

R. Se reține sau e reținut faptul că liberalismul substituie *inegalitățile economice* prin *inegalități noneconomice*. Altfel spus, odinioară, erai bogat pentru că erai puternic, iar acum ești puternic pentru că ești bogat. Deci superioritatea economică e convertită în superioritatea politică de forță, și astfel, în locul unui darwinism social, se instituie *jungla economică modernă*, în numele libertății de acțiune. Libertatea pe care o cere vulpea pentru a opera în coteț.

Î. Și alte consecințe care decurg istoric din această ofensivă liberală?

R. Multe. În primul rând această concepție liberală, pe plan istoric, despoaie individul de anumite caracteristici - de toate *incluziunile* care îl fac să participe la o *identitate colectivă*, spre pildă. Pentru că, în sistemul liberal, ceea ce contează e doar dimensiunea *individuală* în opoziție cu cea a *umanității*. Iar ceea ce este între acestea două: națiuni, popoare, culturi, etnii, toate devin obstacole sau produse politico-istorice puse în calea libertății cuvântului. Astfel că interesul individual, în această sferă, primează în fața celui comunitar, eventualele drepturi ale omului privindu-l, apoi, numai pe individul izolat, concept abstract al individului universal.

Î. Deci, în locul unei concepții *organice*, derivate din observarea lumii vii, una *mecanică*, inspirată de o fizică socială?

R. Exact. Și de unde și consecințele: indiferență și iresponsabilitate față de moștenirea culturală, față de patrimoniul și de interesele naționale; o vânzare, apoi, a bogățiilor artistice naționale: în Franța, la noi, castelele; la dumneavoastră, în România, icoanele; utilitatea, interpretată în termeni de rentabilitate comercială pe termen scurt; o dispersiune a populației și o organizare sistematică a migrărilor; cesiuni făcute societăților "multinaționale", cesiuni ale diverselor proprietăți, a gestiunii unor întregi sectoare economice, a tehnologiilor naționale; libera difuzare a modelelor culturale exotice; subordonarea *mass media* supraputerilor politice sau ideologice ale momentului. Pe scurt: tot ceea ce caracterizează societățile occidentale actuale derivă, logic, din punerea în acțiune a principalelor postulate liberale.

Î. Sumbru pomelnic și ocâtuși de puțin îmbucurătoare perspectivă mai ales pentru noi românii, care abia am scăpat de marxism!

R. Mai mult decât atât, pentru dumneavoastră, cei din Est, o tragedie chiar. Și totul dintr-o eroare liberală.

Î. Care? Oare nu sunt suficiente cele enumerate până acum?

R. Acel nomadism permisiv, acel *"laisser faire, laisser passer"* specific liberal și opus principiului *înrădăcinării* printr-o continuitate culturală, de fapt o relativă stabilitate a condițiilor de viață.

Î. Vă mulțumim pentru cutezanța și francheța expunerii. Ne vor servi ca model!

(va urma)

Marcel PETRIȘOR

ROMÂNIA "SAT FĂRĂ CÂINI"

Demostene ANDRONESCU

Situația de un penibil grotesc creată la jumătatea lui decembrie trecut, cu ocazia crizei declarate de lupta de destituire a fostului premier Radu Vasile, a scos în evidență, o dată în plus, dacă mai era nevoie, calitatea execrabilă a clasei noastre politice. Să nu-ți vină să crezi! Ditamai prim-ministru, investit să gestioneze și să încerce să pună, cât de cât, pe linia de plutire o țară în derivă, să se comporte ca un veritabil "naș" mafiot care își face singur legea, apărându-și cu ghiarele și cu dinții poziția în care a ajuns, nu datorită meritelor sale, ci din cauza nevolniciei celorlalți. Acest individ care a sfidat, cu o insolență de *boss* ofuscat, o țară întreagă, ar fi trebuit adus la *ordine* cu jandarmii, ca un dezertor. Căci *dezertare* se cheamă fuga lui de la datorie și refuzul de a se prezenta la discuții atunci când a fost convocat, fie de președintele partidului său, fie de președintele țării. Auzi, să fii prim-ministru și să dispari, să te ascunzi ca un borfaș, așteptând prin cotloane trecerea primejdiei! Numai în amărâta noastră țară ("sat fără câini") se poate întâmpla așa ceva. În atare situație, un om integru, conștient de responsabilitatea ce apasă pe umerii lui, ar fi dialogat, și-ar fi susținut cu cerbicie dreptatea (dacă ar fi fost convins că o are), ar fi bătut cu pumnul în masă chiar, iar în cele din urmă, dându-și seama a nu mai este agreat, și-ar fi dat demisia, mai întâi din funcția de prim-ministru, iar apoi și din partid. Dar pentru aceasta trebuie să ai caracter. Din păcate, nici ceilalți protagoniști ai sinistrului bâlci nu s-au comportat astfel, procedând, pentru dezamorsarea crizei care amenința să ia proporții, în cel mai autentic stil bolșevic. Am insistat totuși asupra comportamentului domnului Radu Vasile pentru că dumnealui este un fel de emblemă, care ilustrează cum nu se poate mai bine calitatea politicienilor români postdecembriști.

Din acest punct de vedere, ne-am înșelat cumplit cei care, în toamna lui '96, am exultat la câștigarea alegerilor de către CDR, sperând că, în sfârșit, după cele șapte vaci slabe ale regimului Iliescu, vor urma cele șapte vaci grase ale aleșilor noștri. Naivă speranță și amare deziluzii! Căci ceea ce a urmat nu a fost, de fapt, decât o simplă și zgomotoasă schimbare de echipă. Aleșii noștri s-au dovedit a fi la fel de hămesiți, de venali și de lipsiți de cel mai elementar bun-simț ca și cei pe care i-au înlocuit. Ba, în unele privințe, i-au întrecut parcă. Și, pentru a ilustra acest lucru, mă văd nevoit să fac iarăși referire la cazul Radu Vasile. Dumnealui, ca orișice ciocoi parvenit, nu se mai poate deplasa decât cu mașină de câteva zeci de mii de dolari, și asta în timp ce mai mult de jumătate din cetățenii țării se zbat în cea mai cruntă mizerie. Mai mult decât atât, domnul Radu Vasile împreună cu soția mai pot face și economii. Pun deoparte, lunar, nici mai mult nici mai puțin decât cincizeci milioane lei! Doamne, ce venituri or avea oamenii aceștia? Cu indivizi de o asemenea calitate "în fruntea țării" este clar că nu se putea schimba nimic. Țara s-a umplut în continuare de vile și de cerșetori, iar corupția, degringolada economică și criza de autoritate au luat proporții îngrijorătoare.

Este adevărat că toate aceste (hai să le zicem) "disfuncționalități" au fost agravate și de păguboasele alianțe postelectorale. Pentru a putea accede la guvernare, câștigătorii alegerilor din 1996 au făcut cele mai nefaste și mai nefirești alianțe. S-au aliat, în primul rând, cu partidul "lupilor tineri", format, în cea mai mare parte, din progeniturile fostei nomenclaturi comuniste, în frunte cu nimeni altul decât Petre Roman, cel care, cu șase ani în urmă, dirija, la Alba Iulia, corul celor ce-l huiduiau pe Corneliu Coposu! Acest mariaj a avut drept consecință, printre altele, și compromiterea din start a cruciadei împotriva corupției (anunțate, în timpul campaniei electorale, de viitorul președinte). Căci, dacă ar fi fost declanșată lupta împotriva corupției, ea ar fi trebuit să înceapă cu incriminarea unora dintre membrii Partidului Democrat, care, în perioada 1990-1991, cât a fost prim-ministru domnul Petre Roman, au inaugurat seria "panamalelor" din economia românească postdecembristă. În al doilea rând, pentru a obține o majoritate confortabilă, s-au aliat și cu UDMR-ul, alianță care s-a dovedit la fel de nefastă, pentru că, partid etnic fiind, UDMR își vede în primul rând de ale sale, servind mai curând interesele Budapestei decât pe ale Bucureștiului. N-au avut alternativă, vor spune unii. Ba au avut, replicăm noi. Puteau foarte bine să renunțe la guvernare. Ar fi fost mai bine și pentru țară, și pentru ei. Țara ar fi rămas cu speranța întreagă, iar ei ar fi avut timp să-și pregătească cei "15.000 de specialiști" necesari următoarei legislaturi, pe care ar fi câștigat-o desigur cu o majoritate confortabilă, ce le-ar fi permis să guverneze singuri. Dar ce să-i faci? Nu au rezistat tentației de a se vedea *sus*. Unii dintre ei erau prea bătrâni pentru a mai aștepta încă patru ani.

Dacă stăm și ne gândim bine, ajungem la concluzia că, de fapt, în acești trei ani câți au trecut din actuala legislatură, nu a guvernat CDR-ul, ci PD-ul și UDMR-ul. Șantajați și amenințați la tot pasul cu ruperea coaliției, cei din CDR nu au mișcat în front și au satisfăcut fără să cârtească toate capriciile aliaților lor. A vrut PD-ul "algoritm", Convenția a acceptat "algoritmul". Au poftit "lupii tineri" la o serie de ministere-cheie, li s-au dat ministerele respective (Apărarea, Externele, Industria și Comerțul, Transporturile). Au vrut ei la un moment dat capul lui Valerian Stan, care începuse să-i incomodeze, li s-a dat capul lui Valerian Stan. Au cerut ei demiterea premierului Victor Ciorbea, care devenise, de asemenea, incomod, acesta a fost demis repede, fără prea multe mustrări de conștiință. Nu mai vorbesc de faptul că, în toată această perioadă, politica externă a României a fost inspirată și controlată de PD. Adoptat și cultivat de Internaționala Socialistă, domnul Petre Roman a direcționat, prin miniștrii de Externe ai partidului său, politica externă românească în sensul impus de acest for internațional.

În ceea ce privește pretențiile UDMR, situația este și mai gravă, pentru că, prin intermediul acestui partid etnic, Budapesta se amestecă frecvent în treburile interne ale României. Desigur, unele dintre pretențiile lor sunt legitime, dar altele întrec cu mult normele europene cu privire a drepturile minorităților, România fiind singura țară europeană care practică, în ceea ce-i privește pe maghiarii din Transilvania, *o discriminare pozitivă*. Li s-a dat aproape tot ce au cerut. Au vrut plăcuțe bilingve, s-au montat plăcuțe bilingve. Au vrut Universitate de stat maghiară, au obținut-o. Au vrut consulat la Cluj, îl au, dar (culmea impertinenței!) ridicat pe catarg nu flutură, cum ar fi normal, drapelul oficial al Ungariei, ci drapelul... Ungariei Mari! Și iarăși culmea iresponsabilității, în loc să protesteze împotriva acestei jigniri aduse poporului român, au pus jandarmii să păzească drapelul Ungariei Mari de furia justificată a *românilor*! Dar ceea ce depășește orice închipuire, atât în ceea ce privește tupeul și insolența ungurilor, cât și lipsa de demnitate a guvernanților noștri, este proiectul de reamplasare la Arad, *într-un parc zis "al prieteniei și reconcilierii"*, a monumentului celor 13 generali unguri care, în timpul revoluției din 1848, *s-au distins ucigând* peste 30000 de români, monument care, așa cum era și firesc, fusese dezafectat imediat după realizarea Marii Uniri. Nu sunt împotriva reconcilierii româno-maghiare și cred că aceasta se va realiza cândva. Dar se va realiza numai atunci când cele două popoare se vor respecta *reciproc* și când își vor menaja unul altuia susceptibilitățile...

Dar să revenim la lipsa de principialitate și de demnitate a celor care ne conduc azi destinele, relatând încă un fapt, minor în aparență, dar extrem de elocvent. Anul trecut au fost retrase din circulație bancnotele de 1000, de 5000 și de 10000 de lei și înlocuite cu altele *noi*. Nu știu cum a motivat Banca Națională această schimbare, dar faptul că pe noua bancnotă de 5000 de lei nu a mai apărut portretul lui Avram Iancu, ci cel al lui Blaga, demonstrează că *asta* s-a vrut: retragerea din circulație a bancnotelor cu chipul Iancului pe ele, care îi frigeau în buzunar pe domnii parlamentari maghiari.

Și acum, în încheiere, o găselniță de ultimă oră. Cu ocazia aniversării, la Târgu-Mureș, a zece ani de la înființarea UDMR-ului, domnul Markó Béla nu a mai vorbit de "minoritatea maghiară", ci de "comunitatea națională maghiară", promițând că UDMR va face tot ce îi va sta în putință pentru ca această comunitate să-și dobândească independența și "să nu mai fie subjugată *nimănui* pe pământul ei natal"! Și noi, care îl considerăm pe Funar al nostru nebun!

Cuvine-se ... Cuvine-se ... Cuvine-se ... Cuvine-se ... Cuvine-se ... Cuvine-se ... Cuvine-se ...

✝ MARIOARA BLĂNARU (HORESCU) ✝

Duminică, 28 noiembrie 1999, inima celei care a fost **Marioara Blănaru**, născută Horescu, a încetat să mai bată. O boală necruțătoare - ciroză hepatică - i-a curmat firul vieții.

S-a născut la 9 aprilie 1921 în Domașnea, județul Caraș-Severin, din părinți țărani (Marița și Nicolae Horescu), fiind crescută în lumina credinței creștine, cu iubire de adevăr și devotament pentru neamul căruia-i aparținea. Tatăl său, Nicolae Horescu, l-a cunoscut personal pe Horia Sima, fiind printre cei dintâi țărani bănățeni care s-au integrat Mișcării Legionare. În 1945, când Filon Verca a fost parașutat în Țară în vederea organizării rezistenței anticomuniste, în casa din Domașnea a lui Nicolae Horescu, fiica acestuia, Marioara, îl cunoaște pe Spiru Blănaru, de care-și leagă destinul și cu care se căsătorește în 1946.

După deplina instăpânire în România a comunismului și după arestările din mai 1948, Spiru Blănaru se retrage în Munții Banatului, unde organizează rezistența anticomunistă. Faptul a avut drept urmare prigoana și persecuțiile împotriva familiilor Horescu și Blănaru. Casa din Domașnea (în care, în 1947, se născuse Cornelia, fiul Marioarei și al lui Spiru Blănaru) este supravegheată de Securitate, iar locatarii permanent hărțuiți. În acele împrejurări, în februarie 1949, Nicolae Horescu și fiica sa mai mică Anișoara, au luat calea munților, alăturându-se grupului de rezistență și de luptă al lui Spiru Blănaru.

Au fost cu toții, tată, fiica și ginerele, alături de ceilalți camarazi și frați de luptă și de credință, figuri de eroi de legendă. Contopiți cu munții și codrii, neclintiți și falnici ca ei, eroii luptători, încleștați în înfruntarea pe viață și pe moarte împotriva nelegiuiților ce plănuiseră nimicirea neamului românesc și alungarea lui Hristos din sufletul său, n-au șovăit să se jertfească. Cei rămași acasă, la Domașnea, sunt neîncetat terorizați de Securitate. Prins, Spiru Blănaru este executat, la 16 iulie 1949, iar soția sa este deportată, cu toți ceilalți ai casei, în Bărăgan, cu domiciliu obligatoriu. După executarea lui Spiru Blănaru, socrul său Nicolae Horescu, împreună cu Anișoara, și-au pierdut o vreme urma, spre a fi apoi capturați de Securitate și condamnați la ani grei de temniță.

Marioara Blănaru a fost o eroină alături de soț, tată și soră. Dârzenia și tăria de caracter cu care și-a înfruntat vrăjmașii au făcut-o să reziste terorii și umilințelor la care a fost supusă, rămânând un chip învăluit în aura legendei, alături de toți ai săi.

Dumnezeu s-o odihnească în pace!

✝ MIHAI MURGU ✝

Din rândurile celor care au înfrun-tat ororile regimului comunist în închi-sorile vremurilor lui Stalin și Gheorghiu-Dej a fost și ***Mihai Murgu.***

Fiu de român, provenind dintr-o familie numeroasă, s-a născut la Timișoara, oraș în care a copilărit și în care a urmat cursurile școlii primare și ale liceului.

După instaurarea comunismului în România a făcut, în două etape, șapte ani de temniță. Eliberat în 1964, după peregrinări prin mai multe locuri de muncă, reușește să se stabilească la un institut de proiectări din Timișoara, unde va activa până la pensionare.

După decembrie 1989, încă de la înființarea AFDPR, este un membru activ și se implică în toate acțiunile Asociației.

Mihai Murgu mai avea un frate, Liviu, care trăiește, din 1946, în Brazilia și pe care nu-l mai văzuse de peste o jumătate de veac. Invitat de bunul său frate să-l viziteze în patria lui adoptivă, pe 4 decembrie 1999, Mihai Murgu pleacă la Sao Paolo, iar de acolo încă 700 de kilometri până la locul de reședință a familiei fratelui său.

În 15 decembrie 1999 transmite către AFDPR Timișoara o ilustrată cu felicitări și urări de bine pentru Sfintele Sărbători ce urmau să vină, iar în Ajunul Crăciunului are ultima convorbire telefonică cu familia unicului său fiu, medic în județul Timiș.

De Crăciun, Mihai Murgu moare subit în îndepărtata Brazilie, fiind înmormântat acolo, în pământ străin, la mii de kilometri de țara în care s-a născut și în care și-a trăit viața de luptător și bun român.

Să-i fie țărâna ușoară și Bunul Dumnezeu să-l odihnească în pace!

CABALA

"Cabala îl face pe om atent la mister; la misterul din el şi la cel care-l înconjoară."
Rabinul Dr. Alexandru Şafran

4. SABBATAI ZVI

(prelucrare după Hirsch Graetz -
***Volkstümliche Geschichte der Juden*)**

În ampla sa lucrare *O istorie a evreilor* (publicată recent de Editura Hasefer, în traducerea D-nei Irina Horea), autorul, Paul Johnson, face următoarele considerații asupra stării de spirit a evreilor din secolul XVI:

"Istoria a demonstrat, în mod repetat, că ceea ce ajută la răspândirea mai rapidă a unei idei religioase este desrierea practică şi limpede a mecanismului salvării. Exact acest lucru îl oferea Cabala luriană: o descriere a felului în care, prin rugăciuni şi pietre, evreii de rând puteau să grăbească apropierea epocii mesianice. Ideile lui Luria, în forma lor elevată şi cea populară, s-au răspândit cel mai mult şi mai rapid în rândurile generației născute în anii 1630. Marele istoric Gershom Scholem, care şi-a petrecut viața studiind impactul misticismului cabalistic asupra societății iudaice, a scos în evidență universalitatea convingerii vehiculate de către comunitățile evreieşti, la mijlocul secolului XVII, că lumea se află în pragul unor mari evenimente. Seria de catastrofe care s-a abătut asupra evreilor aşchenazi în Europa răsăriteană, începând cu 1648, culminând cu războiul suedez de la sfârşitul anilor 1650, a constituit un factor potent în trezirea speranțelor mesianice. Cu cât era mai mare dezastrul, cu atât era aşteptată cu mai multă ardoare eliberarea. În anii 1650 şi 1660, peste tot, comunitățile evreieşti se confruntau cu necesitatea de a găzdui mii de refugiați, încât activitățile de strângere de fonduri pentru sprijinirea acestora a contribuit la generarea fenomenului aşteptării. Dar, mulțumită, doctrinei lurianice, speranțele mesianice înfloreau chiar şi în comunitățile îndepărtate, cum era aceea din Maroc, unde nu se ştia nimic despre dezastrele din Polonia. Surescitarea atinse cote înalte în special în Salonic şi în Balcani, în Constantinopol şi Turcia, în Palestina şi Egipt; dar nici centrele comerciale mari, precum Livorno, Amsterdam şi Hamburg, nu au scăpat de aceste emoții. A cuprins în egală măsură pe bogați şi săraci, pe învățați şi ignoranți, comunități aflate în pericol şi pe acelea care se simțeau în siguranță. În anii '60 ai secolului XVII, sute de comunități evreieşti răspândite pe două continente erau unite prin sentimentul că procesul lurianic era practic încheiat şi că Mesia va veni curând. Superstiția populară şi misticismul savant deveniseră un corp comun. Ca la un semn, pe 31 mai 1665, Mesia şi-a făcut apariția, fiind proclamat ca atare în Gaza. Se numea Sabbatai Zvi."

Sabbatai Zvi, inițiatorul unei nebunii mesianice, s-a născut în anul 1626 în Smirna, Asia Mică, provenind dintr-o familie de evrei spanioli. Fără să fi fost o personalitate excepțională, puterea de atracție de care s-a bucurat nu s-a datorat spiritului său pătrunzător, ci aspectului exterior şi extravaganței preocupărilor sale cabalistice. Era de statură înaltă, bine legat, avea un păr şi o barbă neagră bogată şi o voce plăcută cu care înduioşa inimile când cânta. Spiritul îi era însă dominat de fantezie, era înclinat spre fanatism şi se simțea atras de tot ce ieşea din comun. Încă din tinerețe, Sabbatai Zvi evita societatea celor de vârsta sa, căuta locurile izolate şi nu era atras de preocupările tineretului. Cunoştințele sale din Talmud erau limitate, în schimb se simțea atras de ideile cabalistice. Spre deosebire de tineretul de o vârstă cu el, nu simțea nici un fel de atracție pentru sexul feminin. După obiceiul timpului, a trebuit să se căsătorească de tânăr, dar s-a ținut cu atâta hotărâre departe de tânăra şi drăgălaşa sa soție, încât aceasta a intentat acțiune de divorț. În mod similar s-a terminat, mai târziu, şi un al doilea mariaj. Repulsia față de căsătorie, un fapt neobişnuit într-o țară cu climă caldă, asiduu să îndeletnicire cu Cabala şi modul său de viață auster au trus atenția asupra persoanei sale.

În jurul lui Sabbatai Zvi, datorită comportamentului său auster, s-au strâns discipoli şi la numai douăzeci de ani era maestrul unui mic cerc de admiratori. O împrejurare fericită a contribuit la interesul stârnit de persoana sa. Odată cu suirea pe tron a sultanului Ibrahim, a reînceput războiul dintre Turcia şi Veneția, care a determinat strămutarea comerțului levantin de la Constantinopol la Smirna. Astfel, acest mărunt oraş a dobândit dintr-o dată o însemnătate deosebită. Mardohai Zvi, tatăl lui Sabbatai, originar din Moreea, provenind dintr-o familie săracă, a devenit agentul unei case de comerț engleze din Smirna. Bucurându-se de încrederea patronilor săi, el a profitat de conjunctura favorabilă şi a făcut afaceri bune. Acest succes economic a fost pus de naivul tată pe seama practicilor cabalistice ale fiului său, care conta în ochii săi ca un adevărat sfânt.

În casa patronilor săi englezi, Mardohai a auzit adeseori vorbindu-se despre apropierea "împărăției de o mie de ani". Anul 1666 era considerat de unii creştini mistici ca fiind anul mesianic despre care se vorbeşte în *Apocalipsă*. În acel an, urma să renască măreția evreilor, care se vor reîntoarce în Ierusalim şi vor trece la creştinism. Ceea ce auzise în casa patronilor săi englezi, Mardohai a împărtăşit familiei sale şi nici unul din cei de față nu l-a ascultat cu atâta atenție ca Sabbatai. Oare nu-i va fi dat *lui* să îndeplinească această misiune? Căci cine ar fi mai demn să ducă la bun sfârşit această misiune sfântă decât un cabalist inițiat?

Punctul central al Cabalei, în concepția lui Luria, era tocmai încordata aşteptate a venirii lui Mesia. Cu mintea turburată de această viziune mistică, tânărul din Smirna a început să creadă că este în stare să atingă cu uşurință mântuirea în trup. Sabbatai Zvi nu a fost primul fantast care să creadă că este în stare să schimbe cursul ordinii universale, folosind procedee magice. În cartea *Zohar*, temeiul teoretic al cabaliştilor, se menționează că în anul 5408 de la facerea lumii (1648) va începe perioada mântuirii. Şi în acel an, Sabbatai Zvi a destăinuit anturajului său alcătuit din tineri învățăcei că el este mântuitorul mesianic, ca unul care a îndrăznit să pronunțe numele format din patru litere al lui Dumnezeu (în ebraică IHVH), deşi atât Talmudul, cât şi o practică milenară interzic, în mod sever, acest lucru. Ca urmare a încălcării acestei restricții, colegiul rabinilor l-a excomunicat. Măsura adoptată a provocat fricțiuni în sânul comunității şi, pentru a se linişti atmosfera, atât Sabbatai, cât şi discipolii săi au fost izgoniți din Smirna (1651). Prin această acțiune se părea că fanatismul mesianic a fost înăbuşit în fașă, dar jarul de sub cenuşă a izbucnit în flacără violentă, cinsprezece ani mai târziu.

Departe de a fi intimidat, persecuția i-a conferit lui Sabbatai conştiința unei importanțe deosebite. Reprezentarea unui Mesia supus chinurilor pătrunsese de mai mult timp din creştinism în anumite cercuri iudaice, în sensul că umilirea lui Mesia poartă în sine semnificația înălțării şi transfigurării sale. Sabbatai credea cu tărie în această semnificație şi discipolii săi, printre care se găsea şi un om matur, Mose Pinheiro, toți îi împărtăşeau neabătut credința.

Dacă acest presupus Mesia ar fi trebuit să-şi câştige existența cerşind, poate că i s-ar fi spulberat iluziile. Dar alimentat din belşug cu mijloace băneşti de acasă, putea să-şi afirme independența şi pretinsa demnitate. La Constantinopol, unde trăia cea mai numeroasă comunitate iudaică din Turcia şi unde existau atât elemente cinstite, cât şi necinstite, oricine îşi putea găsi tovarăşi după planurile şi firea sa. Acolo Sabbatai Zvi a cunoscut un predicator numit Abraham Iachini, care l-a întărît în nebunia sa. Acest predicator era un biet sărăntoc şi un viclean înrăit. Din pasiune pentru mistificare, acest şarlatan a măsluit un document apocrif, scris pe pergament cu caractere arhaice, care avea rostul să constituie o dovadă, datând din timpuri străvechi, despre mesianismul lui Sabbatai. "Eu Abraham - suna documentul plastografiat de şarlatan - am stat închis patruzeci de ani într-o peşteră şi am rămas mirat văzând că încă se mai săvârşesc minuni. Din fundul peşterii mi-a vorbit o voce care mi-a spus că în anul 5386 (1626) de la facerea lumii se va naşte un băiat care va primi numele Sabbatai. El va înjosi balaurul; el este adevăratul Mesia şi va purta război fără arme". Acest pergament, pe care tânărul fanatic l-a considerat ca pe o revelație autentică, a devenit, mai târziu, izvorul multor înşelătorii.

Între timp, Sabbatai a considerat că oraşul Salonic ar fi o scenă mai potrivită pentru exaltarea sa fanatică. Aici a câştigat un număr mai mare de aderenți şi tot aici a prezentat piesa sa de rezistență, cea care va alimenta mai târziu fantezia cabaliştilor: cununia sa mistică cu *Tora*. În înțeles cabalistic, acest act trebuie interpretat că *Tora* - fiica cerului - se uneşte într-o indestructibilă legătură cu Sabbatai, fiul cerului. Desigur că acest spectacol a provocat indignare şi ponderatul rabin al Salonicului l-a izgonit din oraş.

După peregrinări prin Grecia, Sabbatai Zvi a poposit la Cairo. Aici i s-a oferit perspectiva de a-şi înfăptui visul. În capitala egipteană trăia un evreu, Rafael Iosef Celibi, care îndeplinea funcția de şef al monetăriei şi de administrator al vămilor, funcții care i-au adus o avere considerabilă. Spiritul său filantropic era pe măsura bogățiilor pe care le poseda, iar religiozitatea sa se manifesta printr-o puternică atracție față de mistică şi ascetism. La masa sa erau întreținuți şi ospătați cincizeci de inițiați în Talmud şi Cabala. În timp ce la aparițiile sale în public Celibi purta veşminte bogate şi se deplasa cu o trăsură luxoasă, sub bogăția vestimentară afişată în exterior purta haina aspră a penitentului. El respecta toate posturile, făcea băile rituale şi, adeseori, în timpul nopții se lăsa flagelat. Samuel Vital, fiul cabalistului Chaim Vital Calabrese, îi supraveghea actele de penitență după prescripțiile Cabalei. În acest cerc şi-a făcut apariția Sabbatai Zvi şi s-a bucurat imediat de încrederea lui Celibi. Anul apocaliptic 1666 se apropia cu paşi repezi şi pentru Sabbatai era important să se confirme profeția care-l nominaliza ca Mesia.

De la Cairo s-a dus la Ierusalim (1663), încredințat fiind că pe pământul sfânt se va produce minunea care să confirme misiunea sa mesianică. Pe atunci, comunitatea evreiască din Ierusalim era sub toate privințele înapoiată şi săracă. Ajunsă la sapă de lemn în urma fiscalității excesive impuse de funcționarii turci, comunitatea a început să se destrame prin emigrare. Ca urmare, conducerea comunității a intrat pe mâna unor cabaliști, adepți ai vederilor lui Luria, printre ei aflându-se şi mulți oameni de o moralitate dubioasă. O situație asemănătoare cu climatul, descris de Gershom Scholem, în care înfloresc speranțele mesianice. Şi Sabbatai Zvi, în dorința de a se afirma ca Mesia, nu va pregeta să o speculeze.

Minunea pe care o aştepta Sabbatai să se producă în beneficiul său în Oraşul Sfânt plutea în aer. La început, exaltatul din Smirna s-a comportat liniştit şi nu a forțat lucrurile. Trăia după preceptele Cabalei, respecta cea mai severă castitate şi făcea pelerinaje la mormintele unor cucernici, pentru a fi întărît în spiritul lor. Prin acest mod de viață a reuşit să strângă în jurul său un mănunchi de aderenți, care credeau în misiunea sa. Între timp, însă, comportamentul său a luat o turnură neobişnuită. Aşa de pildă, cânta în limba spaniolă cântece de dragoste necuviincioase despre frumoasa fiică de împărat, Meliselda, cu buzele ei de coral şi carnea ei albă ca laptele. Un eveniment neaşteptat a pus însă capăt acestor excentricități, oferindu-i prilejul să se apropie de împlinirea speranțelor sale. Asupra comunității din Ierusalim se exercitau presiuni să plătească un impozit suplimentar, neachitarea lui soldându-se cu tortură şi execuții. Neputând plăti această contribuție suplimentară, membrii comunității şi-au pus nădejdea în dămicia lui Celibi şi Sabbatai Zvi a fost ales, în unanimitate, drept cea mai potrivită persoană pentru a transmite cererea de ajutor la Cairo. Sabbatai a primit această însărcinare cu atât mai bucuros, cu cât spera că, ducând-o la bun sfârşit, va fi considerat salvatorul Oraşului Sfânt. Sosit la Cairo, a primit imediat de la Celibi suma cerută de comunitatea din Ierusalim, pe care a predat-o solicitanților, cu convingerea că prin această acțiune visele sale mesianice vor fi confirmate.

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

UN MARE SAVANT CREȘTIN: NICOLAE C. PAULESCU (1869-1931)

profesorul PAULESCU

(urmare din numărul trecut)

Astfel, Clinica, Biologia și Fiziologia i-au relevat, cu o splendidă claritate, pe Creator – "Cauza primă": *"A demonstra existența unei cauze prime a vieții, imateriale, unice și infinit înțelepte – iată limita sublimă la care ajunge Fiziologia. Această cauză primă este Dumnezeu"*, proclama Paulescu, în fața studenților săi uimiți și fermecați[1].

Pentru cei ce au citit, cu atenție și fără idei preconcepute, *Tratatul de Fiziologie medicală*, Paulescu este cel mai mare interpret științific al divinității, prin studiul fenomenelor vitale. Profesorul Paulescu se înalță așa de sus încât, la un moment dat, nu mai consideră materia și nu vede decât *uriașa simbioză, strânsa dependență reciprocă ce unește toate ființele viețuitoare, și admirabila armonie ce domină întreaga creație*, pe care o numește, plin de admirație, *Împărăția lui Dumnezeu*.

Cercetător și de astă-dată, voiește să pătrundă legile naturale ale Sociologiei, pe care o consideră "ramura culminantă a Biologiei", și să deducă "principiile unei *morale științifice*" și ale unei *terapii sociale*.

Constată și evidențiază că "instinctele" (individuale și sociale) sunt "legi divine", cărora orice ființă trebuie să li se supună, pentru a se putea *dezvolta* și *reproduce* în liniște. Relevă *mai ales* că "oamenii formează societăți naturale" și că "un sentiment puternic de iubire" (conjugală, părintească, tribală, națională) prezidă la constituirea și la menținerea acestor societăți, pe când organizarea lor se face în virtutea instinctelor de dominație și de subordonare. "Or, aceste instincte se dezvoltă și ele în sentimente de iubire, căci șefii de familii, de triburi, de națiuni, au un fel de simpatie pentru supușii lor, iar aceștia, pe de altă parte, resimt recunoștință pentru șefii lor binefăcători – simpatie și recunoștință care, în ultima analiză, nu sunt decât variante ale iubirii". *"Concluzia generală care se desprinde din studiul instinctelor sociale* – zice Paulescu – *este că legea supremă care conduce societățile naturale, la oameni și la animale, este iubirea"*.

Dar între oameni – ca și între animale – se produc numeroase "conflicte", care par a fi o sfidare a legii naturale a iubirii. Paulescu studiază și cauzele acestor "înrăjbiri" și caută să vadă care dintre filosofi le-au înțeles și ce "remedii" au propus pentru înlăturarea lor, subiect tratat, în *Politica* sa, de Aristotel însuși, pe care Paulescu îl consideră "cel mai mare spirit filosofic și științific al Antichității (și am putea zice chiar al omenirii)"[2]. "... Aristotel, excelent observator al naturii, cunoaște importanța instinctelor sociale și ajunge chiar să întrevadă că patimile de proprietate și de dominație sunt principalele *cauze ale conflictelor* între oameni. Dar, asemenea unui medic care s-ar mulțumi să studieze pe bolnav, fără a căuta să-l și vindece, el nu se preocupă să găsească mijloacele de a *remedia aceste conflicte*"[3].

1. Paulescu, *Noțiunile de "suflet" și "Dumnezeu" în Fiziologie*, lecție ținută în ziua de 18 februarie 1905, la Facultatea de Medicină București.
2. Paulescu, *Instincte sociale. Patimi și conflicte. Remedii morale*, București, 1910, p. 141.
3. În plus, Aristotel recomandă, ca prescripții morale, infanticidul precum infanticidul.

PAULESCU
NOȚIUNILE DE *Suflet* ȘI *Dumnezeu* ÎN FIZIOLOGIE

EDITURA ANASTASIA

În 1999 s-au împlinit 130 de ani de la nașterea savantului Nicolae C. Paulescu, adevăratul inventator al insulinei, adversar neîmpăcat al darwinismului și unul dintre principalii teoreticieni ai naționalismului creștin din primul pătrar al secolului XX.

În întâmpinarea acestei aniversări, Editura «Anastasia» din București a reeditat una dintre lucrările științifice cele mai importante ale lui N. C. Paulescu: *Noțiunile de «suflet» și «Dumne-zeu» în fiziologie* (ediție îngrijită și prefațată de Răzvan Codrescu). Cartea mai fusese reeditată în 1944 de către Dr. V. Trifu, ilustru ucenic al autorului.

Ediția din 1944 era deschisă de o amplă prefață intitulată «Profesorul Paulescu». Întrucât această prefață nu a mai fost republicată ulterior, am hotărât să o oferim în foileton cititorilor *Punctelor cardinale*, omagiindu-l astfel pe N. C. Paulescu printr-o mărturie cuprinzătoare și autorizată, dezvăluind cu căldură *complexitatea* și *exemplaritatea* controversatei sale personalități.

(Menționăm că ortografia a fost actualizată, punctuația îmbunătățită, iar greșelile de tipar s-au îndreptat în mod tacit).

Din analiza critică a profesorului Paulescu, reiese că numai Iisus Christos a înțeles, în toată adâncimea lor, *cauzele* conflictelor, și că El a dat, în același timp, *remediile* care constituie "o morală cu adevărat științifică" – doctrina creștină.

De aceea, Paulescu își încheie a doua carte de *Fiziologie filosofică* cu declarația mărturisitoare: "Știința vieții m-a determinat să afirm, într-o lecție anterioară: «Cred în Dumnezeu». Aceeași știință mă determină astăzi să adaug: «Și în Iisus Christos»"[4].

Dar doctrina creștină, și deci pacificarea Omenirii, are o serie de vrăjmași și profesorul începe să le analizeze intențiile și prescripțiile, pe care le opune intențiilor și prescripțiilor Evangheliei. După ce le cercetează, critică: Coranul, Talmudul, Cahalul și Francmasoneria, al căror mijloc de luptă este "un mijloc scârbos și blestemat – Minciuna", care caracterizează Spiritul Răului sau pe Diavol.

4. Paulescu, *Instincte sociale* ..., p. 251.

evocare de DR. V. TRIFU

Remediul pe care-l recomandă Paulescu este *spiritul divin* al Adevărului – trăsura distinctivă a Creștinismului – și el își încheie a treia operă de *Fiziologie filosofică* zicând: "Înaintea acestui spirit al Adevărului mă închin, strigând din adâncul sufletului: «Cred în Duhul Sfânt!»"[5].

În lucrarea sa *Cele patru patimi și remediile lor*, scrisă tot atunci, a evidențiat rolul "Beției", al "Desfrâului", al "Hoției" și al "Trufiei" în înrăjbirea oamenilor. Aceste patimi sunt produse de *devierea instinctelor* de Nutriție, de Reproducere, de Proprietate și de Dominație de la scopul lor firesc: "Animalul, încătușat de instincte, nu se abate *niciodată* de la legile naturii. Omul însă, lăsat *mult* mai liber, a putut să lepede *lanțul instinctelor* și a călcat în picioare aceste admirabile legi, stabilite de Dumnezeu în vederea fericirii lui. El nu ține seamă decât de senzațiile plăcute ce însoțesc îndeplinirea actelor instinctive. Și, în loc să se înalțe până la scopul instinctului, el nu mai urmărește decât plăcerea, devenită unică țintă a activității sale. Astfel s-au născut *patimile* sau *viciile*, care *nu sunt altceva decât căutarea exclusivă a plăcerii ce rezultă din satisfacerea unor trebuințe instinctive... anormale, alterate, deviate*"[6].

Vorbind despre "avort", profesorul Paulescu spune că "zămislirea se face în momentul întâlnirii celor două celule sexuale, a căror unire formează oul fecundat. În acel moment, Dumnezeu trimite Sufletul, adică artistul incomparabil care, supunându-se poruncii divine, se pune *imediat* pe lucru, ca să-și *construiască* trupul în care va viețui... Ei bine, acest suflet, ce iese *desăvârșit* din mâinile Creatorului, e asasinat de *propria lui mamă*! Și această grozavă nelegiuire e apanajul dat de Satana *mamelor* omenești. Nu veți găsi vreo fiară, oricât de sălbatică și oricât de feroce v-ați închipui-o, care să fie în stare să încalce ordinul lui Dumnezeu și să-și distrugă progenitura"[7].

Combătând "Hoția", arată rostul "cartelurilor" și al "trusturilor", *întrunite* în *înaltă bancă*, care e *tartorul iadului pământesc*, și prevede criza socială, războaiele civile și calamitățile ce aveau să se abată asupra Omenirii, care, pe-atunci, se credea pornită spre o *fericire* veșnică.

Profesorul Paulescu recomandă o asociație de educație creștină – "Asociația Bunilor Creștini" – și-și încheie cartea cu o serie de admirabile scrisori către diferitele categorii sociale, dintre care aceea către muncitori este de o mare frumusețe: "*Munca* e deci indispensabilă pentru întreținerea vieții; ea e *continuarea și îndeplinirea Creației divine*: «Întru sudoarea frunții vei mânca pâinea ta». De altfel, Dumnezeu s-a întrupat în chipul unui muncitor tâmplar și și-a luat ucenici dintre muncitori. Munca a fost astfel ridicată până la Dumnezeire, putându-se zice că echivalează cu o umilă rugăciune către Cel Preaînalt"[8].

(va urma)

5. Paulescu, *Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul, Franc-Masoneria*, București, 1913.
6. Paulescu, *Cele patru patimi* ..., p. 12.
7. *Ibidem*, p. 28.
8. *Ibidem*, p. 160.

marginalii

În întâmpinarea anului închinat lui **MIHAI EMINESCU**, o splendidă ediție de *Opere* a apărut la EDITURA UNIVERS ENCICLOPEDIC, sub egida Academiei Române și cu sprijinul Ministerului Culturii. Îngrijită de criticul și istoricul literar **D. Vatamaniuc** (coordonator, alături de regretatul Petru Creția, al ultimelor volume din marea ediție Perpessicius) și prefațată de academicianul **Eugen Simion** (care realizează, pe coordonatele mai vechi ale scrisului său, o amplă sinteză critică asupra întregii creații eminesciene), ediția este structurată în trei volume: *primul* (1001 pp.) include, după prefață (pp. V-LXVII), cronologie (pp. 1-30), lista manuscriselor eminesciene păstrate în Biblioteca Academiei Române (pp. 31-40) și nota generală asupra ediției (pp. 41-50), **poeziile**, împărțite în două secțiuni, "Poezii tipărite în timpul vieții" și "Din manuscrise", încercându-se, în mod mărturisit, înlăturarea "disputei pe tema *antum* și *postum*"; *al doilea* (1262 pp.) reunește **proza literară**, **teatrul** și așa-numita **"literatură populară"** (poezie și proză originală de inspirație și manieră folclorică); *al treilea* (1263 pp.) cuprinde o selecție din vasta **publicistică** eminesciană, din **corespondență** și din însemnările – cele mai multe de tip aforistic – rămase în manuscrise, grupate tematic sub titlul general ***Fragmentarium***. Toate cele trei volume sunt însoțite de "Note și comentarii" (cu un accent deosebit pus pe variante), iar la finele celui de al treilea este inclusă și o selecție de "Mărturii și referințe critice" (din care surprinde în primul rând absența lui Constantin Noica, totul oprindu-se la "momentul Călinescu").

Urmând, în mare, ediția academică Perpessicius (XVI vols., 1939-1993, greu accesibilă publicului larg), noua ediție reprezintă, fără îndoială, cea mai cuprinzătoare, mai serioasă și mai funcțională ediție selectivă de până azi a operei eminesciene, cu precizarea că belestristica este acoperită aproape integral (inclusiv cu principalele variante). Desigur, pe alocuri ediția depășește, sub aspect tehnic și bibliografic, ediția Perpessicius, deschizând calea marii ediții critice integrale cu care vor fi datori eminescologii noului mileniu (deocamdată greu de întrezărit prin ceața aculturală a "tranziției").

Un aspect ce se cuvine cu precădere subliniat (mai ales în aceste vremuri de mare strâmtorare financiară, dar și de deprofesionalizare galopantă a editorialisticii românești) este frumusețea în sine a ediției, legată și supracopertată, tipărită impecabil pe hârtie de cea mai bună calitate, cu un *design* de discretă inspirație franțuzească.

Ediția reprezintă o provocare de eleganță clasică în pragul Anului Eminescu pentru toți cei ce se pregătesc să-l omagieze editorial și îi onorează pe toți cei implicați în realizarea ei (individual sau instituțional): d-nii D. Vatamaniuc și Eugen Simion, grupul care a realizat dificila tehnoredactare (Ofelia Coșman, Diana Tatu, Daniela Nițu), Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, Regia Autonomă "Monitorul Oficial" (unde ediția s-a realizat "material") și – *last but not least* – Ministerul Culturii ("nașul" Anului Eminescu), fără de al cărui substanțial sprijin financiar o asemenea întreprindere editorială n-ar fi fost, desigur, prea la îndemână.

O ofertă bogată și variată de titluri, la sfârșit și început de an, vine din partea EDITURII ANASTASIA. Aici vom trece sumar în revistă titlurile lunilor decembrie 1999 și ianuarie 2000, rezervând o altă pagină (pag. 24), în afara acestei rubrici, volumului ***Ispita binelui. Eseuri despre urbanitatea credinței***, semnat de d-l **TEODOR BACONSKY** (actualul Ambasador al României pe lângă Sfântul Scaun) – unul dintre evenimentele editoriale românești ale sfârșitului de *Novecento*.

Vom începe cu titlurile apărute în preajma Crăciunului.

În populara colecție "Comorile Pustiei" au apărut ***Omiliile tematice*** ale **SFÂNTULUI PETRU HRISOLOGUL**, Mitropolit al Ravennei din secolul al V-lea și reprezentant de seamă al patristicii apusene, considerat de unii un Ioan Gură de Aur al Apusului (*Chrysologos* însemnând, de altfel, chiar "Cel cu vorbire de aur"), în traducerea și cu studiul introductiv al Pr. **Radu N. Vasile** (care compilează și un bogat corp de "Note explicative" finale).

În aceeași colecție, a fost reeditată faimoasa scriere a **CUVIOSULUI NICODIM AGHIORITUL** (1749-1809), ***Carte sfătuitoare pentru paza celor cinci simțuri, a năluciriii și a inimii, și care sunt îndulcirile duhovnicești și chiar ale minții*** (cunoscută îndeobște sub titlul prescurtat *Paza celor cinci simțuri*), în vechea traducere nemțeană (acum discret diortosită) din primul pătrar al secolului al XIX-lea, tipărită în 1826 prin osteneala **Arhimandritului Dometian** de la Mănăstirea Neamțului. Puțini știu că *Paza celor cinci simțuri* era una dintre cărțile vechi de căpătâi ale lui Eminescu (care a și versificat pasaje întregi din cuprinsul ei; a se vedea studiul academicianului Virgil Cândea, "Glosse la «ferestile gândirii»", apărut în pagina creștină a cotidianului *Ziua* din 22 ianuarie a. c.), așa că inițiativa editorială a "Anastasiei" nu doar că umple un gol în editorialistica noastră creștină mai nouă, dar vine în mod fericit și în întâmpinarea Anului Eminescu.

A fost relansată și colecția "Anastasia pentru toți" (ce păruse o vreme abandonată): în seria "Viețile și minunile sfinților" s-a tipărit, pentru un public cât mai larg, ***Sfânta Muceniță Anastasia – Iubitoarea de mucenici*** (citâm din "Argumentul editorial": "Nu este lipsit de tâlc mistic – sau măcar de conotații simbolice – faptul că ziua de **22 decembrie**, în care este rânduită de Biserică prăznuirea Sfintei Mucenițe Anastasia, coincide cu ziua în care, în 1989, România s-a eliberat din chingile regimului comunist [...] Aristocrata muceniță *romană* – deci consangvină originilor etnice ale poporului român – poartă numele *învierii* [gr. *anastasis*] și este ocrotitoarea binecuvântată a *mucenicilor*, cum au fost, priviți creștinește, și tinerii «eroi-martiri» ai însângeratului decembrie românesc de acum zece ani [...] Așadar, marcând în chip tainic un moment de răscruce din istoria recentă a poporului român, Sfânta Muceniță Anastasia ne arată cu deget de foc calea jertfei și a învierii – care este esența însăși a vieții întru Hristos..."), iar în seria "Biblioteca micului creștin" a apărut un cochet volumaș de ***Povestioare de căpătâi*** (culegere alcătuită de **Cezar Crețu**).

Î.P.S. **Bartolomeu Valeriu Anania**, Arhiepiscopul Clujului, Vadului și Feleacului, continuă seria retălmăcirilor biblice versificate după *Septuaginta*: în colecția "Psalm", seria "Biblia comentată" (în care au mai apărut în ultimii ani *Cartea lui Iov*, *Cântarea Cântărilor* și *Cartea Profetului Isaia*), ni se oferă acum ***Cartea Profetului Ieremia*** (cu introducerea, notele și comentariile avizate ale traducătorului, pentru care *Cartea lui Ieremia* este "opera unui crainic al dialogului dintre slăbiciunea lui Dumnezeu pentru om și neliniștea omului sub nemărginirea Creatorului său" – p. 11).

În fine, în colecția "Eikona", a apărut volumul Prințului **EVGHENI N. TRUBEȚKOY** (1863-1920, fratele filosofului Serghei N. Trubețkoy), ***3 eseuri despre icoană*** (incluzând, în *Addenda*, și interesantul eseu "Vechiul și noul mesianism național"), în traducerea din rusește a D-lui **Boris Buzilă**. Deschizător de drum în studiul deopotrivă teologic și estetic al icoanei (pe urmele lui vor călca S. Bulgakov, Vl. Lossky, L. Uspenky, P. Evdokimov etc.), autorul abordează icoana în contextul secolului al XV-lea, epocă de renaștere națională și spirituală a Rusiei pravoslavnice, reprezentată în carte prin două mari figuri: Sf. Serghie și Andrei Rubliov (volumul este ilustrat – din păcate, alb-negru – cu detalii din icoanele rublioviene).

Patru titluri marchează, la "Anastasia", începutul anului 2000.

Publicistul **DESMOND O' GRADY**, directorul lunarului anglo-italian *Inside the Vatican*, este autorul volumului *Rome Reshaped. Jubilees: 1300-2000* (apărut în Australia la începutul lui 1999, apoi și în Statele Unite), tradus în românește (**Tatiana Petrache** și **Ileana Nețoiu-Achim**) sub titlul ***Roma remodelată. O istorie a Jubileelor (1300-2000)***. Este primul volum care marchează editorial în România Marele Jubileu 2000. N-avem de-a face cu o istorie aridă, nici cu un ton encomiastic la adresa papalității, ci cu o lucrare redactată la modul eseistic, întemeiată pe o erudiție care refuză să devină ostentativă, cu vervă narativă și chiar umoristică, ceea ce-i înlesnește cititorului să străbată destins șapte secole de istorie papală și să recepteze în adevărata lui măreție și semnificație Marele Jubileu al Nașterii Domnului, a cărui Ușă a fost deschisă în ajunul Crăciunului 1999. Roma, marea inimă a creștinătății apusene, trăiește febra unui eveniment crucial, în pragul unui mileniu în care omul creștin va trebui să fie, mai mult decât oricând, nu doar "curat ca porumbelul", ci și "viclean [înțelept] ca șarpele"...

Cardinalul **CHRISTOPH VON SCHÖNBORN**, Arhiepiscopul Vienei, căruia "Anastasia" îi mai tradusese o carte (*Icoana lui Hristos*) acum câțiva ani, este autorul volumului ***Oamenii, Biserica, Țara. Creștinismul ca provocare socială*** (trad. din lb. germ.: **Tatiana Petrache** și **Rodica Nețoiu**), a cărui ediție românească se bucură de prefața d-lui **Teodor Baconsky** ("O carte eminentă"). Cardinalul Christoph von Schönborn este unul dintre cei mai erudiți întâistătători ai Bisericii Romano-Catolice de azi și un profund cunoscător și admirator al creștinismului oriental. Atent la dinamica atât de complexă a lumii contemporane, Eminența Sa ne oferă un adevărat *vademecum* pentru creștinismul mileniului trei, pe linia unui realism ecumenic care n-are nimic de-a face nici cu ispitele unui *aggiornamento* superficial, nici cu cele ale unui universalism tendențios. Clerul ortodox ar avea multe de învățat din această radiografie creștină a actualității, întreprinsă de o conștiință teologică a cărei onestitate nu poate fi pusă la îndoială și în care unii văd deja pe posibilul succesor al Papei Ioan Paul II...

Volumul subsemnatului, ***De la Eminescu la Petre Țuțea. Pentru un model paideic al dreptei românești*** (col. "Dreapta europeană") este, într-un fel, pandantul celui apărut tot la "Anastasia" în 1997 (*Spiritul dreptei. Între tradiție și actualitate*). Dacă în *Spiritul dreptei...* se schițau reperele generale, deopotrivă spirituale și politice, ale unei gândiri de dreapta înrădăcinate în Tradiție, dar nu mai puțin atente la provocările actualității, în *De la Eminescu la Petre Țuțea* cititorul este invitat la întâlnirea esențială cu opt personalități mărturisitoare (M. Eminescu, N. C. Paulescu, N. Crainic, Nae Ionescu, L. Blaga, V. Băncilă, C. Z. Codreanu, P. Țuțea), întruchipând "spiritul dreptei" în concreteța vieții și operei lor, fiecare după propriul "geniu". În *Addenda* au fost incluse două eseuri care privesc spiritul românesc prin prisma înțelepciunii și creativității anonime: "Gâlceava dracului cu lumea" (care se regăsește și-n *Spiritul dreptei...*) și "Fenomenul românesc al bancului" (pentru prima oară apărut în volum).

Volumul ***Cele mai frumoase rugăciuni ale Ortodoxiei***, ale cărui prime două ediții s-au epuizat la fel de spectaculos, cunoaște acum o a treia ediție, răspunzând numeroaselor solicitări ale cititorilor din țară, dar și din diaspora. Reamintim că este vorba de "Rugăciunile Sfinților Părinți publicate de **Cuviosul Nicodim Aghioritul** în *Apanthisma* (Constantinopol, 1799), traduse în românește la Mănăstirea Neamțului (1827), date acum pe slovă nouă și grai îndreptat, cu o postfață, note și comentarii de **Virgil Cândea**" (am citat de pe pagina de titlu). Noua ediție conservă condițiile grafice deosebite ale edițiilor anterioare (podoaba gravurilor în lemn de la Mănăstirea Neamțului, contemporane primei versiuni românești) și întinde o punte "filocalică" între milenii, sub pecetea actualității eterne a Duhului.

☛

Apărut, în decembrie 1999, cel de-al patrulea număr – "Treapta a patra" – al revistei *SCARA* ("Revistă de oceanografie ortodoxă, politică şi culturală"), scoasă de entuziastul grup de tineri intelectuali ortodocşi reuniţi în aşa-numita ASOCIAŢIE ROMÂNĂ DE ANTROPOLOGIE AUDIO-VIZUALĂ (redacţia este alcătuită din – în ordine alfabetică – Cezar Bălăşoiu, Nicu Butnaru, Ionuţ Corduneanu, Gabriela Georgescu, Eleodor Ghenoiu, Ion Gurgu, Valeriu Pantilimon, Laura Popescu, Alexandru Sfârâială, Florin Stuparu, Rafael Udriştе, Mugur Vasiliu).

Sporind în consistenţă de la "treaptă" la "treaptă", tânăra publicaţie reprezintă deja un reper în peisajul nici prea bogat şi nici prea "cultural" al presei creştine ortodoxe. După "duşul rece" pe care ne-am văzut obligaţi să-l administrăm cu neplăcere celor de la *Scara* în numărul trecut (cu privire la inabila reeditare a volumului *Pentru legionari*), acum ne vedem la fel de obligaţi să-i lăudăm pentru calitatea revistei, atât sub aspectul tematicii şi conţinutului, cât şi sub cel – deloc secundar – al condiţiilor grafice.

Se cuvine să cităm un pasaj lămuritor din textul introductiv al numărului: "Treapta a patra a *Scării* anunţă o mai mare preocupare pentru cultură şi politică. Păstrează însă acelaşi concept ca instrument: **oceanografia ortodoxă** ["conceptul", culturaliceşte mirceaeliadian la origine, este re-explicat într-o notă de subsol – n. n.]. Structura revistei, de această dată, este alta. În loc de patru capitole, acum sunt doar două: «Veacul» şi «Omul creştin». Veacul cu răutăţile lui, cu multele probleme şi falsele probleme pe care ni le ridică, încercare aproape disperată de a înlocui existenţa cu aparenţa existenţei, ocupă prima parte a acestei trepte. A doua parte, «Omul creştin», încearcă să dea soluţii la problemele mai sus-amintite, să facă portretul omului creştin român" (noi am nuanţa zicând: a ceea ce *a mai rămas* din el, pe de o parte, sau a ceea ce *s-ar cuveni* să fie, pe de altă parte).

Aproape toate articolele sunt la fel de interesante (chiar şi când aduc puncte de vedere principial discutabile); le-am cita totuşi cu precădere pe următoarele (cel mai adesea titlurile sunt de la sine grăitoare): "Revoluţie, naţionalism, ruralitate. 1848 în Principatele Române" (**Florin Stuparu**), "Dezintegrarea spiritualităţii rurale" (**Florica Elena Laurenţiu**), "Războaiele şi pacea religiilor" (**Costion Nicolescu**), "*New Age* sau Cine nu vede hainele noi ale împăratului?" (**Emanuela Munteanu**), "Împărăţia lui Dumnezeu şi împărăţia omului" (cităm: "În care **Ionuţ Corduneanu** [subl. n.] vorbeşte despre o carte de referinţă – *Not of this World* – despre un Părinte şi învăţătura lui – Ieromonahul Serafim Rose..."), "Scurtă privire teologică asupra muzicii" (**Dan Bădulescu**; poate cel mai consistent material al întregului număr), "Răstignirea Bisericii în Iugoslavia" (documentar realizat de **Ion Gurgu**), "Predica despre Rai" a **Părintelui Cleopa**, "Îndreptar la spovedanie" (**Valeriu Gafencu**, "sfântul închisorilor comuniste"), "O observaţie lingvistică la *Duminica Orbului*" (**Cezar Bălăşoiu**).

Trebuie remarcat că în acest număr se continuă – pp. 139-146 – şi lista (în mod fatal parţială) a victimelor din *Rezistenţa Românească Anticomunistă* (de la 527 la 1118, acoperind litera B). Numărul are, în general, o ridicată valoare documentară (care-i dublează "miza" şi este semn al unei vrednicii nu numai "discursive").

Dintre numeroasele cărţi de versuri primite la redacţie, se detaşează net cea a d-lui **SERGIU GROSSU** (cu a cărui poziţie evazi-sectară înăuntrul Ortodoxiei am polemizat adesea, dar căruia nu prididim să-i recunoaştem marea înzestrare de poet): ***Apocalipsiada. Epopee creştină în 12 cânturi***, scoasă anul trecut la EDITURA EMINESCU din Bucureşti, în splendide condiţii grafice (păcat că legendele a două imagini s-au încurcat dintr-o neatenţie redacţională: la imaginea de la Cântul 2 trebuia să figureze legenda de la Cântul 7 – şi invers).

Cităm din Cuvântul înainte al autorului (din motive de spaţiu, am sfodat alineatele): "Ideea versificării *Apocalipsei* m-a obsedat ani de-a rândul [...] În primăvara anului 1953, aflându-mă concentrat, ca sublocotenent de rezervă, într-un sat oltenesc de pe malul Dunării, m-am apucat să aştern pe hârtie, în nopţile unei solitudini greu de suportat, *Apocalipsiada*, epopee creştină în 12 cânturi, începând cu capitolul 4 din celebra carte vizionară a Sfântului Ioan: «Şi iată că o uşă era deschisă în cer...». N-am reuşit [atunci] să scriu decât două cânturi. În alţi ani, la băile de la Slănicul Moldovei [...], am mai compus patru cânturi, ca apoi să nu mai am posibilitatea să-mi continui lucrarea îndrăgită, din cauza orelor suplimentare impuse de întreprinderile în care îmi câştigam existenţa, sau [din cauza faptului că am fost] condamnat la 12 ani de detenţie şi trimis la stuf, în Deltă. Cu ocazia ultimei vacanţe petrecute cu soţia mea în Franţa, ca exilaţi politic, am mai versificat, la insistentele ei îndemnuri, urmărindu-mi străduinţa cu *Biblia* în mână, capitolele 15-19: «Cele şapte urgii», «A căzut Babilonul cel mare» şi «Nunta Mielului», pentru ca să pun capăt chinuitei versificări.Labia acum un an [1998], la Băile Herculane, cu acel minunat şi sfânt suspin de la sfârşitul Apocalipsei [faimosul *Marana tha*, "Vino, Doamne..." – n. n.]: *Tu setea dragostei din noi alin-o! Te aşteptăm Iisuse. Vino, vino!...*"

Cititorul nu trebuie să se aştepte însă la o simplă versificare cenuşie şi servilă a textului ioanic; pendulând ca tonalitate între Eminescu şi Dante, d-l Grossu dincolo de meşteşugul lesnicioasei versificări, creează imaginativ pe marginea sursei, iar pe alocuri reuşeşte frumoase accente de poezie vizionară, cu temerităţi lexicale, dar şi cu patos mărturisitor. Demersul e gratuit, cum e în speţă arta adevărată. Iată, bunăoară, portretul în pastă grea al Desfrânatei celei mari (*Ioan* 17):

Şi unul din cei şapte îngeri, care
Ţineau în mâini potirele amare,
Grăi: "Curând urmează judecata,
Pedeapsa curvei celei mari, stricata,
Ce-o vezi, pe ape mari, şezând trufaşă
Şi ispitind, cu vrerea-i pătimaşă,
Încoronate frunţi, de teapă spumii.
Cu ea curvit-au împăraţii lumii
Şi chiar noroade-ntregi, pe-ntinsul gliei,
S-au îmbătat cu vinul preacurviei!"

Departe-ntr-o pustie, fără un
Galop de cal sau umbră de lăstun,
Fără dumbrăvi sau clipocit de apă,
Şi-arată chipul, cu privirі ce-ntapă
Şi răspândesc a răutăţii pară,
O hulpavă femeie, stând pe-o fiară
Cum nici n-a fost şi nici n-o să mai fie:
O fiară de culoare stacojie,
Cu şapte capete şi zece coarne,
Pornită-n hulu-ei ca să răstoarne
Şi jertfe, şi credinţă, şi altare...
Înveşmântată-n purpură – se pare –
Femeia se fălea, să spargă ochii,
Cu pietrele ei scumpe şi cu rochii
Ţesute-n aur şi-n mărgăritare.
Şi-n mână ce ţinea? Ameninţare!
Căci flutura, hidos, potirul plin
De spurcăciuni şi de curvesc venin...
Pe frunte scris avea un tainic nume;
Mai mult decât atâta, un renume:
"Sunt Babilonul cel vestit, cel tare
În tot ce-i scârbă şi destrăbălare!
Sunt mama spurcăciunilor, buricul
Pământului! Sunt marele, unicul!".

Cine-a zis că-n literatura română n-au fost duse la capăt decât epopeile parodice (*Ţiganiada* lui Budai-Deleanu şi *Levantul* d-lui Cărtărescu)?! Iată că d-l Grossu, cu seriozitatea sa de "ostaş al Domnului", îmbundătăţeşte bilanţul epopeic al literaturii naţionale la sfârşit de mileniu, chiar cu riscul – care ne cam paşte pe toţi – de a nu mai fi citit de nimeni...

Răscolind versul mai greu şi uneori şcolăreşte, dar pundnd mult suflet în şarjele sale lirice, "dăscăliţa" bucovineancă **TAŢIANA VLAD GUGA** (n. 1924), fiică de preot, licenţiată în Teologie şi Filosofie, semnează volumul de poezii ***Rană deschisă***, editat anul trecut, cu deosebită grijă, de filiala Vatra Dornei a ASOCIAŢIEI FILANTROPICE MEDICAL-CREŞTINE "CHRISTIANA". Dincolo de caracterul didactic şi ocazional sau de accentele mult prea intimiste, răzbate din versurile autoarei o mişcătoare conştiinţă naţională, peste care pluteşte – invocată adesea – umbra "Arhanghelului". D-na Vlad Guga este şi preşedinte al filialei Arboroasa a Asociaţiei Culturale "Pro Basarabia şi Bucovina". Titlul volumului este al uneia dintre poeziile incluse în el (p. 12): "O inimă ruptă-n două/ e Bucovina/ în care cu lacrimi plouă.../ Şi tu, Basarabie,/ calvar pe corabie/ cu ancora ruptă de cincizeci de ani/ suspini,/ te-neci între Nistru şi Prut,/ o mare de lacrimi/ amară./ Iar Ţara-i o rană deschisă/ ce sângeră iară..." (datată: "Rădăuţi, 15 mai 1993"; subl. n.). Nu puteau lipsi, în atare context, versurile închinate lui Eminescu ("... al Jării tezaur/ în rime de aur") şi lui Ilie Ilaşcu: "Prin chin cumplit la biruinţă suie,/ El astăzi este, mâine poate nu e,/ Credinţa lui spre mântuire-l duce,/ Că-i jertfă pentru Neam şi pentru Cruce" (*Ilie Ilaşcu*) sau, pe un ton mai mobilizator, cu virtuţi mnemotehnice: "Ilaşcu Ilie/ Şi-ai lui camarazi/ Ni-s pilda cea vie/ A zilei de azi" (*Martir şi Erou*). "Doresc să reaprind în inimile tuturor românilor – mărturiseşte înduioşător autoarea, pe coperta finală – flacăra acestui ideal [«mântuirea Neamului»], căci, după cum spunea poetul, *Adevăratele înfrângeri sunt renunţările la vis*"...

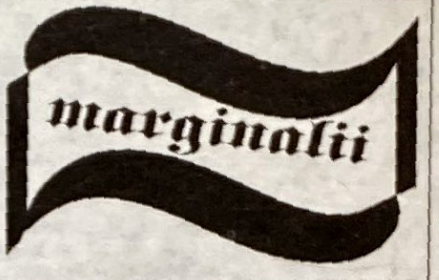

O carte care merită citită, atât ca document mărturisitor ("Drumul Golgotei" propriu, dar şi al Golgotei generice a Neamului Românesc de după bolşevizare), cât şi pentru condeiul sigur al autoarei, este ***Vai, celui întemniţat!*** (poate că titlul nu este cel mai fericit), purtând semnătura de D-nei **ADELINA BUSUIOCESCU-CĂLIN**, sora Comandantului Horia Sima (pe care a apucat să-l revadă, după 50 de ani, în Spania; a se vedea cap. "Miracolul", p. 191 şi urm.). Volumul a fost editat cam neîngrijit, anul trecut, de EDITURA CONSTANT din Sibiu, fiind deschis de un "Argument" semnat de istoricul **Gh. Buzatu**, din care spicuim: "Cred că cel mai nimerit titlu sub care s-ar prezenta memoriile ar fi, după cum autoarea vorbeşte într-un loc, *Drumul Golgotei* [n-a fost să fie – n. n.], căci ce altceva au fost, după 10 august 1957, anii trăiţi în temniţele gulagului comunist? [...] Afirm că, pentru doamna Adelina Busuiocescu-Călin, şi nu numai, Drumul Golgotei l-au reprezentat nu atât cei apropape şase ani de detenţie la Jilava, la Miercurea Ciuc, ori în coloniile de muncă de la Arad, Gai şi Oradea, după cum nici «procesul», toate admirabil surprinse în acest volum, ci *întreg trecutul* [...] Autoarea îşi conduce cititorul prin istorie, ea fiind un martor deosebit de interesant din mai multe puncte de vedere, dar, înainte de orice, pentru cele trăite şi suferite în gulagul comunist din România şi, de asemenea, ca soră a lui Horia Sima, unul dintre personajele politice cele mai complexe ale ultimilor 50 de ani [...] Trebuie să mărturisesc că pentru mine nu este numai o plăcere, ci şi un beneficiu de a recomanda cititorilor această carte, întrucât autoarea este o literată înnăscută [...] Încheind aceste rânduri, se impune să o felicităm pe doamna Adelina Busuiocescu-Călin, care ne propune nu numai o carte de istorie, ci şi **pentru istorie**, iar pe cititor să-l asigurăm că se află în faţa unei **Cărţi**!".

Să sperăm că se va ivi şi posibilitatea unei alte ediţii, mai profesionale, pe care şi autoarea, şi cartea ar merita-o cu prisosinţă.

Răzvan CODRESCU

TEODOR BACONSKY SAU EUROPENITATEA ORTODOXIEI

În ultimele zile ale lui 1999 a ieșit de sub tipar, sub egida Editurii Anastasia, volumul intitulat *Ispita binelui. Eseuri despre urbanitatea credinței*, purtând semnătura D-lui Teodor Baconsky (fiul regretatului poet și eseist A. E. Baconsky).

Născut în 1963, absolvent al Institutului Teologic Ortodox din București (1987) și doctor în antropologie religioasă și istorie comparată a religiilor la Universitatea din Paris-Sorbona (1994), membru al Asociației Internaționale de Studii Patristice (Paris), fost director literar al Editurii Anastasia și redactor-șef al secției "Viața spirituală" din cadrul Televiziunii Române, autorul este actualmente (începând din octombrie 1997) ambasador al României pe lângă Sfântul Scaun, iar din 1999 acreditat în Republica San Marino și pe lângă Suveranul Ordin Militar de Malta. În toamna anului trecut, Papa Ioan Paul al II-lea i-a decernat Marea Cruce a Ordinului Ecvestru Pius al IX-lea, în semn de recunoaștere a meritelor sale deopotrivă diplomatice și cărturărești.

După o bogată activitate publicistică în presa teologică și culturală, D-l Teodor Baconsky a avut un spectaculos debut editorial în 1996, când teza de doctorat i-a apărut în două versiuni: *Le Rire des Pères. Essai sur le rire dans la patristique grecque* (Paris, Desclée de Brouwer, cu o prefață de Olivier Clément) și *Râsul Patriarhilor. O antropologie a deriziunii în patristica răsăriteană* (București, Anastasia, cu o prefață de Andrei Pleșu), la aceasta adăugându-se, în același an, volumul *Iacov și îngerul. 45 de ipostaze ale faptului religios* (București, Anastasia).

Ispita binelui (pandant al volumului *Iacov și îngerul* din 1996) cuprinde esența publicisticii autorului din ultimii 3 ani (eseuri, articole, conferințe), textele fiind revăzute și adăugite la includerea în volum, unde au fost grupate, tematic sau tipologic, în 5 secțiuni: "Schițe religioase" (discursul teologic la răscrucea dintre reperele tradiției și provocările actualității), "Recursul etic" (o destul de incomodă radiografie creștină a societății românești postdecembriste, pe fondul general al noii dinamici europene), "Vaticana" (probabil cea mai bună sinteză românească de până astăzi asupra reperelor teologice, istorice și juridice ale politicii ecumenice a Sfântului Scaun de după Conciliul Vatican II, dar în același timp un discret "jurnal" diplomatic), "Nume proprii" (suită de medalioane dedicate unor distinse personalități culturale și/sau teologice românești, marcând un fel de traseu personal al "întâlnirilor esențiale": Părintele Arsenie, Părintele Scrima, filosoful Mihai Șora, pictorul Horia Bernea etc.) și "Fărâme antropologice" (eseuri erudite, cu tematică variată și rafinament interdisciplinar, incitându-ne să așteptăm cu tot mai viu interes fălgăduita sa *Introducere în antropologia religioasă*, căreia solicitările cronofage ale misiunii de la Roma i-au prelungit "gestația", dar care va marca negreșit o dată memorabilă în cultura românească a începutului de veac și de mileniu).

De ce *Ispita binelui*? Autorul ne destăinuie, în "O explicație preliminară", cele două "rațiuni" subtile ale acestui titlu aparent paradoxal: "Prima implică o aluzie critică la *meliorismul* specific intelectualilor: în răspăr cu o atare luminoasă perversiune, nu propun nimănui *mai binele*, ci «doar» binele (asumat în granițele unei libertăți responsabile). A doua rațiune subliniază faptul că *banalizarea răului* transformă căutarea binelui într-o *ispită*: aceea de a considera fidelitatea față de principii ca pe o virtute intrinsecă. Formula pentru care am optat refuză deopotrivă utopia, panaceul și vanitatea meritelor prisositoare". În ce privește subtitlul cărții (mai accentuat "tezist"), autorul notează: "Deși Iisus Hristos S-a născut într-o iesle, religia pe care a întemeiat-o a primit dintru început un apăsat caracter *urban*. Recunosc existența legitimă a unui creștinism «cosmic», adaptat realităților rurale. Dar această recunoaștere nu-mi creează senzația că a fi creștin la oraș, în pragul celui de al III-lea mileniu, e totuna cu a perpetua o mentalitate arhaică. Iată de ce eseurile mele pledează pentru ceea ce numesc *urbanitatea credinței*: ele sunt scrise de cineva care a trăit mai mulți ani în Occidentul «secularizat», continuând să se simtă fiu al Bisericii Ortodoxe și subiect al unei postmodernități stimulante".

Capacitatea de a fi ferm și nuanțat totdeodată, erudiția bine digerată, firescul neologic și eleganța stilistică sunt numai câteva dintre calitățile care fac din scrisul D-lui T. Baconsky un temei perpetuu de jubilație spirituală și un posibil *model "european" de discurs cultural ortodox* (atât de necesar în sânul unei generații prea adeseori tentate să confunde Ortodoxia cu un fel de elementaritate opărită).

Am convingerea că Diac. Ioan I. Ică jr. (în aria strict teologică) și D-l Teodor Baconsky (în aria mai largă a culturii creștine) sunt cele două vârfuri de lance ale unei noi *elite ortodoxe românești* capabile să dialogheze decomplexat cu Europa mileniului III, în continuitatea creatoare a marii generații interbelice.

Răzvan CODRESCU

✝ ALEXANDRU CIORĂNESCU

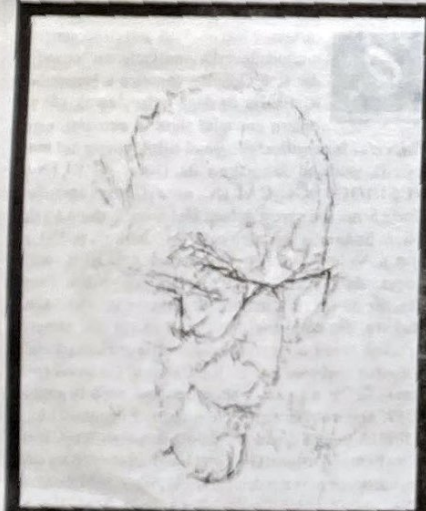

Pe 25 noiembrie 1999, puțin după împlinirea vârstei de 88 de ani, s-a stins din viață marele teoretician, eritic și istoric literar român din Exil Alexandru Ciorănescu, profesor la Universitatea La Laguna și unul dintre cei mai mari comparatiști europeni din epoca postbelică. Stabilit la Tenerife, în Insulele Canare (după ce petrecuse mai mulți ani la Paris, întâi ca oficial al Statului Român, apoi – din 1946 – ca refugiat politic), Al. Ciorănescu a lăsat în urmă sa o operă imensă, deopotrivă de erudiție și de creație, fiind un adevărat *fac-totum* în domeniul larg al științelor umaniste.

Din vasta sa bibliografie personală se cuvin menționate aici măcar câteva titluri (adoptăm ordinea cronologică): monografia *Alexandru Depărățeanu* din 1936 (constituind debutul său editorial); *L'Arioste en France*, I-II (teza sa de doctorat, apărută întâi la Paris, în 1939, apoi reeditată la Torino, în 1963); *Teatrul românesc în versuri și izvoarele lui* (București, 1943); *El barroco o el descubrimiento del drama* (La Laguna, 1957; trad. rom.: *Barocul sau descoperirea dramei*, București, 1980), probabil lucrarea sa cea mai faimoasă pe plan mondial, echivalând cu o adevărată revoluționare a studiilor despre curentul baroc; *Diccionario etimológico rumano* (La Laguna, 1958-1966), până astăzi singurul dicționar etimologic serios al limbii române, din păcate încă netradus în românește; *Bibliographie de la littérature française du XVI-e siècle* (Paris, 1959); *Le couteau vert* (roman, Paris, 1963); traducerea *Divinei Comedii* în franceză, cu introducere și note (Geneva, 1964), considerată de unii cea mai bună versiune franceză a poemului dantesc; *Principios de literatura comparada* (La Laguna, 1964); *Bibliographie de la littérature française XVII-e siècle* (Paris, 1967); *Colón humanista. Estudios de humanismo atlántico* (Madrid, 1967), figura lui Cristofor Columb [Cristóbal Colón] fascinându-l de-a lungul întregii vieți, ca și pe bunul său prieten Vintilă Horia; *Bibliographie de la littérature française du XVIII-e siècle* (Paris, 1969); *L'avenir du passé. Utopie et littérature* (Paris, 1972); *Bibliografía franco-española*: 1600-1715 (Madrid, 1977); *Le masque et le visage. Du baroque espagnol au classicisme française* (Genève, 1983).

În 1991, la împlinirea vârstei de 80 de ani, s-a editat la Madrid un volum omagial, *Alexandru Ciornescu. L'homme et l'œuvre*, sub egida între timp dispărutei Fundación Cultural Rumana, mai ales prin osteneala regretatului Aureliu Răuță. Reunind semnături ilustre, românești și străine, volumul rămâne de o mare valoare documentară, inclusiv sub aspect bibliografic.

În ultimii ani, Al. Ciorănescu a făcut mai multe vizite în România (redescoperindu-și cu emoție locul natal – com. Moroieni, jud. Dâmbovița), unde a publicat volume inedite de beletristică și memorialistică și a acordat mai multe interviuri, inclusiv televizate.

A participat cu destulă regularitate la manifestările culturale importante ale Exilului românesc (a fost, din 1987, membru de onoare al Academiei Româno-Americane din Califor-nia și, din 1988, membru fondator al Fundației Culturale Române de la Madrid) și a scris în presa românească din străinătate (*Limite*, *Ethos*, *Revista Scriitorilor Români*, *Apoziția* etc.), de pe poziții moderate de dreapta.

Prin Alexandru Ciorănescu s-a stins din viață ultimul mare "român universal" al strălucitei generații interbelice; cu el se încheie un glorios capitol de cultură românească (marcat de personalități precum Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Vintilă Horia, Virgil Gheorghiu, Bazil Munteanu, Ștefan Lupașcu, Sergiu Celibidache etc.), față de care generațiile noi ar trebui să resimtă o mare și smerită responsabilitate, precum și un imbold spre *adevărata vrednice creațoare* – singură care ne poate legitima dorințele de europenitate.

Dumnezeu să-l odihnească în pace și să ne învrednicească de pilduitoarea lui pomenire. *(R.C.)*

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Domoatene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel. 069/422436

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masid S.R.L. Printing Company